

ISSN 1452-2160

9 771452 216004

Нове технологије у изради
роботизованих борбених система

ДЕЦА ЧЕТВРТЕ ИНДУСТРИЈСКЕ РЕВОЛУЦИЈЕ

Начелник Војне академије
пуковник др Срђан Благојевић

СНАГА ВОЉЕ

Све живља обука јединица

ПРЕПУНИ ПОЛИГОНИ

СУБЛИМАЦИЈЕ МИЛОШ ШОБАЧИЋ

Изложбу Милоша Шобајића „Сублимације”

у Великој галерији Дома Војске Србије „Београд” од отварања 11. маја до краја месеца видело је скоро 4.000 посетилаца. Ово је прва велика изложба Милоша Шобајића организована у Београду након његове смрти, настала у сарадњи Медија центра „Одбрана” са Удружењем „Милош Шобајић”, које води уметникова супруга Маја Искјердо. Изложба је отворена до 2. јула, а планирана су и два стручна вођења – 11. јуна и 2. јула, с почетком у 13.00 часова.

Изложба „Ракијарт” у Малој галерији Дома Војске Србије представила је током маја дванаест сликара, чији је рад међу најзначајнијим на нашој савременој ликовној сцени, који су од ракијског бурета начинили истинску уметност. Изложбу је до сада посетило око 2.000 посетилаца.

ГАЛЕРИЈЕ ДОМА ВОЈСКЕ СРБИЈЕ

Значајним изложбама Медија центар „Одбрана” учествовао је средином маја на манифестацији „Музеји за 10”, одржаној под слоганом „Моћ музеја”, током које је обележена 18. Европска ноћ музеја, Национална недеља музеја и Међународни дан музеја. Тим поводом ИКОМ Србија је организовао конкурс за Награду Националног комитета Србије у категоријама: музеј године, кустос године, пројекат године, публикација године. У категорији пројекат године Галерија Дома Војске Србије Медија центра „Одбрана” изложбом „Лубарда – једна прича” ушла је у првих двадесет од 112 пријављених.

ПОСЕТА ДЕЦЕ СА КОСОВА И МЕТОХИЈЕ КРУШЕВАЧКОМ ГАРНИЗОНУ

Спомен-субу Расинске и 125. моторизоване бригаде у Касарни „Цар Лазар“ у Крушевцу, као и спомен-обележје припадницима те херојске јединице, крајем маја обишла је група деце из српских енклава на Косову и Метохији. Деци из села Бање и Суво Грло, општина Србица, у којима је 1999. године била распоређена 125. моторизована бригада, о историјату славне јединице говорио је вршилац дужности команданта гарнизона Крушевац потпуковник Горан Марковић, који је истакао да је увек и изнова част дочекати децу из јужне српске покрајине.

Гости су боравак у Касарни „Цар Лазар“ искористили и за фотографисање поред тенка Т-55, број 20214, који је 10. и 11. маја 1999. одиграо пресудну улогу у бици на Кошарама, у акцији спречавања терористичких снага да продру ка селу Јуник и ка Метохији.

Магазин Министарства одбране и Војске Србије
„Одбрана“ наставља традицију „Ратника“,
првог војног листа у Србији,
који је изашао 24. јануара 1879.

Издавач

Медија центар „ОДБРАНА“
Београд, Браће Југовића 19
medijacentar@mod.gov.rs

Директор

Биљана Пашић, потпуковник

Главни и одговорни уредник

Драгана Марковић

Извршни уредник

Мира Шведић

Уредник

Душан Глишић

Новинари

Владимир Вјештић, Јована Шикман,
Никола Старчевић

Сарадници у броју

Владе Радуловић, Чедомир Поповић,
Игор Салингер

Дизајнер

Оливера Синадиновић

Фотографи

Горан Станковић, уредник, Даримир Банда,
Јово Мамула, заставник Андрија Гавриловић,
Ивана Тешић

Језички редактори

мр Наташа Николић, Слађана Мирчевски,
Ања Глишовић, Јелица Живановић

Коректор

Слађана Грба

Секретар редакције

Татјана Шућин

Телефони

Директор 3241-258; 23-809
Главни и одговорни уредник 3349-489;
Секретар редакције 3201-809; 23-079
Графичка припрема 3240-019; 23-583
Маркетинг 3201-728; 23-728; 3349-536
Продаја 3201-810; 3241-254; 23-810
Телефакс 3241-258

Адреса

11000 Београд, Браће Југовића 19
odbrana@mod.gov.rs, redakcija@odbrana.mod.gov.rs
www.odbrana.mod.gov.rs

Жиро-рачун

840-312849-56 МЦ „Одбрана“

Претплата

Анжелика Стојанов
pretplata@odbrana.mod.gov.rs
Претплата 3241-009; 2244-315; 220-315
За припаднике МО и Војске Србије преко РС
месечно 80 динара. За претплатнике преко
Банка Поштанска штедионица
месечно 90 динара.

Штампа „ПОЛИТИКА“ АД, Београд
ISSN 1452-2160, COBISS.SR-ID 125540364

Магазин излази месечно

4 | У фокусу

ВОЈСКА МИРА И СТАБИЛНОСТИ

Нећемо никада бити било коме претња, нити
Србија жели да било с ким ратује, нити да
угрози било чију стабилност и безбедност,
али знамо да је једини гарант да ми останемо
безбедни и сигурни и да наш народ мирно
живи, да имамо снажну Војску – поручио је
министар Стефановић приликом обиласка
припадника Војске Србије у базама „Грлић“
и „Велики трн“ у Копненој зони безбедности

Насловна страна

ПРЕПУНИ
ПОЛИГОНИ

Фото:
Даримир Банда

Разговор с поводом

8 | Начелник Војне академије
пуковник ванредни професор
др Срђан Благојевић
Снага воље

Стајна тачка

12 | Нове технологије у изрази
роботизованих борбених система
Деца Четврте индустријске
револуције

Систем

22 | Покретно логоровање војника на
добровољном служењу војног рока
Вредно искуство

26 | Све живља обука јединица
Препуни полигони

31 | Међународни дан припадника
мировних мисија Уједињених нација
Слава чуварима мира

34 | Најбоља докторска дисертација
у МО и ВС за 2021. годину
Једна слика са две камере

36 | Награђен научноистраживачки пројекат
Војнотехничког института
„Огањ“ наше будућности

39 | Цивилно-војна сарадња
у Другој бригади Копнене војске
Заједничким снагама

Техника

42 | Ракетни систем ПВО ФК-3
Ефикасан у одбрани неба

Глобално

46 | Наставља се раст војне потрошње
у свету
Рекордна 2021. година

Култура

48 | „Моћ и сила – Србија и војни фактор у
међународној политици“
Правда без силе је немоћна
– сила без правде је насиље

Традиција

52 | 24. Меморијал „Потпуковник
Горан Остојић“
Официр који је командовао
за мнош!

54 | Уручене награде најбољима на
Конкурсу „Наш војник, наш херој“
Убудуће традиционално
поводом Дана Војске

Историја

56 | Генерал Шарл де Гол
Вођа слободне Француске

Спорт

64 | „Тара сафари“ у организацији
Војне установе „Тара“
Линијом длана планине

68 | Алпинизам – потпуковник
Милан Кончар
У јединству с природом

Огласи

70 | Сервисне информације, конкурси

Пишу за
„Одбрану“

„Одбрана“ је члан
Европског удружења
војних новинара

Др Ненад
Милорадовић
помоћник министра
одбране за
материјалне ресурсе

Пуковник доцент
др Вељко
Благојевић
Катедра стратегије
Школе националне
одбране

Пуковник доцент
др Далибор
Денда
Институт за
стратејска
истраживања

О људима и машинама

Разарајућа и чудесна лепота стварања

З агледан у небо, бачен на сметлиште, човек-лутка на кон-цу, јунак Пазолинијевог краткометражног филма „Шта су то облаци?“, изговара реченицу: „Разарајућа и чудесна лепота стварања“. Под тим слоганом одржан је и 15. Кустендорф, посвећен италијанском редитељу Пјеру Паолу Пазолинију. Шездесетих година прошлог века Пазолини је речима и филмовима упозоравао да свет креће у погрешном правцу...

Та истанчаност перцепције – својствена истинским уметницима – доносила нам је јасна упозорења. У почетку гласна и бројна, временом све мање видљива... А онда је, на неки „модеран“ начин, човек склоњен и из уметности.

„Човек је склоњен из центра слике“, говорио је за војне новине наш чувени сликар Љуба Поповић.

„Зло је у свету прилично велико, има наговештаја да је трагедија ту, уметност је попустила, поезија, литература, филм – све што чини људе племенитим... Трагедија овог времена је што се потиरे управо оно што човека чини човеком, а то је духовност. Човек који има духовности у себи не би дозволио уништење планете, ратове. Губећи духовност, човек губи све. Ту је, по мени, планетарна опасност. Некад је постојала реч иза које су стајали људи, данас је то смешна работа. Такве ствари губимо полако...“

И док у Великој галерији Дома Војске Србије траје изложба Милоша Шобајића, присећамо се његових речи о стању у уметности на почетку 21. века, о диктату одређених центара моћи који сакупљају и подстичу ефемерно, тек белешку, а никако уметност вредну трајања.

Прве вечери Кустендорфа приказан је филм младог египатског редитеља Омара Ел Зохаирија – „Перје“, награђен главном наградом филмских критичара у Кану.

„Запад од нас очекује да снимамо филмове о рату. Не очекује причу о обичним људима. За њих смо ми егзотика...“, посведочио је Зохаири.

Говорећи о новим технологијама у изради роботизованих борбених система у тексту са насловом „Деца четврте индустријске револуције“ у овом броју „Одбране“, помоћник министра одбране за материјалне ресурсе др Ненад Милорадовић каже:

„Вероватно ће напредак технологије (можда до половине овог века) условити драматичну промену у концептима опе-

рација и довести до најављиваних драматичних промена у самој војној организацији. Могуће је да се крајем века суочимо са катастрофичним сценаријима сукоба људске расе и њене 'самосвесне вештачки интелигентне технологије'. Сматрамо да ће ова прва бити довољно „природно интелигентна“ да обузда ову другу и да обезбеди њихово заједничко путовање у будућност, а тиме и свој даљи просперитет.“

И као што је Пазолини дефинисао – човек поседује чудесну, али и разарајућу лепоту стварања.

Култни Кјубриков филм снимљен 1968. године по мотивима романа Артура Кларка „2001 – Одисеја у свемиру“ отворио је тему односа човека и робота, датирајући је на сам почетак 21. века.

„Иза сваког човека који сада живи стоји тридесет духова, односно за толико пута укупан број умрлих надмашује број живих. Од освета времена приближно сто милијарди људских бића ходило је планетом Земљом“, речи су којима почиње Кларков роман.

Уграђујући у машине све људскија својства човек као да их временом ампутира из сопственог бића.

За многе је проблем односа људи и машина планетарни, јер свет у коме живимо све више губи људске финесе. Да ли ће човек успети да наметне духовност, своју човечност или ће то потпуно нестати, те ће се човек поистоветити са машином, са нечим што представља његово потпуно отуђење, отворено је питање. Као што је можда пресудно – да ли је човек сам себи ипак највећи непријатељ.

Филозофија егзистенцијализма поставила је суштинска питања: Ко смо? Одакле смо? Куда путујемо? Шта је човек? Јесмо ли спремни да их себи поставимо?

Наше Корисничко име (username) знамо напамет. Њиме, између осталог, улазимо у виртуелни свет пратиоца, наруџби, куповина... Срећа све више постаје ствар поседовања, а све мање бит-

ка. И док машине све више раде за нас – имамо све мање времена за све битне састојке живота...

„Двадесет први век ће бити или духован или га неће бити“, рекао је академик Александар Александрович Зиновјев негде пред сам крај 20. века... А какав ће заиста бити? Лепо је веровати да бар у неком микрокосмосу зависи од нас самих, од тог погледа препознавања – за човека у себи и за човека поред себе.

Драгана Марковић

„Нисмо више личности, већ корисничка имена“, изговорио је Емир Кустурица отварајући 15. Филмски и музички фестивал Кустендорф. Додао је и да је отуђеност међу људима толика да све мање видимо човека поред себе.

Активности Министарства одбране и Војске Србије током маја

ВОЈСКА МИРА И СТАБИЛНОСТИ

Месец за нама прошао је у знаку динамичних активности и низа сусрета које су највиши представници Министарства одбране и Војске Србије имали на домаћем и међународном плану.

Како би се уверио да процес обуке, чији је циљ стално унапређење способности јединица и састава, непрекидно траје, министар одбране је често био међу војницима. Задовољан оним што је затекао на терену, преносио је поруку да ће Србија наставити да снажи своју војску јер зна да је то једини гарант да ће наш народ наставити да живи у миру и стабилности.

Потпредседник Владе и министар одбране др Небојша Стефановић месец је започео обиласком припадника Војске Србије у базама „Грлић” и „Велики трн” који су ангажовани на задацима обезбеђења административне линије и контроле Копнене зоне безбедности. Искористио је прилику да са патролом Треће бригаде Копнене војске обиђе део пута који они свакодневно прелазе.

– Ово је део Копнене зоне безбедности који наша војска чува свакога дана и брине да наши грађани буду безбедни и сигурни. Ми ћемо наставити да инвестирамо у наше војнике и да улажемо и у нову опрему и наоружање, с циљем да заштитимо своју земљу. Нећемо никада бити било коме претња, нити Србија жели да било с ким ратује, нити да угрози било чију стабил-

ност и безбедност, али знамо да је једини гарант да ми останемо безбедни и сигурни и да наш народ мирно живи, да имамо снажну Војску – поручио је министар Стефановић.

Дан касније, 5. маја, министар одбране је с амбасадором САД у Београду Кристофером Хилом присуствовао у Војномедицинском центру „Карабурма” церемонији примопредаје медицинске опреме коју су тој војној здравственој установи донирале Сједињене Америчке Државе. Министар је захвалио амбасадору Хилу на донацији и рекао да је важно да наши војници увек буду најбоље могуће збринути. Подсетио је да војно здравство данас брине и о другим грађанима Србије.

– У последњих десетак година имали смо донације у цео сектор Министарства одбране и Војску Србије веће од 47 милиона долара и повод

данашњег сусрета је такође једна лепа ствар, а то је донација мултислајсног скенера и рендген уређаја који ће бити у Војној ковид болници у Карабурми. Надамо се, када ковид буде ускоро иза нас, да ће ови дијагностички уређаји бити зачетак стварања војне болнице пуног капацитета, с уређењем које планирамо и набавком нових уређаја – рекао је министар Стефановић.

Добри билатерални односи Србије и Немачке

Истог дана потпредседник Владе и министар одбране Републике Србије др Небојша Стефановић у згради Старог генералштаба састао се са министарком одбране Савезне Републике Немачке Кристин Ламбрехт, која је била у званичној посети Републици Србији. Двоје високих званичника сагласило се да је посета показатељ успешних билатералних односа двеју земаља у области одбране, као и намере да се они унапређују. Министар Стефановић истакао је као најзначајнији аспект војнотехничке сарадње набавку, али и обуку за хеликоптере типа Н-145М за Војску Србије, док ће, како је оценио, немачка донација војносанитетских возила типа DINGO допринети даљем унапређењу војномедицинске сарадње, која је успостављена заједничким учешћем припадника две војске у мисији Европске уније у Малију. Она представља најразвијенију област сарадње у области одбране између две земље.

Министар је захвалио на подршци коју Немачка пружа Србији на путу европских интеграција, које су стра-

тешки спољнополитички циљ наше земље, док је министарка Ламбрехт поновила пуну подршку Немачке истичући да ће њена земља у овом процесу бити уз Србију као искрен и поуздан партнер.

Хвала вам за верну службу отаџбини

Министар одбране др Небојша Стефановић уручио је 11. маја кључеве 33 стана и девет уговора о закупу стана на неодређено време припадницима Министарства одбране и Војске Србије у Дому Војске у Нишу, када им је и захвалио због верне службе отаџбини.

– Ви сте људи који су задужили овај систем и инспиришете ме да кажем – хвала вам за верну службу отаџбини. Потпуно сам свестан колико је тешко бити војник и драго ми је да се данас ове 33 породице усељавају у своје домове и да су ових девет људи потписом уговора почели са откупом станова и ускоро ће постати њихови власници – рекао је Стефановић, који је већ сутрадан, на свечаности поводом обележавања Међународног дана сестринства, уручио медаљу за најбољу сестру медицинској сестри Мари Тешић из Службе за здравствену негу Војномедицинске академије. Честитајући пра-

Уручење кључева за станове припадницима Министарства одбране и Војске Србије у Дому Војске у Нишу

ПРЕДСЕДНИК ВУЧИЋ: СРБИЈА ЧУВА МИР И СТАБИЛНОСТ

Председник Републике Србије Александар Вучић састао се 5. маја са министарком одбране Савезне Републике Немачке Кристин Ламбрехт. Пријему у Палати Србија присуствовали су и потпредседник Владе и министар одбране др Небојша Стефановић и начелник Генералштаба Војске Србије генерал Милан Мојсиловић. Након састанка председник Вучић је истакао да је Немачка најважнији економски партнер Србије и да то не сме да се крије, те да је битно разговарати отворено, јер је такав разговор важан за будућност, а она је, како верује, европска. Вучић је, након разговора са министарком одбране Немачке, подсетио да се вратио из Берлина где је имао састанак са немачким канцеларом Олафом Шолцом и министарком спољних послова Аналеном Бербок и пренео да је његов утисак да ангажман који Немачка показује у региону Западног Балкана говори о њеној жељи да се приближимо ЕУ.

– Реченице које је изговорио канцелар Шолц, и сада министарка Ламбрехт, говоре о јасној европској перспективи и могућности за брже придруживања ЕУ и то су добри и важни сигнали за нашу земљу – истакао је Вучић, који је додао да постоји велики простор за развој војнотехничке сарадње. Министарка одбране Савезне Републике Немачке Ламбрехт истакла је да је та земља поуздан партнер Србије у процесу приступања Европској унији и нагласила да је за њену земљу важно да влада стабилност на Западном Балкану.

зник свим медицинским сестрама, министар Стефановић подсетио је на значај и улогу медицинских сестара, као и на то колико посвећено брину о сваком пацијенту који затражи помоћ и колико се боре за његово оздрављење.

Министар одбране се 20. маја придружио кадетима Војне академије на ручку у кантини Касарне „Генерал Јован Мишковић” на Бањици. Искористио је прилику да разговара са буду-

ћим официрима и чује директно од њих да ли су задовољни исхраном, условима смештаја, опремом, наставом и обукама, али и шта су њихови планови за будућност.

„Волим да седнем са нашим кадетима и сазнам директно од њих како нам размишља будућност Војске Србије. Уз то ме кантина подсети и на војничке дане, само још да успем да избегнем слаткише на крају!”, написао је министар на свом Инстаграм профилу.

Похвале за рад будућих професионалних војника

Дан касније Стефановић је у панчевачкој касарни „Растко Немањић” обишао припаднике 72. бригаде за специјалне операције. Присутствовао је обуци војника који добровољно служе војни рок у овој јединици. Како је истакао, реч је о младим војницима који су најбољи од најбољих самим тим што су изабрани да војни рок служе у 72. бригади. О актуелностима у јединици министра је информисао командант бригаде генерал др Мирослав Талијан, након чега су добровољци под руководством инструктора извели приказ обуке за противтерористичка дејства у урбаној средини.

– Сваки контакт са људима из 72. бригаде је привилегија. У овој јединици сам увек имао прилику да научим нешто ново о војничком позиву, али и о љубави према Србији – рекао је Стефановић, који је подсетио да су момци и девојке из 72. бригаде најбоље обучени у нашој земљи и да је реч о једној од најелитнијих јединица у овом делу Европе.

Обилазак обуке јединица министар Стефановић наставио је 23. маја на полигону „Пасуљанске ливаде”, где је присуствовао обуци војника на добровољном служењу војног рока мартовске генерације и полазника Основног курса за подофицире родова пешадије и артиљерије. Похвалио је њихов рад и високо оценио ентузијазам и посвећеност који су демонстрирали на обуци, истичући да је посебно задовољан што је већина младих који су на служењу војног рока већ изразила жељу да постану професионални војници.

Министар Стефановић је у панчевачкој касарни „Растко Немањић” присуствовао обуци војника који добровољно служе војни рок у 72. бригади за специјалне операције

Фото: Игор Салингер

ЂУРЂЕВДАН, КРСНА СЛАВА ГЕНЕРАЛШТАБА ВОЈСКЕ СРБИЈЕ

Свети великомученик Георгије – Ђурђевдан, крсна слава Генералштаба Војске Србије, свечано је обележена 6. маја у Касарни „Бањица 2” у Београду. Домаћин славе, начелник Генералштаба Војске Србије генерал Милан Мојсиловић честитао је празник свим припадницима Војске Србије и грађанима. Свету архијерејску литургију служили су Његова светост патријарх српски Порфирије и епископ нишки и војни Арсеније, уз саслужење војних свештеника.

Потпредседник Владе и министар одбране др Небојша Стефановић обишао је 25. маја нови хангар за смештај ваздухоплова на Војном аеродрому

„Пуковник-пилот Миленко Павловић” у Батајници.

– Почели смо изградњу хангара у марту прошле године и драго ми је да је за нешто више од годину дана у потпуности завршен и пуштен у рад. Реч је о значајном објекту инфраструктуре на нашем најзначајнијем војном аеродрому и овде ће у преко 3.000 квадрата простора, који укључује и радионице, бити смештена средства наше ратне технике и ваздухоплови за које процени Ратно ваздухопловство да је најбоље – рекао је министар Стефановић, који је већ сутрадан био у посети и предузећу „Телеоптик-жироскопи” у Земуну, где је још једном апострофирао значај те фабрике за унапређење моћи наше артиљерије и авијације, али и пешадије, због чега му је важно што се уверио и да предано

Министар одбране на прослави 6. маја Дана Гарде

ПРИЗНАЊА ЧЛАНОВИМА ПРОШИРЕНОГ КОЛЕГИЈУМА НАЧЕЛНИКА ГЕНЕРАЛШТАБА

Начелник Генералштаба Војске Србије генерал Милан Мојсиловић уручио је 10. маја члановима свог проширеног колегијума војна признања која им је у претходном периоду доделио министар одбране. Уручене су војне спомен-медаље за 30 година ревносне војне службе и за учешће у борбеним дејствима, као и војне споменице за учешће у Здруженој тактичкој вежи са бојевим гађањем „Муњевити удар 2021“.

За 30 година ревносне војне службе спомен-медаље добили су заменик начелника Генералштаба Војске Србије генерал-потпуковник Петар Цветковић, командант РВ и ПВО генерал-потпуковник Душко Жарковић, командант Команде за обуку генерал-мајор Жељко Петровић и начелник Управе за обавештајно-извиђачке послове (Ј-2) Генералштаба бригадни генерал Мирољуб Чупић. Уручујући признања, генерал Мојсиловић је одликованим генералима захвалио на вишедеценијском преданом и пожртвованом раду на изградњи способности наше војске и изразио уверење да ће, поносно их носећи, наставити да савесно и одговорно извршавају све задатке.

ПАТРИЈАРХ ПОРФИРИЈЕ НА ВОЈНОЈ АКАДЕМИЈИ

Патријарх српски Порфирије посетио је 26. маја Војну академију. Његову светост патријарха, који је разговарао с кадетима Војне академије и Медицинског факултета ВМА, као и са ученицима Војне гимназије и Средње стручне војне школе, дочекао је министар одбране др Небојша Стефановић. У пратњи ректора Универзитета одбране генерал-потпуковника др Горана Радовановића и начелника Војне академије пуковника др Срђана Благојевића, они су обишли Параклис покрова Пресвете Богородице и Спомен-собу Војне академије. То није био једини сусрет министра Стефановића с патријархом током маја. Вече уочи обележавања 425. годишњице спаљивања моштију Светог Саве, 9. маја у манастиру Милешеви код Пријеполја, министар је присуствовао дочеку Његове светости.

раде и на развојним програмима за будућност, „како Војска Србије не би заостајала за модерним армијама света“.

Сусрети

Министар одбране др Небојша Стефановић током маја имао је низ сусрета са домаћим и страним званичници-

ма. Пратећи хронолошки след бележи-мо састанак који је 11. маја имао са замеником министра индустрије и инфраструктурног развоја Републике Казахстан Адлбек Зејнолајевич Сарсембајевим, а два дана касније срео се са епископом сремским Василијем, с којим је разговарао о обележавању сто-

годишњице уједињења покрајинских цркава у јединствену Српску православну цркву и почетка рада Светог архијерејског сабора. С командантом ЕУ операције ALTEA генерал-потпуковником Брисом Удеом разговарао је, 19. маја, о актуелној политичкој и безбедносној ситуацији у региону. С тим високим гостом сусрео се и начелник Генералштаба Војске Србије генерал Милан Мојсиловић. Министар одбране и начелник Генералштаба састали су се у удвојеним сусретима 24. маја и са генералним директором Међународног војног штаба НАТО генерал-потпуковником Хансом-Вернером Вирманом, који је на позив генерала Мојсиловића боравио у тродневној посети Републици Србији.

Фото-репортери Медија центра „Одбрана“

Мало је коме у систему одбране познато да наставници Војне академије у академском погледу морају да постигну изузетност по угледу на све универзитетске професоре у нашој земљи. Истовремено, наставници-официри имају и све обавезе које подразумева униформа по угледу на све остале старешине Војске Србије.

Начелник Војне академије
пуковник ванредни професор
др Срђан Благојевић

СНАГА ВОЉЕ

Пише Душан ГЛИШИЋ

Прихватање одговорности је саставни део војне професије. Када официр доноси одлуку, он уједно преузима одговорност за њене последице. У Војној академији дуже од 170 година будући официри уче да преузму одговорност и да буду одговорни. Тајна старог, доброг војног васпитања, које младе људе учини зрелим личностима, управо је прихватање одговорности за своје одлуке и поступке. Људи чине онај вољни моменат у рату, који је, да се присетимо генерала Клаузевица, али и војводе Мишића – судар двеју воља.

Иако тек неколико месеци на челу најважније војне образовне установе код нас, пуковник др Срђан Благојевић покренуо је низ иницијатива које су Војну академију поново сврстале у ред најактивнијих чинилаца образовног процеса у Војсци Србије. Кадети су све чешће субјекти, а не објекти образовно-наставног процеса, враћен је значај војне компоненте у стварању будућих официра, појачани су истраживачки и издавачки напори наставника и признања нису изостала.

Пројекат „Војска у политичком систему Србије”, којим сте руководили, награђен је као један од два најбоља научно-истраживачка пројекта Министарства одбране у протеклој години. Шта нам можете рећи о практичном значају тог истраживања и како видите место и улогу Војске у нашој земљи у савременим геополитичким условима, с обзиром и на прокламовану војну неутралност?

– На самом почетку желим да истакнем да је пројекат запажен захваљујући преданом тимском раду малог броја пажљиво одабраних чланова истраживачког тима, који су препознали чињеницу да је политика и извор и чинилац, али и корисник, усмеривач и оцењивач одбрамбене функције, те да проучавање односа политике и војске представља трајно актуелан предмет истраживања. Наше истраживање покренуто је са свешћу о значају функције одбра-

не као примарне функције политичког система, тиме и неспорних веза између војске и политичког система. Намера нам је била да дуж друштвено-историјске нити која повезује све фазе развоја модерне српске државе, у свим политичким системима од друге половине 19. века до данас, пронађемо како заједничка обележја тих веза, тако и специфичности које су постојале у одређеним периодима њиховог развоја. Укратко, желели смо да откријемо и критички промислимо оно што релативно трајно обележава положај и функције војске у политичком систему Србије и да укажемо на одређене проблеме, дилеме и решења из националног искуства која могу бити актуелна и данас. На пример, ако се поставља задатак повратка обавезе служења војног рока, онда су искуства и разматрања његовог првобитног увођења поново актуелна. Исто важи и за друга битна питања, попут унапређења школовања официра, организацијско-формацијских промена Војне академије, друштвеног угледа официра, цивилне демократске контроле војске итд.

Нагласили сте важност пажљивог избора чланова истраживачког тима. Верујем да нисте имали тежак посао, с обзиром на то да Војна академија обилује знацима „свог заната”, односно експертима за сваку област друштвеног живота, а посебно за систем одбране.

– Важно је истаћи и то да је у оквиру рада на пројекту, са циљем презентовања резултата истраживања, под сигурним вођством пуковника доц. др Срђана Старчевића, на Војној академији организован и научни скуп „Војска и политички систем”, на коме су ова питања детаљно размотрена, а приређен је и тематски број часописа „Војно дело”. Резултати до којих се дошло представљају систематизовану допуну постојећих научних сазнања из ове области. Укратко, они истичу улогу војске за функционисање модерне српске државе и друштва и помажу бољем разумевању и јаснијем дефинисању значаја друштвено-политичке улоге војске и њеног места и улоге у политичком систему Србије. Будући да је реч о фундаменталном истраживању, сазнања је могуће применити посредно, кроз даља разматрања, анализе, редизајнирање и развој цивилно-војних односа, утврђивања модела усклађивања политике и система одбране, модела и механизма цивилне демократске контроле војске, институционалних аранжмана политичког система, управљања људским ресурсима, неговања традиције и др.

Ако се осврнемо на значај пројекта за саму Војну академију, можемо истаћи чињеницу да је истраживање указало на недостатак наставних предмета који би на мастер академским и докторским студијама разматрали и дефинисали однос, место и улогу војске у политичком систему Србије. На основу тог закључка у предлогу акредитације нових студијских програма мастер и докторских академских студија из области Војних наука предвиђено је њихово увођење. Такође, истраживачи и сарадници на пројекту актуелизовали су и систематизовали друштвене идеје о војсци као утемељујућој, фундаменталној институцији

модерних држава и друштвеној институцији која омогућава не само одбрану друштва од оружаног угрожавања споља, него и функционисање и важење закона и суверенитета. Са етичког аспекта, потенцирана је обавезност одбране колективног идентитета као услова за очување слободе, сопствених вредности, друштвених норми које важећи поредак чине нашим, а не страним поретком. У случају потребе за артикулацијом кључних порука за процес комуницирања са јавношћу у вези са обавезним служењем војног рока, као и анимирању грађана за активну резерву и добровољно служење војног рока, резултати истраживања могу да буду драгоцен извор идеја.

Често се говори о модернизацији образовног процеса у систему војног образовања. Колико је то само флоскула, а колико стварно стање? Да ли је последњих година заиста дошло до квалитативног искорака у образовању будућих официра и у чему се он огледа? Колико је школовање у Војној академији прилагођено захтевима трупе?

– Није флоскула. Није време за флоскуле и немамо право да их изговарамо. Са успешном акредитацијом студијског програма основних академских студија Копнене војске, којим је замењен Менаџмент у одбрани и акредитацијом мастер и докторских академских студија Војних наука, која је у току, експлоатисали смо успех који је Универзитет одбране постигао у погледу новог препознавања Војних наука у домаћем научном свету. И ту нећемо стати. Реч је само о једном великом процесу који ће тек дати плодове. Што се тиче потреба струке, Војна академија се заиста труди да одговори свим захтевима Генералштаба у погледу војничке изграђености и стручних знања будућих официра. Неће нам бити тешко да перманентно преиспитујемо постојеће студијске програме, да их дограђујемо и развијамо у смеру који је загладан у актуелне и будуће потребе војске. Ако треба мењаћемо и своју организацију и спремни смо на све промене које доприносе унапређењу квалитета излазних компетенција будућих официра. Иако је Војна академија у саставу Универзитета одбране Министарства одбране, знамо да нас оно „Војна” у имену Академије трајно и неопозиво дефинише као органски део Војске Србије. Са том мишљу се на Војној академији живи од устајања до повечерја.

Систем војног образовања укључен је у национални систем школства, што практично обавезује Војну академију, као носиоца високошколског образовања официра, на акредитацију различитих студијских програма, ангажовање изузетно квалитетног и доказаног наставног кадра, богат научно-истраживачки рад, квалитетну издавачку делатност и томе слично. Како се Војна академија носи с тим и колико успеха има у прилагођавању свакако специфичног војног школства бројним захтевима националног образовног система? – Заиста није лако помирити академске захтеве и слободе са великим захтевима које војска и војна професија подразумевају. Сликовито говорећи, није лако опасати савре-

мене науке војним опасачем. Напротив. То је трајни изазов иако говоримо о процесу који нам не представља непознаницу имајући у виду да је започет пре више од једне деценије. Ипак, мало је коме у систему одбране познато да наставници Војне академије у академском погледу морају да постигну изузетност по угледу на све универзитетске професоре у нашој земљи. Истовремено, наставници-официри имају и све обавезе које подразумева униформа по угледу на све остале старешине Војске Србије.

Модернизација и прилагођавање наставног плана и програма савременим захтевима времена и технолошких достигнућа свакако се одражава и на квалитет и квантитет практичних облика наставе којима се у Војној академији, по дефиницији поклања значајна пажња. Да ли је садашњи однос праксе и теорије, логоровања и теренских вежби, с једне стране и „кабинетских” наставних садржаја, с друге, одговарајући стремљењима и захтевима трупе?

– Мислим да јесте. Иако често постане предмет критике, теорија је неопходна да би се осмислила и надвисила пракса, да би се утврдили могући правци развоја праксе, а тиме и доприноси бољем разумевању и усвајању насталих промена. Пракса је неопходна, јер се на њој заснивају способности за ефикасно извршавање задатака. Иако увек постоји захтев за више праксе, најчешће оправдан, морам да кажем да је Војна академија данас више окренута пракси. Када смо, пре неколико година, правили анализу наставних планова и програма и поредили их са наставним плановима и програмима из ранијих деценија, непобитно смо показали да Војна академија данас има више часова практичних облика наставе, него у време ЈНА. Наравно, постоји простор за унапређење квалитета ове праксе, а ако треба и повећања обима и томе ће Војна академија остати доследно посвећена.

Осавремењавање наставне материјалне базе данас, више него раније, представља предуслов квалитетног наставног процеса. Колико сте у могућности да пратите савремене стандарде у том погледу, или је модел „екс катедра” и даље преовлађујући?

– Многи кабинети у Војној академији су осавремењени и опремљени по високим стандардима савремене, интерактивне и практичне наставе. Предавања, како кажете, „екс катедра”, постала су ређа, али их није могуће заобићи и не треба их избегавати. На Војној академији они који знају говоре, а они који уче – слушају. Интеракција се, дакако, и ту подразумева. Међутим, наши кабинети су и полигони и логорске просторије. У наредном периоду ћемо се потрудити да се и у том смислу, у сарадњи са стручним и тактичким носиоцима, што боље опремимо.

У доба неслућеног информатичког развоја, када је свако ново оружје, оруђе, или борбени систем, засновано на савременој информационој технологији, колико Војна академија прати савремена достигнућа у тој области и колико су

будући официри наше Војске оспособљени за коришћење најсавременије ратне технике?

– Настојимо да пратимо сва савремена достигнућа у развоју војног наоружања и опреме. У претходном периоду издвојена су значајна средства да би и наставници и кадети могли да се припреме за оно што војна професија у 21. веку подразумева. Заиста је томе значајно допринео и претходни начелник Војне академије, генерал-мајор проф. др Бојан Зрнић, уводећи и посебан предмет на програмима посебних облика усавршавања за официре. На ову важну тему периодично организујемо предавања најеминентнијих наших стручњака, све у циљу да пратимо савремене токове.

Колико сте задовољни нивоом научноистраживачког и издавачког рада професора Војне академије? Да ли су захтеви и потребе већи од реалних могућности? Колико сте задовољни њиховим учешћем на домаћим и међународним научним конференцијама, семинарима, симпозијумима?

– Овде желим да будем и самокритичан, јер долазим из редова наставника. Задовољан јесам, али сматрам да можемо и морамо боље. Савремена наука тражи да сваке године будете бољи од претходне, како у квантитативном, тако и у квалитативном смислу – дакле, да објавите више радова у што бољим часописима. Војна академија поред тога мора да следи пут своје мисије – да се бави оним што је корисно за Министарство одбране и Војску Србије, а не оним што је искључиво корисно за саме наставнике и истраживаче.

О томе какве наставнике Војна академија има најбоље говоре резултати њиховог рада. На пример, у магазину „Одбрана” објављен је интервју са потпуковником проф. др Драганом Памучаром, који припада самом врху светске науке – налази се у два одсто најцитиранијих, дакле најутицајнијих научника у својој области. Војна академија бира и најбољег наставника, сарадника и наставника вештина, а награда се традиционално додељује на Свечаној академији поводом Дана Војне академије. Било је задовољство чути аплауз који су кадети упутили овогодишњим добитницима, на пример проф. др Гордани Мајсторовић, која је редовни професор и вишедеценијски наставник Војне академије, а и даље веома активна у научноистраживачком раду. И када бих кренуо даље да набрајам појединачне успехе наших наставника вероватно бих испунио више страница од оних које сте планирали да нам посветите.

Што се тиче тимских резултата, у прошлој години је на Војној академији реализовано 11 научноистраживачких пројеката, од тога три пројекта основних и осам пројеката примењених истраживања. Наши наставници и кадети учествовали су на више од 20 научних скупова у земљи и иностранству.

Мисија Војне академије је стварање официра будућности, оспособљеног, компетентног, оданог и спремног за извр-

Истраживачи и сарадници на пројекту актуелизовали су и систематизовали друштвене идеје о војсци као утемељујућој, фундаменталној институцији модерних држава и друштвеној институцији која омогућава не само одбрану друштва од оружаног угрожавања споља, него и функционисање и важење закона и суверенитета

шавање најтежих и најодговорнијих задатака у области одбране земље. С обзиром на актуелне драматичне догађаје у Европи, изазване оружаном сукобом две европске земље, претходне речи звуче много озбиљније него ранијих година. Колико је значајна васпитна компонента у стварању будућих официра?

– Васпитни рад са кадетима и кадеткињама, конкретни је развој војничких навика, привикавање на војни ред и дисциплину, живот у складу са војничким духом и кодексом части и понетост војним традицијама Србије, веома је значајан. Без обзира на бурни техничко-технолошки напредак, људски чинилац рата има неприкосновени значај. Лепо је када имате савремено опремљене кабинете, али људи су ти који чине институције. Људи чине онај вољни моменат у рату, који је, да се присетимо генерала Клаузевица, али и војводе Мишића, судар двеју воља. Планирамо да у наредном периоду још већу пажњу посветимо војничком васпитању наших кадета и ученика.

У савременом систему образовања ученици, студенти, слушаоци више нису само објекат образовног процеса, већ је дан од субјеката. Колико су кадети Војне академије у прилици да буду субјекти наставе и како се то одражава на квалитет њиховог образовања?

– У највећем делу наставног процеса, они су заиста субјекти. Припремајући се за официрске дужности, они пролазе кроз различите улоге чланова посада и командира, уз ангажовање својих колега, доношење одлука и креирање ситуација, чиме мењају садржај часа у оквирима које задаје наставник. Они, дакле, активно учествују у настави, управо као њени субјекти. И на часовима теоријске наставе они се појављују као субјекти, рецимо кроз постављање питања и дискусије или излажући одређене садржаје. Захваљујући томе, ниједан час на Војној академији није идентичан као претходни, чак и када се изводи иста тема, што додаје динамику и инвентивност настави, а опет контрола часа која је у рукама наставника обезбеђује поузда-

ност наставног процеса и његову усмереност ка остварењу циљева конкретног часа. То, свакако, подиже квалитет образовања кадета, јер активно усвајају знања и вештине.

Држава много очекује од припадника Војске Србије, првенствено од њених официра, који се образују управо у Војној академији. Од тога колико и какво знање стичу, зависе квалитет, снага и умеће Војске у наредном периоду. Како се носите с том одговорношћу установе коју водите и колико с места првог човека лично можете да утицете на остваривање тих захтева, па и побољшање квалитета наставног и образовног процеса?

– Војна академија је установа од стратегијског значаја за нашу државу и друштво. Свака добијена битка у образовно-васпитном процесу који реализујемо, представља предуслов победе у биткама будућности. Самим тим одговорност је велика. Прихватио сам је као што је прихватају други официри, као чин служења отаџбини Србији и професионални идеал првога реда. Срећом, Војна академија је установа у којој раде врхунски наставници, одлични официри, подофицири и цивилна лица и, што је најважније, у којој живе и школују се пробрани кадети, тако да се могу ослонити и поуздати у њих. Када радите у установи као што је Војна академија, свест о суделовању у остварењу професионалне мисије је та која подстиче да дате свој максимум.

Иначе, прихватање одговорности је саставни део војне професије. Када официр доноси одлуку, он уједно преузима одговорност за њене последице. То није промакло ни великим умовима, на пример Сартру. У Војној академији дуже од 170 година будући официри уче да преузму одговорност и да буду одговорни. Тајна старог, доброг војног васпитања, које младе људе учини зрелим личностима, управо је прихватање одговорности за своје одлуке и поступке. При томе, свестан сам одговорности која је на Војној академији и мени лично, свестан сам и захтева које држава и Војска Србије нама постављају. Али сам и једнако свестан да су способности било ког појединца лимитиране, колико год он појединачно био или изгледао бољи од других. Један човек може да уради понешто, а добро уиграни тимови могу да ураде све или скоро све што се пред њих постави. Имам срећу да су моји сарадници искусни и квалитетни официри и што од њих на дневном нивоу имам шта ново да научим. Чини ми се да је управо то кључ успеха, да непрекидно учимо једни од других, а нарочито у временима која захтевају брзе одговоре и тренутно прилагођавање насталим променама. Мислим да заједно са њима, уз блиску сарадњу са Војском Србије, и подршку претпостављених, могу да допринесем унапређењу квалитета наставног и васпитног процеса.

А будите сигурни да ће Војна академија испунити очекивања државе, као што је то увек и чинила. И нико појединачно није гарант наведене тврдње. Гарант су чврсти темељи Војне академије.

Фото: Андрија Гавриловић

Нове технологије у изradi роботизованих борбених система

ДЕЦА ЧЕТВРТЕ ИНДУСТРИЈСКЕ РЕВОЛУЦИЈЕ

Пише Ненад МИЛОРАДОВИЋ

Евидентно је да се у оквиру нове геополитичке парадигме обновљене утакмице светских сила у мултиполарном свету, као и под утицајем револуционарног развоја нових војних технологија, а нарочито оних које су предмет овог разматрања, дешава суштинска промена у способности оружаних снага код главних глобалних играча од највишег стратегијског до најнижег тактичког нивоа. Вероватно ће напредак технологије (можда до половине овог века) условити драматичну промену у концептима операција и довести до најављиваних драматичних промена у самој војној организацији (ген. *Guy Hubin La Guerre*). Могуће је да се крајем века суочимо са катастрофичним сценаријима сукоба људске расе и њене „самосвесне вештачки интелигентне технологије”. Сматрамо да ће ова прва бити довољно „природно интелигентна” да обузда ову другу и да обезбеди њихово заједничко путовање у будућност, а тиме и свој даљи просперитет.

Роботизоване борбене платформе или роботизовани борбени системи (РБП или РБС) у употреби, а нарочито они у развоју, могу се према концепцији условно поделити у две категорије. У првој групи су они дизајнирани тако да имитирају понашање инсеката – да се употребљавају масовно (у ројевима) и савладавају противничку одбрану – не својим индивидуалним квалитетима, већ бројношћу и координисаним кретањем и дејством. Такве платформе су потрошни ресурс, добар део њих се условно може сматрати муницијом (дроновни убице/камиказе) и морају бити што јефтиније. Оне су у правом смислу „деца 4. индустријске револуције”, на њима ће се примењивати брзе производне технологије, ултра laki материјали, минијатуризовани сензори, заштићене телекомуникације врло велике пропусне моћи и наравно вештачка интелигенција (ВИ), тј. моћни алгоритми са машинским учењем (МУ) за обраду слике, препознавање циљева и координацију кретања целог роја током извршавања задатка (нпр. напад на задате типове циљева).

У другу групу спадају роботизовани борбени системи конципирани тако да опонашају човека ратника или борбену платформу са посадом и треба да се интегришу и употребе у оквиру формација/јединица које користе класичне посадне оружане системе земаљске, ваздухопловне или поморске. Такве платформе су много вредније, скупље, са индивидуалним борбеним карактеристикама сличним одговарајућим посадним платформама и захтеваће повећани ниво борбене живавости. Све актуелне технологије које се примењују на новоразвијеним посадним платформама су релевантне за ову класу роботизованих борбених система.

У овом тексту анализираћемо неке од релевантних технологија које се примењују или ће се примењивати у развоју роботизованих борбених система у скорој будућности.

НОВЕ ГЕНЕРАЦИЈЕ КОМПОЗИТНИХ МАТЕРИЈАЛА

Ваздухопловни роботизовани борбени системи било нападни (UCAV), који се по правилу шаљу у ваздушни простор противника испред пилотираних формација и контролишу са земље, било типа „верни пратилац” (Loyalwingmen), који ће бити интегрисани у формације пилотираних ваздухоплова и од њих директно контролисани, имају Stelth дизајн, израђени су од нове генерације композитних материјала, сличних летно-динамичких карактеристика и опремљени су сличним сензорима (радарским и оптоелектронским), системима за електронско извиђање, противелектронску борбу и самозаштиту, линковима и наоружањем као вишенаменски авиони последње генерације. Стога ће се све апликативне технологије за развој и израду поменутих подсистема применити и на ваздухопловне роботизоване борбене платформе. Изузетак су наравно системи за директно функцио-

нисање пилота (преживљавање, визуелизацију, контролу и др.) и вероватно су са нешто редукованим нивоом редуванси због генерално смањеног траженог нивоа поузданости целог система, што доприноси смањењу његове цене и масе и може да утиче на повећање динамичких карактеристика. Свакако су и вештачка интелигенција и МУ есенцијалне за функционисање ових РБП јер би требало да им обезбеде потребан ниво аутономности – од избегавања препрека, судара у ваздушном простору до избегавања или одговарајућег реаговања (ЕИ системима) на уочене претње и откривања и препознавања циљева и употребе сопственог оружја.

Земаљске роботизоване борбене платформе су сличне концепције као и посадна возила, најчешће гусеничари, ређе точкаши, опремљене су даљински управљаним оружјем станицама по правилу стандардним, тј. развијеним за посадна борбена возила. Дакле, као и код ваздухопловних, и код земаљских роботизованих борбених платформи употребиће се све технологије које се планирају за примену на актуелним платформама са посадом, сензори, оружје, муниција, заштита, маскирање, погонски и трансмисиони агрегати и др. Такође дизајн ће као и код посадних, и код РБП представљати одговарајући компромис техничких решења како би се постигао уравнотежен однос заштите, тактичке агилности и убојитости, а према тактичко-техничким захтевима (ТТЗ) за дату категорију возила.

Америчка актуелна стратегија за развој (Роботизоване) копнене војске (а коју ће вероватно следити и друге напредне војске и њима савезничке и противничке) предвиђа развој три категорије роботизованих платформи. Прву чине лаки роботизовани борбени системи који су и у нападу и у одбрани распоређени испред осталих снага и ➤

први ће прећи линију контакта са противником, потом средњи, распоређени између лаких и тешких и са повећаним нивоом заштите и убојитости, и тешки, распоређени миксовано са формацијом посадних возила (MUM – посадно-беспосадни тимови) и са карактеристикама (заштите, убојитости и покретљивости) на њиховом нивоу.

Кад је у питању заштита, она ће представљати комбинацију мера за маскирање, менаџмент емисијом у ЕМ спектру (смањење одраза у свим деловима ЕМ спектра и вероватноће откривања или идентификације) и пасивне балистичке (ређе активне) заштите, а у зависности од категорије возила система. Ниво балистичке заштите биће свакако нижи од оног који се тражи од савремених посадних возила и кретаће се од минималне заштите виталних подсистема за осматрање и комуникацију код лаких РБП (како би се у случају борбеног оштећења платформе сачувале макар извиђачке функције), преко заштите на нивоу Станаг 4569 ниво 2–3 код средњих РБП, све до нивоа

**Ваздухопловни
роботизовани борбени
системи било нападни
(UCAV), који се по правилу
шаљу у ваздушни
простор противника
испред пилотираних
формација и контролишу
са земље, било типа
„верни пратилац”
(Loyalwingmen), који
ће бити интегрисани у
формације пилотираних
ваздухоплова и од њих
директно контролисани,
имају Stelth дизајн,
израђени су од нове
генерације композитних
материјала...**

заштите коју имају тенкови за тешке РБП. Српска роботизована борбена платформа „мали милош” условно би се могла сврстати у категорију лаких роботизованих борбених платформи.

Следећа генерација таквих возила користиће се напретком у области нових материјала, на пример не њутновских флуида за израду балистичке заштите, већ и материјала који ће омогућити напредну камуфлажу кроз биомимикрију (*Biomimetic*), затим интелигентних материјала који ће омогућити прикупљање енергије из околине (*Energy harvesting*) или мониторинга стања беспосадног система у реалном времену (*Structural Health Monitoring*). Чак ће омогућити у неком домену сопствену самоуправку (*Self-healing materials*).

ЕЛЕКТРИФИКАЦИЈА ПОГОНА

У домену погона посадних возила свакако предстоји „електрификација”, односно смањење зависности од фосилних горива, што

се уклапа у трендове у цивилној ауто-индустрији. Садашња генерација РБП најчешће је потпуно електрична (на бази Li-Yon батерија) или са хибридним погоном (*HED – Hybrid Electric Drive* – основни електрични погон са допунским дизел генератором). Водонични или погон на бази горивних ћелија још је сувише осетљив на повређивање (поготке на бојишту) и ниједан од поменутих типова погона, поред бројних предности, нема одговарајући ниво густине енергије какву имају класични погонски агрегати на фосилна горива. Проблем постаје израженији повећањем масе возила, тако да данашње РБП имају мању аутономију од класичних посадних возила. За даљи напредак на том пољу од кључног значаја је напредак истраживања у области погонских технологија како би се достигла и престижна енергетска ефикасност фосилних горива.

У сваком случају електрични погон омогућава одсуство бројних трансмисионих подсистема и механичких (и хидромеханичких) преносника, те се разрађују концепти аутомативних компоненти са „променљивом геометријом” (точкови са *Wheel Hub* електромоторима који могу да се померају по три осе независно један од другог и у односу на тело возила) који ће омогућити „супермобилност”, тј. могућност савла-

**Електрични погон
омогућава одсуство
бројних трансмисионих
подсистема и
механичких (и
хидромеханичких)
преносника те се
разрађују концепти
аутомативних
компоненти са
„променљивом
геометријом”
који ће омогућити
„супермобилност”,
односно могућност
савладавања знатно
сложенијих препрека,
кретања укосом или
бочно и друго**

давања знатно сложенијих препрека, кретања укосом или бочно и друго.

Када је реч о наоружању, као што је описано, данашњи концепт дизајна роботизованих борбених возила предвиђа употребу комплетних борбених модула или бар самог оружја стандардног тј. дизајнираног да га опслужује човек. У описаној визији бојишта будућности са РБП разних категорија распоређених по дубини појављује се проблем њиховог логистичког обезбеђења. Да се та „армија робота” не би после неколико сати на позицији и неколико минута ватреног дејства морала враћати назад у руке људских оператера, биће потребно решити проблем аутоматизације, односно роботизације, снабдевања енергијом и муницијом. Да би се на пример заменио реденик „класичног” митраљеца на данашњем РБП потребан је човек или врло комплексни робот хуманоид који ће бити за ред величине скупљи од тог митраљеца, а можда и од целог РБП-а. У следећој фази очекује се развој наоружања (стрељачког и ракетног) специјализованог за РБП, то јест оног које ће имати унапређене перформансе (одсуство људског оператера у дејству система редукује захтеве и коефицијенте сигурности примењеног техничког решења) и једноставније опслуж-

живање (које је могуће лакше „роботизовати“) од данашњег.

Овако широко планирана примена РБП и других беспосадних/аутономних система веома актуелизује и развој система, односно технологија за борбу против, односно одбрану од њих. Један од главних проблема постаје заштита кључних борбених платформи/система (тенкова, борбених возила, капиталних ПВО система...) од напада ројева РБП. Тај задатак требало би да реализују системи трупне ПВО малог домета интегрисани у маневарске формације КоВ-а, опремљени одговарајућим активним (радарским) и пасивним (термовизијским) сензорима способним да открију и прате велики број (рој) тако малих циљева радио-електронским ометачима који ће блокирати ГПС и сигнале комуникационих линкова тих дронова и моћи кинетичким ефекторима да их физички униште. Како је реч о врло јефтиним, а врло масовним циљевима, потребно је и да ти кинетички ефектори буду што јефтинији. За потребе Војске Србије за ову намену планира се систем ПАСАРС.

За борбу против масовних ројева дронова такође веома обећава технологија усмереног електромагнетног импулса који ће у уском конусу од неколико степени „спржити“ електронику свих у том простору постојећих дронова. Осим ПВО заштите, која ће имати задатак да елиминира највећи део нападајућег роја, биће потребно да се, као задња линија одбране, на кључним борбеним платформама постави индивидуални систем заштите. Садашњи активни системи који се постављају на модерне тенкове већ располажу одговарајућим технологијама за откривање и за уништавање и то много захтевнијих циљева (од лаких дронова камиказа), али ће бити потребне одређене адаптације.

КОМБИНОВАНЕ ЉУДСКО- РОБОТСКЕ ВОЈСКЕ

Физичко окружење у коме дејствују беспосадни аутономни системи разликује се на копну, на мору, под водом, у ваздуху и безваздушном простору. Електромагнетни та-

„МАЛИ МИЛОШ“

Српска роботизована борбена платформа „мали милош“, која би се условно могла сврстати у категорију лаких РБП, конципирана је од почетка као потпуно оклопљена панцирним челичним плочама. Наредна верзија из ове фамилије имаће савремени композитни оклоп од керамике и HMWP полиетилена.

ласи, светло, вибрације, топлота различито се простиру кроз различите медије. Такође, принципи кретања у ваздуху и води не могу бити исти због различите густине материје и одговарајућих закона динамике флуида који се потпуно разликују од оних који важе за кретање на копну. Стога ће део технологија, материјала од којих се изграђују структура, погонски агрегати, системи који обезбеђују маневрабилност, осматрачки и комуникациони системи примењени на РБП специјализованим за операције у овим различитим доменима свакако бити различити. Такође ће и оптимални извори енергије за употребу у различитим доменима бити различити. На пример, за подводне системе погодније су горивне ћелије (fuel-cells), за лаке ваздушне и копнене платформе погоднији су батерије и хибридни погон, а за тешке копнене и ваздушне платформе и даље су оптимални погонски агрегати на фосилна горива који за рад користе кисеоник из ваздуха.

Наравно постоје и технологије које су са мање или више варијација примењиве у сва четири домена. На пример, архитектура електронских компоненти иста је за све апликације у свим доменима. Осим тога,

четврта индустријска револуција тежи да обухвати и прожме све аспекте и домене људског живота и деловања подједнако, и у њеној суштини је да обједињава различите домene и светове.

Свакако ће све технологије које су везане за човека, од индивидуалног борца/оператора система до највише здружене команде оружаних снага, по својој природи да конвергирају ка мање више сличним решењима у свим доменима управо зато што на долазећој револуцији у ратовању „комбинованих људско-роботских војски“ људски фактор постаје кључни лими-

тирајући елемент и његова способност да управља свим тим системима (а управљање и контрола ће практично бити једине функције преостале за ексклузивно људско деловање) захтеваће значајно технолошко појачање прилагођено човеку као јединственом биолошком механизму без обзира на то у ком домену се налази оно чиме он управља. То се дакле односи на командно-информационе системе (КИС) и управљачко контролне конзоле и уређаје (Map Machine Interface – MMI) којима се управља операцијама у свим физичким доменима свим расположивим снагама, укључујући и све расположиве посадне и беспосадне платформе и сва апликативна хардверска и софтверска решења. Управо ће у овој области ВИ/МУ имати велики значај и направити огромну разлику у борбеној способности војски које остваре такав напредак у интеграцији снага и командовању од оних које наставе да ту функцију обављају на традиционални начин, и то вероватно већу од било ког појединачног борбеног система или планираног „супероружја”.

ПАСАРС ПРОТИВ РОЈЕВА ДРОНОВА

За потребе Војске Србије за борбу против, односно одбрану од РБП планира се систем ПАСАРС који ће рафалом топовске префрагментиране муниције са електронски темпираним упљачем (*Airburst munition*) моћи да уништи више малих дронова из роја одједном, а конвертованим ИЦ вођеним ПВО ракетама моћи ће да уништи веће нападне беспилотне летилице, али и класичне ваздушне циљеве, што је са аспекта ценефикасност вероватно тренутно најбоље глобално решење.

Евидентно је да се у оквиру нове геополитичке парадигме обновљене утакмице светских сила у мултиполарном свету, као и под утицајем револуционарног развоја нових војних технологија, а нарочито оних које су предмет овог разматрања, дешава суштинска промена у способности оружаних снага код главних глобалних играча од највишег стратегијског до најнижег тактичког нивоа. Операције ће се истовремено изводити у чак пет домена (копно, вода, ваздух, свемир и сајбер простор) и подразумеваће примену широког спектра борбених и неборбених активности где ће командант операције оптимално и далеко држе него раније користити додељене му ресурсе из свих пет домена и бирати „сервисе” који су му у датом тренутку неопходни, односно највише одговарају. Први задатак који оваква организација треба да оствари јесте *Доминација у одлучивању* (*Decision dominance*) у односу на противника, то јест да се на основу информација прикупљених из свих поменутих домена формира и у реалном времену освежава операциона сли-

ка бојишта, она брже схвати и анализира, брже донесе одлука и брже испољи дејство од потенцијалног противника.

Један од актуелних система за *Управљање бојиштем* (BMS) који се развија с таквим циљем јесте амерички CJADC2 (Connecting Joint All-Domain Command and Control), који пружа помоћ у командовању и то на глобалном нивоу. Тај систем уз помоћ масивних АИ/МУ алгоритама знатно скраћује време које би командни кадар утрошио на одлучивање у одређеним ситуацијама и омогућује да се наређење/инструкција и потребни подаци за испољавање дејства пренесу у секундама до најбоље позиционираних јединица или ефектора.

Осим овог примера АИ подржаног BMS-а на највишем стратешком нивоу командовања, а као илустрацију актуелно примењивих технологија, наводимо и пример АИ подржаног BMS на најнижем тактичком нивоу, тј. на нивоу пешадијског (роботизованог) вода, односно индивидуалног борца/оператера. Назива се AISUM („Вештачка интелигенција за малу маневарску јединицу“) и део је пројекта КоВ ОС САД (за сада још у експерименталној фази) „10X Platoon“ (ВОД – роботски – десетоструко увећане борбене способности). Конкретан захтев који овај BMS треба да оствари јесте десетоструко скраћење ООДА петље (OODA – Observe, Orient, Decide, Act – посматрај, оријентиши се, одлучи и поступај). Систем омогућава фузију сензора интегрисаним и на роботе и на војнике, стварање поједностављене слике ситуације са индицираним циљевима и инструкцијама више команде, њену анализу и препоручивање конкретне активности, а с циљем побољшања и убрзања (вишеструког) процеса доношења и извршења одлуке. На нивоу робота BMS омогућава аутономију кретања, па чак и отварање ватре по циљевима које је претходно „одобрио“ оператор, што знатно смањује оптерећење војника и убрзава управљање роботом – индивидуално и колективно на нивоу вода. Систем за визуелизацију интегрисан је на шлем војника, пројектује симболику на реалну 2Д слику окружења, повезан је радио-везом и са личним наоружањем војника и са РБП којим војник управља и омогућава коришћење различитих пакета наоружања којом РБП може бити опремљен.

Свакако ће све технологије које су везане за човека, од индивидуалног борца/оператора система до највише здружене команде оружаних снага, по својој природи да конвергирају ка мање више сличним решењима у свим доменима

ЕТИЧКА ПИТАЊА УПОТРЕБЕ ВЕШТАЧКЕ ИНТЕЛИГЕНЦИЈЕ

Свака нова технологија, а посебно „технологije преокрета“ (Disruptive technologies), поред тога што решавају одређену класу проблема, са собом доносе и низ непознаница и организационих и етичких проблема и дилема. Али од открића „атомске бомбе“ ништа није тако узбуркало и цивилну и војну јавност као вештачка интелигенција, а нарочито „наоружана вештачка интелигенција“, то јест вештачком интелигенцијом управљане РБП. Атомска бомба створила је могућност да људска раса својом технологијом уништи и саму себе, а ово друго „теоретску могућност“ да технологија уништи људску расу без њеног учешћа или воље. То у последњих 30 година окупира глобално машту и доноси знатне приходе SF филмској индустрији.

У последње две деценије та проблематика разматрана је озбиљно и на нивоу оружаних снага и министарстава одбране низа земаља. Донесене су и усвојене прве законске регулативе, чија се суштина своди на следеће: „аутономни и полуаутономни системи морају бити дизајнирани тако да омогуће командантима и операторима да изврше одговарајући ниво људског расуђивања над употребом леталне силе” (*autonomous and semi-autonomous weapon systems shall be designed to allow commanders and operators to exercise appropriate level of human judgment over the use of lethal force*), што ће рећи не сме се дозволити да робот (самостално) одлучи да убије човека.

Према садашњој опште прихваћеној градацији аутономности беспосадних система (од 1. потпуно даљински контроли-

Наука (медицина) миленијумима ради на технологијама „одржавања и поправљања” људског тела, тј. обнављања његових способности деградираних старењем, болестима или физичким повредама. Међутим, технологије које ће омогућити не обновљене већ „надљудске способности” убрзано „матурирају” и наравно да ће прво наћи војну примену.

саног од човека до 10. потпуно аутономног у извршавању задатка претходно добијеног од човека) РБП се могу поделити на оне са „човеком у петљи”, „човеком над петљом”, „човеком ван петље”. Светски позната беспилотна летилица „предатор” била је у категорији 2 на тој скали. Системи РБП данас у развоју углавном спадају у оне са „човеком над петљом” са високим нивоом аутономије у кретању и лимитираном аутономијом у ватреном дејству, тј. да оператор на основу „препоруче” вештачке интелигенције изда „инструкцију”, а процес нишањења и гађања обави робот уз могућност да га оператор остави.

Замишљена борбена дејства будућности са масовним ударима роботизованих „ројева” из ваздуха, чисто роботских или мешаних људско-роботских земаљских борбених формација, захтева драматично скраћење OODA петље. Неопходно је у свега пар секунди открити претњу, извршити процену претње, одабрати адекватан одговор и дејствовати, при чему се број могућих истовремених претњи мери на стотине. То једноставно превазилази менталне и физичке могућности човека. Људске способности једва дозвољавају брзи одговор на појединачну претњу. Јасно је да човек (тј. лимитације који људска биологија и способност, односно спорост у обради информација и реаговању) умањује укупну ефикасност будућих „људско-роботских војски” па и појединих РБП (групно употребљених). Стога ће они неминовно постајати све више аутономни, а горе описане моралне дилеме и ризици од „погрешне” употребе све већи. Пред раније описане MMI (интерфејс човек машина) и КИС-ове поставља се задатак да обезбеде максималну ефикасност система, тј. олакшају и убрзају људску реакцију и ипак обезбеде довољну контролу над дејством оружја у складу са актуелним законским нормама. Могу се замислити последице ситуације у којој вештачка интелигенција поменутог глобалног КИС-а који контролише огромну количину борбених система (укључујући и аутономне) изда командантима „погрешну препоруку”, а они, не увидевши грешку или грешке, пренесу такве команде и координате за дејство.

Сличан ниво морално-етичких дилема (уз огромни могући напредак) доноси и питање потенцијалне примене ХА (*human* ➤

augmentation) – побољшање способности човека уз примену технологије. Наука (медицина) миленијумима ради на технологијама „одржавања и поправљања” људског тела, тј. обнављању његових способности деградираних старењем, болестима или физичким повредама. Међутим, технологије које ће омогућити не обновљене већ „надљудске способности” убрзано „матурирају” и наравно да ће прво наћи војну примену. Условно их можемо поделити на оне „носиве”, дакле набачене на људско тело и оне „уграђене”, које се уграђују (хируршки) у људско тело. Почетак (масовне) употребе ових првих је питање решавања преосталих технолошких проблема и са собом не носи никакве „моралне” дилеме. Да поменемо неке од најинтересантнијих: скраћење OODA петље је кључно за повећање ефикасности било ког система оружја или војне формације, а AP (AR – *Augmented Reality*) за ту сврху је тренутно кључна технологија. AP омогућава преношење симбологије, слике (обрађених од ВИ) и информација и инструкција са сензора, система оружја и КИС-а на уређај на шлему. У авијацији је у употреби већ деценијама, а кроз бројне пројекте „војника будућности” ову способност убрзо ће стећи и већина пешадинаца напредних војски, као и послуга борбених возила („видљивост кроз оклоп – *Through Armor Vision*”). За потребе ВС тренутно се развијају најмање два нашлемна система за које постоје амбидије да буду додатно оплеменењени ВИ технологијама.

На овој технологији доминантно ће се базирати управљање РБП на ниском тактичком нивоу. Применом (погођеног) егзоскелета војник ће моћи да носи стандардни терет одеће, опреме, муниције и оруђа (60+ kg по данашњим нормама) и то узбрдо, уз напор као да шета по плажи у купаћој опреми, а у скорој будућности (кад нови енергетски извори веће густине енергије матурирају) да понесе тежи и јачи оклоп, као и моћније и теже оружје.

Ове друге, уграђене (имплантиране) технологије „прете” да из домена научне фантастике убрзано пређу у домен реалне примене. Минијатуризација сензора и компјутера и комуникационих система омогућиће да се ИЦ или звукометријски сензори или сензори положаја, па и други, „уграде” у људске очи и уши или иза њих, омогућујући знатно увећану сензитивност, или да се уграде процесори са ВИ/МУ алгоритмима који ће обрађивати информације са ових и природних сензора па комуницирати са људским мозгом дајући му „суперкогнитивне способности”, или да се уграде РФ примопредајници који би омогућили „телепатску” комуникацију, као и да се све то напаја или вештачким или природним изворима енергије расположивим у људском телу. Моралне дилеме везане за настанак оваквих супервојника са „технолошким имплантима обезбеђеним надљудским способностима” по значају се мере са оним везаним за настанак „самосвесне наоружане вештачке интелигенције” и вероватно ће успорити примену наведених технологија, али не и потпуно спречити.

ОРГАНИЗАЦИОНИ ПРОБЛЕМИ И ДИЛЕМЕ

Мартеков закон каже да се „технологија мења експоненцијално, док се организација мења логаритамски”, што значи много спорије. Организације функционишу на основу прописа и процедура, а припадајућа им бирократија се, по правилу, „брани од промена” користећи исте, и тежи да се увећава и да константно нешто „додатно регулише или забрањује”. Ово се посебно односи на „технологије преокрета” јер оне неизбежно доносе драматичне промене организације, а с тим у вези и администрације, која се природно труди да се то деси што касније, инсистирајући на потенцијалним „опасностима и потреби да се технологија додатно усавршава” пре примене.

Међутим, кад међународне околности дођу до стања у коме су сада, уз повећану опасност од издијања директног глобалног оружаног сукоба (он иначе већ букти у свим осим кинетичке-оружане фазе), те руководства водећих војних организација увиде (и то с правом) да технолошки напредак потенцијалних противника прети да знатно промени однос снага, тада глад за „технологијама преокрета” надјачава комфор и устаљену практику бирократије, те праг толеранције за нове (и још не потпуно усавршене) технологије расте, као и буџет за њихову набавку.

По својој природи технологије 4. индустријске револуције доносе „демократизацију” индустрије и производње уопште јер омогућавају да мала група људи из своје куће, без огромних инвестиција и бројне ускоспецијализоване радне снаге, постигне одличне развојне, па и комерцијалне успехе. Видимо да се системи одбране војнотехнички напредних земаља (МО Француске „дирекција за иновације”, бројне агенције при DoD и командама видова ОС САД) па и мултинационалне организације (НАТО – DIANA) хитно преоријентишу и организационо и процедурално да искористе управо овакве ентитете (SME – *Small to Medium Enterprises*) као носиоце технолошког развоја.

Такође, све више се појављују доктринарна документа и инструкције које најављују већу иновативност војних организација, потребу за „променом културе која прати промене у економији, цивилним технологијама, организацијама и друштву уопште...”, константно усавршавање (не само у погледу наоружања), константну реорганизацију и трансформацију („трансформација је начин функционисања и живота и не завршава се никад...”, може се само завршити текућа фаза...”), и наравно константно експериментисање и организационо и технолошко..., а најбоље истовремено. Видимо да у руке војника, кроз серије „Soldiertouch – додир војника” (експериментална организованим у што верније симулираном реалном борбеном окружењу), долазе системи комерцијалног квалитета и на све нижем нивоу спремности/усавршености технологије (*TRL – Technology Readiness Level*).

Како нас историја учи, резултати и лекције из глобално значајних ратова (а овај који се управо води у Европи то свакако јесте) драматично убрзавају промене. По природи ствари, а пратећи инстинкт за самоодржањем, мање земље

Вероватно ће напредак технологије условити драматичну промену у концептима операција и довести до најављиваних драматичних промена у самој војној организацији

требало би да буду још агресивније, храбрије у експериментисању и примени и технолошких и организационих „новитета” не би ли избалансирали или (бар делимично) умањили природну предност већих и по природи више бирократизованих и у иновацијама споријих потенцијалних противника. Таквих примера наравно има. Време је вероватно једини природни ресурс који је подједнако распоређен свима. Они који успешније менаџеришу тим ресурсом, не троше га (превише) на процедуре, бирократију, интерне тензије око надлежности и приоритета, прихвате ризике и имплементирају иновације (које су експерименти показали корисним и изводљивим), држе усвоје визије, донесу одлуке које ће са расположивим (осталим) ресурсима брзо спровести у дело имају шансу да остваре предност у односу на противнике који тај ресурс мање успешно употребе, иако располажу већим осталим потенцијалима.

Стога сматрамо да ћемо видети све бржу примену „револуционарног наоружања” у непосредној будућности, укључујући и РБП које су предмет овог разматрања, те да ће етичка питања везана за њихову примену код главних глобалних фактора „постати мање релевантна”.

Свакако ће овде описане технологије још неко време (вероватно до краја следеће деценије) бити тежишно употребљене да се повећа ефикасност дејстава по већ постојећим концептима операција, без драматичних промена структуре војне организације и хијерархије. Вероватно ће напредак технологије (можда до половине овог века) условити драматичну промену у концептима операција и довести до најављиваних драматичних промена у самој војној организацији (*Gen. Guy Hubin La Guerre*). Могуће је да се крајем века суочимо са описаним катастрофичним сценаријима сукоба људске расе и њене „самосвесне вештачки интелигентне технологије”. Сматрамо да ће ова прва бити довољно „природно интелигентна” да обузда ову другу и да обезбеди њихово заједничко путовање у будућност, а тиме и свој даљи просперитет.¹

Покретно логоровање војника на
добровољном служењу војног рока

ВРЕДНО ИСКУСТВО

Пише Душан ГЛИШИЋ

Део јединица Бригаде везе боравио је у другој половини маја на вишедневном покретном логоровању, на ком су војници на добровољном служењу војног рока, заједно с професионалним војницима Четвртог батаљона везе, практично проверили ниво стечених вештина за обављање наменских задатака

Војници на добровољном служењу војног рока, класа „децембар 2021”, који у Четвртом батаљону везе Бригаде везе завршавају своје стручно-специјалистичко оспособљавање, предвиђено за други период обуке, а тиме и шестомесечни војни рок, боравили су у другој половини маја на вишедневном покретном логоровању на којем су, заједно с професионалним војницима те јединице, савладали вештине неопходне за ефикасно извршавање наменских задатака.

Обишли смо их првих дана логоровања.

Вишедневно логоровање за многе од њих представља круну оспособљавања у другом периоду обуке, током којег се после индивидуалне обуке за основне војничке вештине, реализоване у центрима за обуку, оспособљавају за извршавање колективних задатака у јединицама Војске Србије. Кад је реч о Бригади везе, чија је основна намена обезбеђење непрекидности функ-

Пуковник
Зоран Драгићевић

Већина војника који су изразили жељу да њо завршејку војној рока насјаве да раде у Војсци, својим залагањем, успешном реализацијом обуке и свеукупним њонашањем, заслужили су да своју њрофесионалну каријеру насјаве у јединицама Војске Србије

ционисања телекомуникационог информатичког система Министарства одбране и Војске Србије, после реализованог теоријског оспособљавања у кабинетима и учионицама, војници су изашли на логорску просторију на којој су у ситуацији да реализују неке од бројних задатака у успостављању различитих типова комуникације.

СТРУЧНО-СПЕЦИЈАЛИСТИЧКА ОБУКА У СПЕЦИФИЧНИМ УСЛОВИМА

Задаци које ће војници на добровољном служењу војног рока, заједно са својим колегама, професионалним војницима, током покретног логоровања да науче и практично да изврше јесу постављање покретних телекомуникационих центара на командним местима стратегијског нивоа, али и формирање логорске просторије и организација рада и живота у теренским условима. Током покретног логоровања биће у прилици да мењају „борбени” положај, односно да после марша од неколико десетина километара поново подижу шаторе и

телекомуникационе центре. Све радње су нормиране и извршавају се и у дневним и у ноћним условима.

Поред извршавања основних задатака, као што су постављање покретног телекомуникационог центра, успостављања и одржавања различитих врста комуникације, од интернет, РАМКО, телефонске, радио и других врста комуникације, професионални војници и њихове будуће колеге, сада пред крај добровољног служења војног рока, савладаће и многе „животне” лекције. Јер, како истичу, тек на терену, у специфичним условима заједничког живота и рада, откривају се понекад и скривене способности сваког појединца.

УСЛОВИ ПРИБЛИЖНИ РЕАЛНИМ

Многи од војника на добровољном служењу војног рока поднели су молбу за пријем у професионалну војну службу у Војсци Србије. Према речима команданта Бригаде везе пуковника Зорана Драгићевића, који је прве дане логоровања оценио врло добром оценом, већина војника који су из-

Мајор
Жељко Калајцић

Након добијања сигнала за узбуну и маршевања до терена одређеног за формирање центра везе војници имају задатак да изврше све оне радње и послове које су увежбавали током колективне обуке у јединици

разили жељу да по завршетку војног рока наставе да раде у Војсци, својим залагањем, успешном реализацијом обуке и свеукупним понашањем, заслужили су да своју професионалну каријеру наставе у јединицама Војске Србије. Кад је о професионалним војницима реч, истакао је пуковник Драгићевић, покретно логоровање је тек један део њихове перманентне стручно-специјалистичке обуке у Бригади везе.

Истичући да се током покретног логоровања на неколико локација увежбава телекомуникационо и информатичко обезбеђење за стратегијски ниво командовања, што је и мисија батаљона, заменик команданта Четвртог батаљона везе мајор Жељко Калајцић рекао је и да је један од циљева боравка у логорској просторији увежбавање организације живота и рада у тим специфичним условима, што приближнијим онима у којима батаљон, као једини покретни део Бригаде, иначе извршава задатке.

– Након добијања сигнала за узбуну и маршевања до терена одређеног за формирање центра везе војници имају задатак да

Потпоручник
Александар Видојевић

Војник
Милена Кизић

изврше све оне радње и поступке које су увежбавали током колективне обуке у јединици. То значи да запоседну рејон, образују логорску просторију, успоставе телекомуникационе везе и експлоатишу планиране капацитете. Циљ овог дела обуке је да се војници наше јединице оспособе да на терену успоставе различите врсте комуникација, РАМКО, интернет, телефонских, видео, радио и свих других и да командовању омогуће њихову експлоатацију.

Потпоручник Александар Видојевић завршио је, поред Војне академије, Школу резервних официра и изразио жељу да своју професионалну каријеру започне у јединици везе. Искуства стечена најпре у кабинетима и на полигонима у оквиру касарне, а затим и током покретног логоровања, обогатила су његов поглед на значај војног позива и тежину одговорности професионалног припадника Војске. Сродио се, истиче, са колективом и улогом коју има у јединици, па му ни најтежи задаци нису тако напорни као што је у почетку изгледало.

Војник Милена Кизић једна је од оних који су изразили жељу да своје прве професионалне кораке у Војсци учини баш у јединици везе у којој је завршила војни рок. Не само стога јер је изузетно задовољна колективом у коме се обучавала већ и зато што је старешински кадар у Четвртог батаљону изузетно инспиративан и мотивишући.

– Много тога што сам овде научила, мислила сам да је веома тешко издржати. Посебно током логоровања, где смо издвојени из касарнске средине на коју сам навикла. Живот под шатором за мене је сасвим ново искуство, стрепела сам да ли ћу моћи да издржим и испуним захтеве командира, али је све текло постепено, напори су током обуке повећавани тако да нисмо ни осетили да сваког дана радимо све више и извршавамо све сложеније задатке. На крају сам веома задовољна и срећна стеченим војничким искуством, колективом који ми је давао посебну снагу и кад је било тешко и препоручила бих свима да се пријаве на добровољно служење војног рока. Такво искуство је потребно и девојкама и младићима, то је прилика да се уверимо да индивидуалне вредности нису највише вредности, већ да и колектив, односно живот у колективу, поред посебних захтева и законитости, има и своја богатства и лепоту.!

Фото: Андрија Гавриловић

Све живља обука јединица

ПРЕПУНИ ПОЛИГОНИ

Пролећни месеци, па тако и мај, препуни су војничких активности, практичних облика обуке, који се реализују на терену, на бројним стрелиштима и полигонима

Приредио Душан ГЛИШИЋ

Уданима за нама на терене су изашли припадници бројних јединица, од пешадијских, артиљеријско-ракетних и других из састава Копнене војске, преко специјалних и полицијских, до оних за ваздухопловна и противваздухо-

пловна дејства РВ и ПВО. Тако су почетком маја практичну обуку за извршавање специфичних војнополицијских задатака уз употребу мотоцикала реализовали припадници саобраћајне полиције из састава Гарде Војске Србије, који су показали висок ниво обучености за без-

збедно управљање мотоциклима током ескортне вожње, пратње личности и регулisaња и контроле саобраћаја.

Вежба је садржала радње и поступке експлоатације и одржавање мотоцикала, обуку у вожњи на полигонима, јавним саобраћајницама и у теренским условима, а акценат је био на оспособљавању за обезбеђење штићених лица у покрету. У обуци су коришћени савремени мотоцикли из 2018. године и проверени двоточкаши, опремљени поседним уређајима, неопходним за безбедно извршавање војнополицијских задатака.

Тенкисти обарају норме, кадети савлађују висине

Ради одржавања и унапређења оспособљености за реализацију наменских задатака, у другој недељи маја реализована је обука и у тенковском батаљону Четврте бригаде Копнене војске. Била је то редовна колективна обука професионалних припадника јединице, односно посада на тенковима М-84 у нападним и одбрамбеним операцијама Копнене војске, који су током практичног оспособљавања, осим с оруђима, водили битку и с минутима. Свака радња и поступак били су нормирани, што је од посада тражило прецизност, рутину и беспрекорну посвећеност. Тенкови М-84 су, иначе, савремено борбено средство тенковских батаљона у саставу бригаде Копнене војске. Намене су за брза, изненадна и снажна борбена дејства, пре свега у извођењу офанзивне компоненте операција, али и у противоклопној борби, што им обезбеђује водећу улогу и значај у првој мисији Војске Србије.

Средином маја вредни су били и кадети пете године Војне академије, студийски програм Војно ваздухопловство, који су, у 252. школско-тренажној авијацијској ескадрили на Војном аеродрому „Пуковник-пилот Миленко Павловић“

Обука на војнополицијским мотоциклима у Гарди

Тренажна гађања циљева у ваздушном простору

Редовна колективна обука припадника тенковског батаљона Четврте бригаде Копнене војске на тенковима М-84

Евалуација пешадијске чете за учешће у мировној операцији у Либану

у Батајници, реализовали летачку обуку на школско-борбеним авионима „супергалеб“ Г-4. То је завршни сегмент оспособљавања кадета за почетне официрске дужности пилота у авијацијским ескадрилама Војске Србије. Кадети су претходно успешно савладали теоријски део обуке за овај ваздухоплов, као и летење на школском авиону „ласта“.

Програмом обучавања обухваћени су сви раздели летачке обуке, од основног, акробатског, навигацијског и групног до инструменталног летења, како би будући пилоти били у потпуности оспособљени за самостално летење на овом типу ваздухоплова. Захваљујући тој обуци потпоручници се, по пријему дужности у ескадрилама Војске Срби-

Летачка обука кадета пете године Војне академије, студијски програм Војно ваздухопловство, на авионима „супергалеб“ Г-4 у 204. ваздухопловној бригади

је, фокусирају на напредне облике обуке и преобуку за сложеније типове ваздухоплова.

На Војном аеродрому „Пуковник-пилот Миленко Павловић“ припадници артиљеријско-ракетних јединица за противваздухопловна дејства малог домета из састава Копнене војске извели су тренажна гађања циљева у ваздушном простору из система „стрела-2М“, „стрела-10М“, „шило“ и модернизованог „бофорса“. У здруженим вежбовним активностима учествовали су војници на служењу војног рока генерације „децембар 2021“ и професионални састав артиљеријско-ракетних дивизиона за ПВД.

На терену команде, посаде, послуге

Команда и део јединица Четврте бригаде Копнене војске реализовали су у Врању и околини Командно-штабну вежбу „Пролеће 22“, важан облик практичне обуке команди јединица Војске Србије, којим се унапређују способности за правилну и правовремену употребу снага у операцијама у свим условима, на којој су увежбавани припрема и извођење операције, односно оперативно планирање, примена стандардних процедура и командовање ангажованим снагама. Током вишедневних активности у теренским условима припадници јединице решавали су наменске задатке по задатим супозицијама, почев од др-

Командно-штабна вежба јединица Четврте бригаде КоВ

Обука послуга на ракетном систему „куб“ у 250. ракетној бригади за противваздухопловна дејства

зог и организованог поседања командног места након сигнала за узбуну, преко ангажовања органа команде и непосредно потчињених јединица у складу са функционалним надлежностима до ефикасног спровођења донетих одлука.

У механизованом батаљону Прве бригаде Копнене војске у Бачкој Тополи реализована је интензивна обука војника на служењу војног рока генерације „децембар 2021“ и професионалних војника на редовном оспособљавању за извршавање колективних задатака у саставу послуга борбеног возила пешадије М-80А. Након успешно завршене теоретске наставе и обуке на тренажерим војници на дужностима нишанџија и возача тог борбеног возила на поли-

гонима практично увежбавају тактичке радње и поступке за извршење бојевих гађања. Обука војника на служењу војног рока и професионалних војника, кажу у тој бригади, реализује се током целе године, а додатним оспособљавањем професионални војници се обучавају за више дужности у оквиру свог рода или службе.

Средином месеца у дивизионима 250. ракетне бригаде за противваздухопловна дејства, наоружаним ракетним системима „куб“, реализована је обука послуга на том систему за уништавање циљева на малим и средњим висинама. Увежбавано је руковање и основно техничко одржавање, а према плану и програму обуке тежиште у овом периоду је на увежбавању тактичких радњи, које обављају послужоци система, од поседања положаја и превођења самоходне ракетне батерије у приправност за дејство, преко откривања и праћења циљева у ваздушном простору до припрема за извршење гађања. У ракетним јединицама битан фактор представља и обука за одржавање ракетног система, која подразумева подешавања радарске станице за осматрање и навођење и самоходних лансирних оруђа, као и одржавање ракета на технолошкој траци у ракетно-техничкој батерији. У јединици истичу да се реализацијом обуке и непрекидним усавршавањем појединаца и послуга одржава и унапређује за-

Обука у механизованим јединицама Прве бригаде КоВ

Такмичење јединица војне полиције

нене војске и РВ и ПВО, Жандармеријом, Црвеним крстом и другим чиниоцима цивилног окружења.

Обука на „Пасуљанским ливадама”

Уз полазнике Основног курса за подофицире родова пешадије и артиљерије на палатону „Пасуљанске ливаде” у другој половини маја обуку су реализовали и војници на добровољном служењу војног рока, који су демонстрирали ниво стечених вештина у гађању из минобачача 120 милиметара и раду послуга на „гвоздикама” и хаубицама. Показало се да, после успешног гађања

хтевани ниво обучености и борбене готовости 250. ракетне бригаде за ангажовање у стално задејствованим снагама за контролу и заштиту ваздушног простора Републике Србије.

Кондиционирање војне полиције за редовне задатке

Интензивну обуку на терену реализовали су и професионални припадници Трећег батаљона војне полиције из састава Копнене војске, који су увежбавали извршавање својих наменских задатака, попут брзог реаговања у ситуацијама угрожавања безбедности од терористичких група и напада на конвој возила, реализације контрадиверзионих прегледа, обезбеђења лица и објеката и контроле војног путног саобраћаја. Реч је о редовној обуци, која се у батаљони-ма војне полиције изводи у свим условима, током целе године, како би јединица била потпуно оспособљена за реализацију широког спектра војнополицијских и послова опште безбедности.

У Центру за обуку путем симулација Војске Србије реализована је вежба Батаљона за специјалне операције „Соколови”, подржана рачунарским симулацијама, на којој се команда јединице обучавала за планирање и организовање противтерористичке операције. Увежбаване су тактичке радње и штабне процедуре у извођењу операције, уз анализу рада штабних официра и подофицира у процесу доношења војних одлука у сарадњи са јединицама Коп-

Вежба Батаљона за специјалне операције „Соколови”

Обука у Трећем батаљону војне полиције

„Небески штит 2022”
– заједничко тактичко
увежбавање РВ и ПВО

Обука на реци војника генерације „март 2022” рода инжењерије

из личног стрељачког наоружања, припадници артиљеријских јединица нису ништа лошији ни у „баратању” оруђима свог рода.

Последњих дана маја на полигоне су изашли и припадници 63. падобранске бригаде, који су у оквиру вишедневног покретног логоровања реализовали тактичку обуку специјалних дејстава. Раме уз раме с професионалним саставом, своје „ватрено крштење” имали су и војници на добровољном служењу војног рока, генерација „март 2022”, који, после индивидуалног оспособљавања у центрима за обуку, колективну обуку реализују у јединицама Војске Србије. Активности су започете узбуном дела јединице и њеним пребацивањем бор-

беним и неборбеним возилима и хеликоптерима на терене на којима су реализоване бројне тактичке вежбе, увежбавани задаци попут диверзантских препада и заседа, трагања и спасавања и обезбеђења команде и јединица у месту и покрету. Наравно, није изостао ни падобрански и специјални десант на непознатом терену.

Реализацијом редовне обуке, истакли су у јединици, уз оспособљавање војника на служењу војног рока, од којих ће многи постати професионални припадници Војске Србије у 63. падобранској бригади, унапређује се оспособљеност јединице за извођење операција специјалних снага у оперативној и стратегијској дубини непријатеља.

Заједничко тактичко увежбавање РВ и ПВО

На полигонима за обуку, у рејонима мирнодопских локација и у ваздушном простору изнад Србије, крајем маја, реализовано је и заједничко тактичко увежбавање јединица Ратног ваздухопловства и противваздухопловне одбране под називом „Небески штит 2022”. С циљем провере оспособљености команде и јединица тог вида Војске Србије за извођење ваздухопловне подршке, противваздухопловних дејстава, ваздушног осматрања, јављања и навођења и задатака трагања и спасавања, припадници авијацијских и артиљеријско-ракетних јединица за противваздухопловна дејства су, уз подршку јединица везе и ваздушног осматрања, јављања и навођења, реализовали дејства у складу с наменом својих јединица. Заједничко тактичко увежбавање, иначе, представља најсложенији вид обуке родова и служби у РВ и ПВО, јер, поред осталог, захтева и прецизну координацију активности. Остварени резултати потврђују висок ниво садејства и обучености јединица за реализацију борбених задатака, који обезбеђује слојевиту, поуздану и ефикасну заштиту ваздушног простора.

Обука на реци за војнике рода инжењерије

Војници на служењу војног рока генерације „март 2022” рода инжењерије реализовали су стационарно логоровање на Сави код Шапца, након вишенедељне специјалистичке обуке на полигонима и вежбаљима у Центру за обуку копнене војске. На привременом полигону на Сави војници су се последње две недеље маја оспособљавали за савлађивање водених препрека и обављање дужности послужилаца амфибијског транспортера, понтонског моста и реморкера.

У теренским условима војници су били у прилици да практично примене и провере знања о карактеристикама водених препрека и начинима за њихово савлађивање, уз реализацију вежби које су обухватале прелазак реке формацијским и импровизованим пловним средствима.!

Међународни дан припадника мировних мисија Уједињених нација

СЛАВА ЧУВАРИМА МИРА

У Центру за мировне операције Оперативне управе (Ј-3) Генералштаба ВС у Београду обележен је 29. мај, Међународни дан мировних снага Уједињених нација, којим чланице те организације одају почаст свим учесницима мировних мисија, а посебно онима који су живот изгубили у служби мира. Војска Србије континуирано унапређује своје способности за учешће у мировним операцијама Уједињених нација и Европске уније и детаљно анализира могућа будућа ангажовања, како би спремно дочекала сваки задатак, поручио је на свечаности начелник Генералштаба Војске Србије генерал Милан Мојсиловић

Пише Владимир ВЈЕШТИЋ

Уједињене нације славе 29. мај као један од својих највећих празника и том приликом одају поштовање за више од милион мушкараца и жена који су били мировњаци УН, од прве мисије 1948. године. Најугицајнија међународна организација, са земљама контрибуторима, с пијететом се сећа и више од 4.200 оних који су, обављајући различите дужности у мировним мисијама, изгубили животе.

Нажалост, међу њима је и један припадник Војске Србије, потпуковник Дејан Станојевић, који је 29. марта ове године, у паду хеликоптера током редовног задатка извиђа-

UNITED NATIONS

74 ГОДИНЕ ОД РЕЗОЛУЦИЈЕ САВЕТА БЕЗБЕДНОСТИ УН

Међународни дан мировних снага УН обележава се од 2003. године, 29. маја, у знак сећања на тај датум 1948. када је донета Резолуција Савета безбедности УН којом је почела прва мировна операција на Блиском истоку због праћења прекида ватре између израелских и арапских снага.

ња из ваздуха, погинуо на дужност штабног официра у Команди мисије MONUSCO у ДР Конго.

Са војне свечаности у Центру за мировне операције, којој је присуствовао начелник Генералштаба Војске Србије генерал Милан Мојсиловић са члановима Колегијума, представници Министарства одбране и Војске Србије, као и супруга и деца потпуковника Дејана Станојевића, послата је порука најдубље захвалности за више од сто хиљада цивилних, полицијских и војних мировњака који су тренутно распоређени широм света у мировним операцијама које су незаменљив део рада УН, ради стварања бољег света и зато је свака врста националне и међународне подршке важна како би они испунили свој циљ.

– Од 2002, када смо обновили учешће у мировним мисијама Уједињених нација, а десет година касније и у мисијама Европске уније, укупно је до сада ангажовано 5.180 припадника Војске Србије, у 10 мисија под мандатом УН и шест под мандатом ЕУ, од којих је 11 посто женског пола, што је показатељ да Војска Србије поштује родни аспект, сходно важећим резолуцијама УН – поручила је на свечаности начелница Центра за мировне операције пуковник др Мирјана Миленковић и подсетила да су припадници Војске Србије тренутно ангажовани у пет мисија Уједињених нација и три мисије Европске уније, са укупно 278 ангажованих припадника.

Породица потпуковника Станојевића, начелник Генералштаба ВС генерал Милан Мојсиловић, начелник Оперативне управе генерал-потпуковник Желимир Глишовић и начелница Центра за мировне операције пуковник др Мирјана Миленковић

Поред ових операција, Војска Србије ускоро започиње и ангажовање у мисији „Међународне снаге и посматрачи“, чији је мандат надгледање мировног споразума између Египта и Израела, на Синајском полуострву где је и започето ангажовање тадашње Југословенске народне армије 1956. године.

ОБУКА У ЦЕНТРУ ЗА МИРОВНЕ ОПЕРАЦИЈЕ ПО НАЈБОЉИМ СТАНДАРДИМА

Да би своје задатке у оквиру додељених мандата извршавали што безбедније и квалитетније, припадници Војске Србије припремају се, обучавају и опремају по најбољим стандардима. Сваком сегменту, од избора до упућивања у зону операције, посвећује се значајна пажња.

– Унапређујемо правни оквир који уређује стандард припадника Војске Србије током и након ангажовања у мировним мисијама и операцијама, а све то на основу драгоцених искустава и научених лекција наших припадника која пажљиво разматрамо на анализама по завршетку њиховог ангажовања. Поред тога, опремању кон-

тингената у мисијама, које представља својеврстан изазов, Војска Србије поклања велику пажњу и непрекидно обнавља и унапређује лично наоружање и војну опрему – каже пуковник Миленковић и потврђује да се у Центру посебна пажња посвећује стандардима обуке и увођењу у програме припрема и обуке свих нових захтева и стандарда УН.

Квалитету припрема допринеће и недавно добијање статуса придруженог партнера Центра за мировне операције Европском колеџу за одбрану и безбедност.

– Ресертификацијом наших курсева од Уједињених нација стабилно одржавамо квалитет обуке, држимо корак с временом, па смо током светске епидемије успешно организовали виртуелне онлајн међународне курсеве. То је потврда да Центар поседује знања, способности и техничке могућности за реализацију обуке и припрема на највишем нивоу – каже пуковник Миленковић и додаје да ће реконструисани објекат, у коме је смештен Центар за мировне операције, по окончању свих радова обезбедити још боље услове, како за припреме и обуку сваког појединца који се упућује у мировне мисије и операције, тако и за реализацију међународних активности.

МЕМОРИЈАЛНИ ЗИД

Након што је на свечаности у Центру за мировне операције минутом ћутања одата пошта преминулом потпуковнику Дејану Станојевићу и свим погинулим учесницима мировних мисија и операција, начелник Генералштаба Војске Србије генерал Милан Мојсиловић уручио је медаљу, заставу и беретку Уједињених наци-

ПОТПУКОВНИК ДЕЈАН СТАНОЈЕВИЋ

Потпуковник Дејан Станојевић живот је изгубио обављајући дужност штабног официра у Команди мисије MONUSCO у ДР Конго. Војска Србије је његовим одласком изгубила часног припадника, врсног старешину и експерта јединица за електронска дејства.

Рођен је 22. децембра 1979. године у Сурдулици. У Војсци Србије је од 28. септембра 2002. године. Службовао је у гарнизонима Лесковац, Ниш, Београд и Прокупље, а последње радно место било му је заменик командант 2. батаљона за електронска дејства, у гарнизону Прокупље. Он је први српски војник у новијој историји наше земље који је погинуо на задатку ван њених граница.

ја његовој супрузи, испред Меморијалног зида са фотографијом официра Војске Србије који је страдао 29. марта приликом реализације редовног задатка извиђања из ваздуха у мисији Уједињених нација у Конгу.

Бојана Станојевић, Дејанова супруга, каже да је обележавање Дана мировњака и одавање почаста њеном супругу, потресан, али и веома значајан тренутак за њу и децу.

– Желела сам да Урош и Уна данас буду овде, како би осетили колико је њихов отац, осим што је био добар човек, поштован и као официр и професионалац. И колико год да нам је данас тешко, ипак је ово велика част за нас. Супруга ћу памтити по најлеп-

шим тренуцима нашег заједничког живота. Био је врло пажљив и брижан према нама. Волела бих да се захвалим читавој војсци, а посебно његовој јединици јер су били с нама ово време, и у сваком тренутку су нам доступни. Хвала им бескрајно на томе.

НЕПРЕКИДНО УНАПРЕЂИВАЊЕ СПОСОБНОСТИ И СПРЕМНОСТ ЗА НОВЕ ИЗАЗОВЕ

Генерал Мојсиловић је на свечаности у Центру за мировне операције честитао празник припадницима Војске Србије који су учествовали или сада учествују у мировним операцијама и одао им признање на професионалном и стручном ангажовању којим су завредели поштовање у међународном окружењу и достојно представљали Србију и њену војску. Говорећи о активностима у оквиру друге мисије Војске Србије, начелник Генералштаба истакао је да Војска Србије континуирано унапређује своје способности за учешће у мировним операцијама Уједињених нација и Европске уније и детаљно анализира могућа будућа ангажовања у мисијама широм света, како би спремно дочекала сваки задатак који пред њу постави државно руководство.

Центар за мировне операције Војске Србије схвата значај међународног мира, а резултати које припадници Војске Србије постижу током ангажовања у мировним операцијама, уз напоре усмерене на стварање услова за успешно ангажовање на терену, представљају још снажнију мотивацију за даљу изградњу потребних и нових способности за наставак ангажовања на задацима очувања и изградње мира.

– Сви ови резултати које препознају, не само на националном већ и на међународном нивоу, државе контрибутори и међународне организације, у мисијама у којима су ангажовани наши припадници, не би били могући без снажне подршке наше претпостављене команде, Оперативне управе, начелника Генералштаба и Генералштаба у целини, као и других команди, јединица и установа Војске Ср-

ЗАДАЦИ ЦЕНТРА ЗА МИРОВНЕ ОПЕРАЦИЈЕ

Први задатак Центра за мировне операције је избор и селекција кадра. Сви кандидати морају задовољити опште и посебне критеријуме за учешће, успешно проћи медицинско-психолошку селекцију, задовољити норму физичке способности и захтевани ниво знања енглеског језика. Други задатак је обука и припрема појединаца, тимова и јединица за ангажовање у мултинационалним операцијама, након које се изводи евалуација обучености у складу са међународним стандардима. Центар за мировне операције непрекидно прати стање у зонама операција и стално размењује информације од значаја са командантом националног контингента, односно старијим националним представницима, координише све активности логистичке подршке појединаца, тимова и јединица, од упућивања, превоза и размештаја у зони операције, па све до повратка из мисије, организује обиласке и контроле и пружа сву потребну помоћ ангажованим појединцима и јединицама. Он пружа логистичку подршку припадницима, тимовима и јединицама у зони операције. Такође, ова институција Војске Србије реализује националне и међународних курсеве, семинаре, предавања и друге активности по садржајима значајним за учешће у мултинационалним операцијама.

Центар за мировне операције је непосредно потчињен Оперативној управи (Ј-3) Генералштаба Војске Србије, која је овај задатак 2020. године, након преформирања Генералштаба Војске Србије преузела од Здружене оперативне команде.

бије и Министарства одбране – каже начелница ЦМО, пуковник Мирјана Миленковић и додаје да ће уз тако снажну подршку, Центар за мировне операције наставити да реализује додељене задатке још ефикасније.

Фото: Андрија Гавриловић

Најбоља докторска дисертација у МО и ВС за 2021. годину

ЈЕДНА СЛИКА СА ДВЕ КАМЕРЕ

Докторска дисертација „Колор и динамичко сједињавање визуелних сигнала” донела је пуковнику др Радету Павловићу награду за најбољу докторску дисертацију у Министарству одбране и Војсци Србије, а његовој матичној установи Војнотехничком институту прилику да решења до којих је дошао истраживањем настави да успешно примењује у пракси

Пише Мира ШВЕДИЋ

Уградња оптоелектронских система на борбену технику актуелни је правац опремања у свету, али и код нас. У Војнотехничком институту у протеклом периоду били су ангажовани на модернизацији средстава НВО и њиховом опремању термоизијским камерама које су домета и већег од 20 километара. Захваљујући уградњи тих оптоелектронских система, војна техника може да дејствује и у дневним и у ноћним условима. Имали смо прилику да то видимо на недавно одржаној вежби „Ватрени штит 2022” на полигону „Пасуљанске ливаде”, али и пре две године уочи вежбе „Садејство 2020” на истој локацији.

Развој тих *свевидећих* *сирава* делокруг је рада пуковника др Радета Павловића, дипломираног инжењера, начелника Одељења за сензорске системе у ВТИ, који се већ двадесет година бави изучавањем области дигиталне обраде слике. Његова дисертација „Колор и динамичко сједињавање визуелних сигнала”, која је за Дан Војске Србије награђена као најбоља у Министарству одбране и Војсци Србије за 2021, само је доказ успешности испитивања које је предузимао на научном, али и на практично-стручном, институтском плану. Из разговора са награђеним аутором сазнајемо нешто више о њему и његовом раду.

КАД СЕ ИНТЕРЕСОВАЊЕ И ПОСАО ПОКЛОПЕ

Пуковник Раде Павловић се још приликом уписа на Војну академију определио за технику, изабравши на логици смер Ваздухопловнотехничка служба, усмерење Опрема ваздухоплова. Академију је завршио 2001. године и по тадашњем систему школовања у једном чину студирања стекао је две дипломе – Војне академије, односно Војнотехничке академије, и Електротехничког факултета у Београду, Смер електроника, телекомуникације и аутоматика. Захваљујући тој другој дипломи, која је свршене академце изједначавала са другим постдипломцима, било му је олакшано да настави усавања на Електротехничком факул-

тету, без полагања додатних испита. Магистрирао је 2008. године из области „Дигитална обрада слике”.

Павловић је радну каријеру започео на Војној академији 2001. године, најпре као командир, онда као асистент, а касније и као предавач. Потом је једно време радио у Војном архиву као начелник Одељења за дигитализацију.

– Након магистратуре почео сам полако да се припремам за докторат, посебно 2012. године када сам прешао са службом у Војнотехнички институт на дужност руководиоца пројекта и начелника Одсека за системе техничке заштите и ЕМК у Сектору за електронске системе. Тада је у Институту био отворен истраживачки задатак под називом „Фузија података у мултисензорским системима”, поверено ми је да га водим јер сам ту

РАДНИ ЗАДАЦИ У ИНСТИТУТУ

Павловић је до сада у ВТИ-у радио као заменик руководиоца радног тима на задацима и средствима која су уведена у наоружање и војну опрему – „Мултисензорска извиђачка платформа – МИП-1” и МОЕС-П и МОЕС-С. Тренутно ради на пројектима модернизације тенка М-84А, БВП М80, самоходне хаубице „гвоздика”, модернизованог система „бофорс-ПАСАРС”, модернизованог КОТ-а, који након успешних испитивања улазе у нулте серије.

тему радио на магистарским студијама. Тако су се моја претходна интересовања поклопила са задацима ВТИ-а – почиње причу пуковник Павловић.

У тој области се задржао и приликом избора теме за докторску дисертацију. Рад је одбранио 30. марта 2021. на Факултету техничких наука у Новом Саду. После одбране, а и сада кад је његов рад изабран за најбољи у МО и ВС, он истиче да велику захвалност дугује Министарству одбране на помоћи у реализацији истраживања из кога је проистекла дисертација, ВТИ-у за стварање позитивне атмосфере и услова за ефикасан рад и реализацију пројекта, колегама на подршци. Посебно је захваљан ментору проф. др Владимиру Петровићу, који га је увео у област сједињавања мулти-сензорских информација.

Своју област рада, која нам је изгледала компликована и тешко разумљива, објаснио је једноставно:

– Кад сам радио на одбрани докторске дисертације, моја тада тринаестогодишња ћерка гледала је презентацију коју сам припремио. Показао сам јој две слике, једну термовизијске камере, а другу телевизијске, и запитио је шта види. Телевизијска камера приказивала је оно што човек види, а термовизијска оно што је топло и што се разликује по својствима. На слици је био маскиран војник, сакривен у шуми. ТВ камера је видела шуму и зеленило, али се човек није могао распознати, док је на термовизијској камери он био беле боје, буквално као негатив. Проблем код термовизијске

ПУБЛИКАЦИЈЕ

Пуковник др Раде Павловић до сада је објавио 30 радова – један у међународном часопису, десет штампаних у целини у зборницима међународних научних скупова, два рада у националном часопису, 16 саопштења са националног скупа штампаних у целини и једно техничко решење. Од укупног броја публикованих радова у 24 је први аутор.

камере је што не даје боје, контуре и не може лепо да се види кућа, дрвеће, него само покрет, а ТВ камера показује те детаље. У мојој докторској дисертацији тражио сам начин како да од те две слике, од та два сензора, направим једну слику, на којој ће бити приказано и оно што виде и термовизијска и ТВ камера.

Павловић додаје да је то посебно потребно код система који имају више камера, јер би за сваку од њих требало да постоји посебан монитор за приказ слике, или да се на једном монитору дели слика на више слика, што уситњава приказ. Решењем које је дао у докторској дисертацији постоји само једна слика и један монитор и оператерима је много лакше да посматрају и виде да ли је војник између другог или трећег дрвета или куће црвене или зелене боје, а може тачно да се одреди и његова локација.

– Као производ дисертације направио сам функционални модел, у почетку уз помоћ колега, који је излаган на сајмовима НВО и разним приказима. Радили смо га у ВТИ-у без

учешћа коопераната, само су сензори купљени у иностранству – додаје пуковник Павловић.

Од функционалног модела до масовније употребе његовог решења треба да савлада још неколико препрека.

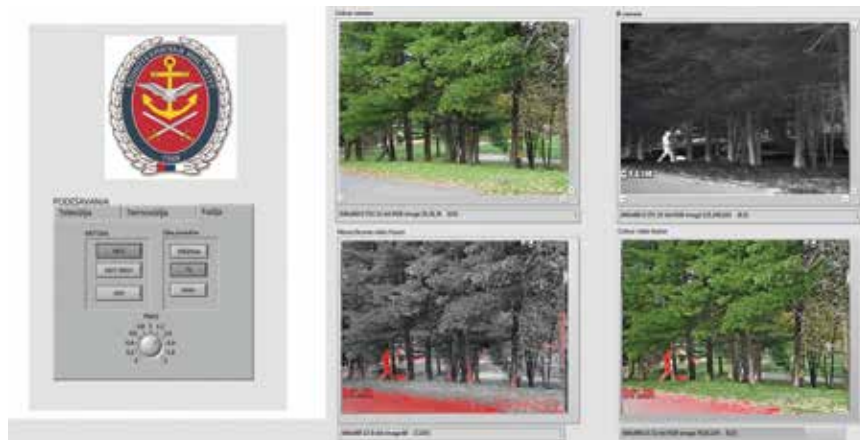
– Имамо хардвер, имамо те камере уграђене свуда, посебно у средства која су уведена у НВО и која су прошла сва испитивања у ТОЦ-у, и сад тражимо фирму која би нам помогла да тај софтвер спустимо на неки хардвер који би обављао тражене функције. Да ли ће то бити новосадски Факултет техничких наука или београдски Електротехнички факултет, или нека трећа фирма, не знам, али желим да наставимо ову причу.

Нашег саговорника запитали смо да ли има сличних истраживања у свету. Он каже да се она увелико раде, али да није нашао много успешних решења која се нуде нама и која су гледали у Институту, а која имају фузију решену на високом нивоу да може да се примени, него једноставно дају подопцију.

Област у којој пуковник Павловић ради има и цивилну примену. Термовизијске камере масовно се користе на аеродромима од када су почеле да харају епидемије, а посебно последња пандемија ковида 19. Тада је требало изоловати оне који имају повишену температуру. Користе се и у обезбеђењу ВИП личности и објеката, за осматрање терена и друго. На аеродромима је посебно значајно да постоји фузија слике, јер термовизијска камера може да детектује неког ко носи наоружање, а ТВ камера бележи његову слику. Сједињавањем те две слике добија се тражена особа која може да се изолује из масе путника.

ВИШИ НИВО АУТОМАТИЗАЦИЈЕ

Нека од модернизованих средстава већ су у употреби у јединицама Војске Србије. Павловић каже да су у ВТИ-у развили извиђачко возило БОВ са МИП 3 мултисензорским системом, израђена су два примерка, која се сада налазе у извиђачким јединицама и тренутно је у току обука војске за њихово коришћење. То возило има термовизијску и телевизијску камеру >

ПРЕНОШЕЊЕ ЗНАЊА МЛАДИМА

Пуковник др Павловић ће од јесени предавати кадетима на Војној академији у оквиру новог предмета. Циљ је да се ти млади људи упознају током школовања са оним што се ради у ВТИ, јер ће их модернизована средства НВО чекати када дођу у јединице. А ускоро готово да неће постојати средство НВО које неће имати оптоелектронику у себи. Поред већ поменутих средстава, термовизијску камеру имаће и „орао“ који се модернизује, затим „куб“, као и системи за осматрање и радар.

и може да осматра дању и ноћу. Такође има и друге подсистеме, на пример ласер, помоћу кога може тачно да лоцира неки објекат, претњу и да пошаље информацију преко радио-везе некоем удаљеном од њих. Сличан пример је и преносни мултисензорски систем МИП-1, који је већ дуже времена успешан у јединицама Војске.

У наредном периоду у ВТИ-у планирају да резултате Павловићевих истраживања и доктората практично примене и у друге намене.

– На почетку смо пројекта аутоматизованог беспосадног возила, односно аутоматизације беспосадних возила. Имамо „малог милоша“, који се управља путем џојстика, али нам је наредни задатак да применом различитих сензора направимо од њега да буде такво возило које може да прати човека, да иде за неким возилом типа БВП-а или сличног, и да не мора њиме да управља човек са џојстиком. Потребно је да може само да оде на задату локацију, где би одрадило неки задатак, и да може да се врати на почетну позицију кад задатак обави. На тај начин човек се не излаже опасности – објашњава пуковник Павловић и додаје да ће за те намене бити потребан велики број сензора, од којих неке још немамо у земљи. – Ту ће доћи до изражаја фузија података, не само за фузију слика, него и за виши ниво фузије сензора. То ће нам бити велики изазов, а ми у Институту од изазова не бежимо него их прихватимо – истиче наш саговорник.

Фото: Горан Станковић

Награђен научноистраживачки пројекат
Војнотехничког института

ОГАЊ НАШЕ БУДУЋНОСТИ

Награду за најбољи научноистраживачки пројекат у Министарству одбране и Војсци Србије за 2021. годину добио је пројекат „Модернизација ракетног лансера 128 mm огањ“. Оцењено је да су унапређењем тог система подигнуте његове тактичко-техничке особине и постигнут велики технолошки напредак, првенствено у области аутоматизације.

Пише Мира ШВЕДИЋ

Награђени научноистраживачки пројекат „Модернизација ракетног лансера 128 mm огањ“, којим руководи Милан Живановић, дипломирани инжењер, начелник Одсека за лансере у Сектору за ракетно наоружање ВТИ-а, није само садашња прича која следи актуелне светске трендове у тој области већ је много више. Део је хронике Војнотехничког института, прича о континуитету развоја његовог Сектора за ракетно наоружање, својеврсне ракетне школе ВТИ-а, коју је средином прошлог века започео генерал Обрад Вучуровић. Та тзв. Вучурова школа из-

раде вишецевних лансера ракета подарила је нашој земљи решења добро познатих система у војсци, „пламен“, „пламен С“, „огањ“, као и надалеко у свету чувени „оркан“.

– Та средства је у Институту радила моћна екипа људи, од којих су данас сви у пензији. Последњи је отишао Влада Величковић. Ја сам у фази испитивања прототипа, као заменик руководиоца пројекта, преузео руковођење од колеге др Милана Милошевића кад је отишао у пензију. Он се наслонио на рад магистра Драгослава Живанића, који је почео с развојем модуларних система. Нашим претходницима било је много теже

него нама сада јер су у то време кре- нули од нуле и нама утрли пут. У ме- ђувремену техника је знатно напредо- вала и нама данас изгледају задивљу- јуће ствари које су тада радили на том технолошком нивоу. Овај награђени пројекат ипак је само модернизација – каже машински инжењер Живано- вић, сећајући се претходника и зна- чајних почетака. Он у ВТИ-у ради од 1983. године и то све време у истом одсеку – Одсеку за лансере.

Сећа се и времена када су ради- ли „пламен С” и вучну варијанту уна- предили у самоходну, па када су ра- дили четвороцевни лансер за раке- те „оркан”. Присећа се и првог моду- ларног лансера 107 mm који су ура- дили за страног наручиоца. Потом је за нашу војску рађен лансер „морава” модуларног типа. Од свих тих сред- става „огањ” се показао као најпер- спективнији за даља усавршавања и 2018. званично је покренут пројекат његове модернизације.

ДВЕ ФАЗЕ МОДЕРНИЗАЦИЈЕ

Инжењер Живановић каже да се про- јекат модернизације „огња” реализу- је у две фазе. У првој фази урађена је тзв. дигитализација – уграђен је нови рачунарски командни пулт за коман- довање и управљање лансером са АД интерфејсом за комуникацију тог но- вог дигиталног и старог аналогног си- стема за управљање. Потом су уграђе- ни аутоматизовани систем за упра- вљање ватром и два независна си- стема за навигацију – ИНС (инерци- јални навигациони систем) и ГНСС (глобални навигациони сателитски систем). То је умногоме побољшало карактеристике система, пре свега смањило време припреме за дејство на око 150 секунди, односно 120 се- кунди за напуштање ватреног поло- жаја. Колико је то значајно видело се и у савременим ратовима у свету јер су ти системи морали да дејствују по принципу „испали и бежи”, како не би били лака мета непријатељеве ватре.

– Систем је аутоматизован и функ- ционише тако што сам одређује своју позицију, а у балистички модул, који је урађен током модернизације, уносе се

подаци о ракетама које испалује, ме- тео-подаци и координате циља. И ба- листички модул сам израчунава еле- менте гађања и лансер аутоматски за- узима те елементе. Тачност ИНС-а за одређивање позиције средства је пет метара, што је јако добро, а одређи- вање азимута и елевације лансера је у границама пола хиљадите, тако да је врло тачно позиционирање самог средства. Како сада у савременом ра- товању постоји могућност да сателити буду недоступни, а ИНС управо доби- ја иницијалне податке преко сателита, ГПС, то се решава тако што се позици- ја самог лансера може унети ручно ако се средство позиционира на тачку са познатим координатама. Када се еле- менти унесу ручно, систем наставља даље да ради и нормално функциони- ше – објашњава инжењер Живановић.

Према његовим речима код диги- тализоване варијанте „огња” задржа- на је стара лансирна кутија и средство лансира исте ракете које је лансирао класични „огањ”, а нови балистички модул омогућава и примену наредне генерације ракета, као што је М19 до- мета 40 km, која је успешно прошла завршна испитивања и чије се усваја- ње у наоружање и серијска производ- ња очекује у наредним месецима. Као систем заштите додати су бацачи дим- них кутија, тако да лансира и димне кутије. Решен је и некадашњи проблем церадне заштите на „огњу”. Наиме, она стара је била на клизачима који су се гурали, а понекад и запињали, а сада је церадна заштита механизована, што убрзава и олакшава рад послуга.

ПУТ ДО МОДУЛАРНОГ „ОГЊА”

У другој фази модернизације урађен је модуларни „огањ”. Код њега је ура- ђено исто што се тиче дигитализације као код претходне верзије, с тим што је код модуларног „огња” скинута стара лансирна кутија, урађена нова лансирна платформа са новим меха- низмом елевација. Возило је остало исто, ФАП 6×6, али му је оклопљена кабина, са нивоом заштите од метака 7,62 милиметара. Скинуто је резервно пуњење које је било на самом „огњу”. Такође, као и дигитализовани, и мо-

Велики је технолошки најредак урађен. Модернизацијама су побољшане тактичко-техничке особине система „огањ”. Раније је члановима послуга требало више времена да се припреме за гађање на ватреном положају. Сада је систем довољан сам себи. Он може да иде у аутономну мисију. Опримљен је комплетно и све се брзо ради.

дуларни „огањ” опремљен је бацачем димних кутија.

– Предност модуларног „огња” је што са њега могу да се лансирају све ракете које имамо у наоружању. То су „пламен А”, „пламен Д”, „град”, те „огањ” – у почетку М77, а када је из- вршен пренос „огњевих” ракета ура- ђена је најпре варијанта М18, а потом и М19 и М20, које су повећаног доме- та – 40 и 50 километара. Систем може да прихвати и све ракете које ће се по- јавити, а предвиђен је и за лансирање вођених ракета. Више пута је ланси- рана ракета АЛАС, мада њу није раз- вио ВТИ, него фирма „Еде Про”. Сход- но томе на лансирну платформу могу да се поставе два контејнера по 16 ра- кета „пламен”, два контејнера са по 12 ракета „огањ” или „град” и два контеј- нера са по четири ракете АЛАС. Увек иду по два контејнера, с тим што може да се направи и комбинација – с једне стране да се постави модул с једним типом ракета, а са друге с другим, и да се лансирају по потреби, у зависно- сти од задатог домета – каже руково- дилац пројекта.

Када је реч о метео-подацима, мо- дуларни „огањ” може да их добија као и дигитализовани претходник путем радио-везе, али може и аутономно да их одреди пошто је опремљен и ме- тео-сензором и аквизицијом добије- них података који се затим уносе у ба- листички модул. Веома је значајно и то што и дигитализовани и модулар- ни „огањ” имају нову телекомуника- циону опрему и могу да се спрегну са УПАРС-ом (универзална покретна артиљеријска рачунарска станица) и на тај начин путем радио-везе приме ➤

елементе гађања у дигиталном облику директно на балистички модул и дејствују у систему батерије.

Инжењер Живановић истиче да је дигитализовани „огањ“, као раније развијан, прошао фазу прототипа и да је урађена нулта серија којом је већ опремљена Војска Србије. Сада је у фази серијске израде. Ради се прва серија од 18 примерака. Модуларни „огањ“ прошао је фазу прототипа, усвојен је у НВО и сада се припрема израда нулте серије.

АНГАЖОВАЊЕ ДОМАЋЕ НАМЕНСКЕ ИНДУСТРИЈЕ

Технолошко унапређење поменутих система поверено је домаћој наменској индустрији, што је значајно и за Војску и за државу. „ППТ-Наменска“ је финалиста и једног и другог средства. Код прототипова и нулте серије „огањ“ ремонт камиона система преузетих из јединице рађен је у ФАП-у, ТРЗ Чачак био је задужен за ремонт мотора, лансирни систем и радове на дигитализацији система, а „ППТ-Наменска“ за нову механизовану церадну заштиту. За прототип модуларног „огањ“, пак, у „ППТ-Наменска“ урађена је нова лансирна платформа са новим механизмом елевације, а оклопну кабину урадила је „Застава ТЕР-

ВО“. На новим камионима ФАП 2228 биће рађена нулта серија модуларног „огањ“. У принципу све је домаћа производња. Из иностранства су купљени само ИНС, ГНСС и робустирани командни рачунар.

– Треба поменути да и модуле такође ради домаћи произвођач. То је фирма „Инхром“ из Чачка. У модуле су уграђене тзв. сендвич цеви, које су, за разлику од оних на класичном „огњу“, рађене јединственом технологијом од челичног лима и предвиђене за једнократну употребу. Међутим, током испитивања потврђено је да се, уз ремонт код произвођача након сваког лансирања, модули могу користити и вишекратно. Из модула „пламен“ лансирани смо ракете шест пута – додаје Живановић.

На пројекту „Модернизација ракетног лансера 128 тт ’огањ’” поред Милана Живановића, руководиоца, данас раде и инжењери Оливера Млађеновић, мр Ивана Трајковски, Нада Асановић, техничари Марко Живанић и Александар Сјанојевић, кайетан Милан Јовановић, као и група младих инжењера који су дошли у ракетни сектор ВТИ

ДАЉИ РАЗВОЈ И ОПЕРАТИВНА ПРИМЕНА

Модернизоване „огњеве“ могли смо да видимо на свим протеклим великим вежбама – „Садејство“ и „Муњевити удар“ на Пештеру – и чинили су најатрактивнији део приказа. Недавно смо их видели и на „Ватреном штиту“, када је у ноћним условима на „Пасуљанским ливадама“ дејствовала батерија сачињена од модуларног „огањ“, два дигитализована „огањ“ и два „пламена С“.

Без сумње је да су тим новим средствима најзадовољнији припадници Војске.

– Прилично се разликује гађање из нових у односу на старе аналогне системе, али видим да је то војска прихватила брзо, јер им олакшава посао. Лако се са њима ради, а смањен је и број чланова послуге са пет на три. Систем сам одреди координате своје позиције, оператор у балистички модул уноси податке о ракети, метеоподатке и координате циља, и он израчуна елементе гађања. Лансеру се путем командног рачунара зада да заузме израчунате елементе гађања – азимут и елевацију и следи команда за лансирање – истиче руководиоца пројекта Милан Живановић.

Нашег саговорника упитали смо у ком ће се правцу развијати ти системи. Да ли ће бити напуштена дигитализована варијанта или ће неко време постојати оба модела?

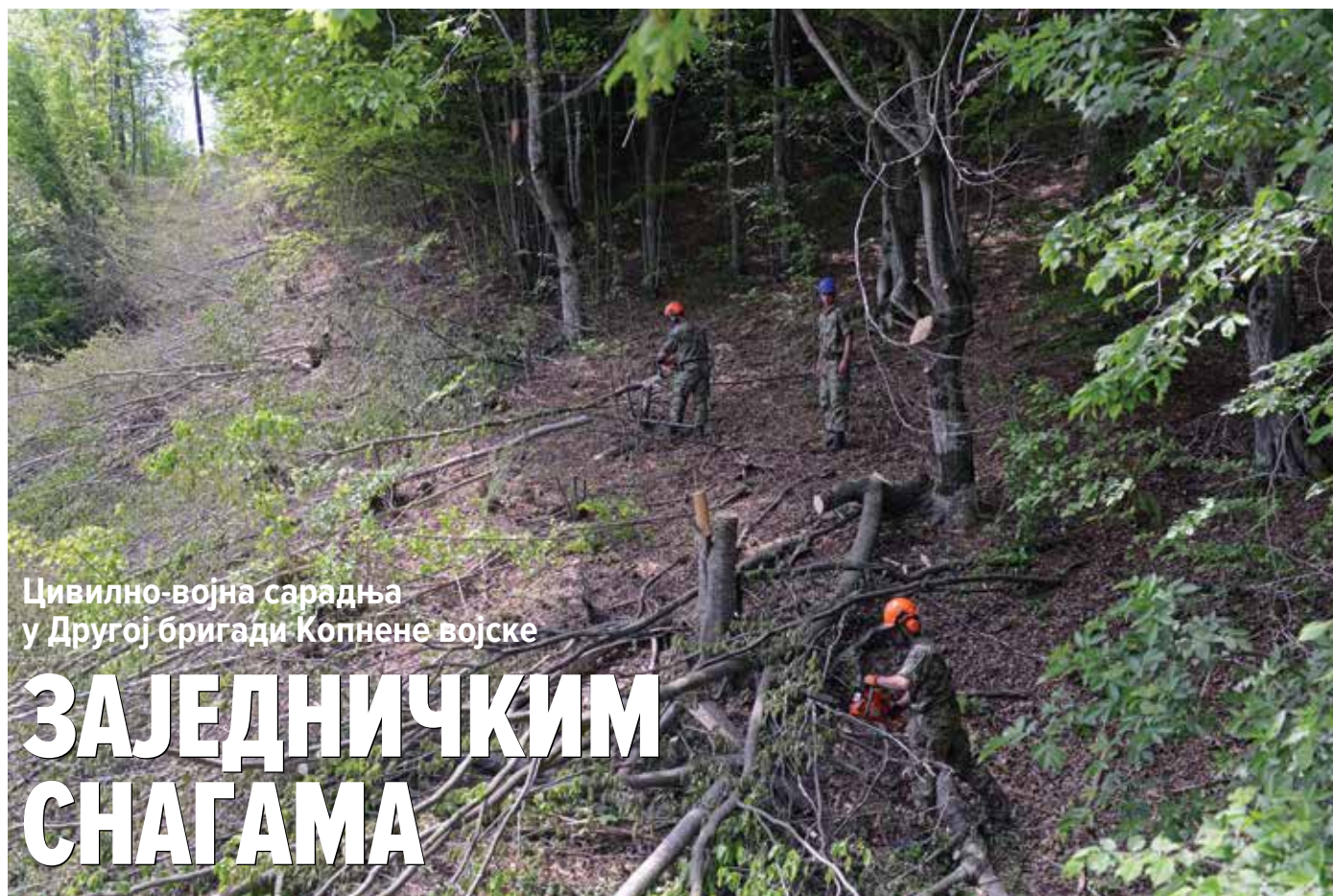
– Постојаће и један и други, а у плану је да се модернизују сви системи „огањ“. Програмом реализације предвиђено је да се најпре уради шест модуларних „огњева“, а касније још неколико десетина потпуно нових, што ће представљати посебни изазов, пре свега за нашу одбрамбену индустрију. За сада је шест уговорено и почели су да се раде.

Све су то значајни поени који ће обезбедити континуитет ракетне школе ВТИ-а, а млади инжењери који су недавно дошли у Институт унеће нови елан и истрајност да се са пројектима развоја настави. |

Фото: Горан Станковић и Јово Мамула

Цивилно-војна сарадња
у Другој бригади Копнене војске

ЗАЈЕДНИЧКИМ СНАГАМА

Пише Никола СТАРЧЕВИЋ

Фото: Андрија Гавриловић

Током претходног месеца припадници Друге бригаде реализовали су неколико пројекта из области цивилно-војне сарадње – традиционалну активност „Војни лекар на селу”, а војна медицинска екипа помогла је и житељима у селима Источни и Западни Мојстир у околини Тутина и селу Баре у општини Сјеница. Такође, приликом рашчишћавања трасе електромереже инжењерци су пружили помоћ цивилним властима Општине Ивањица.

Цивилно-војна сарадња подразумева сарадњу и координацију заједничког ангажовања између војних снага и чинилаца цивилног окружења, којом се на одређеном простору и планираним ресурсима доприноси извршењу мисије јединице у миру, ванредном и ратном стању. Заправо све активности цивилно-војне сарадње спадају у трећу мисију Војске Србије, подразумевајући најчешће помоћ онима којима је помоћ најпотребнија.

РАШЧИШЋАВАЊЕ ТРАСЕ ЕЛЕКТРОМЕРЕЖЕ У ОПШТИНИ ИВАЊИЦА

Како се не би понављали већ хронични проблеми у снабдевању електричном енергијом на подручју Општине Ивањица у зимском периоду, у помоћ ЕПС-у притекла је Војска Србије, која

је двадесет километара трасе електромереже ниског напона очистила од стабала и растиња.

Радна група, предвођена Другом бригадом КоВ-а, уз људство из Четврте, Треће и Мешовите артиљеријске бригаде, ангажована је у периоду од 9. до 24. маја. Инжињерце затичемо на обронцима планине Голије. Из разговара са капетаном Миланом Стојановићем сазнајемо да група коју предводи броји 22 члана: једног официра, пет подофицира и шеснаест професионалних војника.

– Рашчишћавање трасе електромереже има велики значај за живот и рад локалног становништва Општине Ивањица, као и за стабилност целокупног електроенергетског система земље. Реализација рашчишћавања трасе нисконапонске мереже одвија се у склопу обуке инжењеријских јединица на руковању моторном тестером, те су поред теоријске обуке руко-

Помоћник председника
Општине Ивањица
Иван Мојсиловић

Потпуковник
Славко Продановић

Капетан
Милан Стојановић

Десетар
Мишко Мудринић

Лекар
Огњен Тот

ваоци сада и практично оспособљени за сечу стабала и растиња – каже капетан Стојановић и истиче да су реакције мештана јако добре и да људи радо излазе да пруже помоћ војницима.

– Оваквим активностима, поред тога што се унапређује оперативна способност инжењеријских јединица, продубљује се и сарадња са локалном самоуправом, а што је посебно важно – омогућује се снабдевање становништва електричном енергијом.

У разговору са десетаром Мишком Мудринићем сазнајемо да Војска, према приоритетима које је добила од ЕПС-а, рашчишћава најтеже делове трасе на којој се стварао проблем током зимског периода.

– Због отежаних услова, јер се сечење стабала врши под константним нагибом, задатку смо приступили веома озбиљно – истиче десетар Мудринић.

У склопу радне групе налази се и санитарска екипа, а активност је реализована уз коришћење заштитне опреме и поштовање свих мера безбедности. Помоћник председника Општине Ивањица Иван Мојсиловић истиче да је и ове године цивилно-војна сарадња изузетна.

– Општина Ивањица годинама има веома успешну сарадњу са Војском Србије. У протеклом периоду Војска је учествовала у изградњи путева који су оштећени због последица поплава, као и у чишћењу снега током обилних падавина. Проблеми са којима смо се суочили током протекле зиме, када је због изузетно влажног снега дошло до оштећења електромереже и престанка напајања који

је трајао и до 10 дана, подстакли су нас да се обратимо Генералштабу ВС за помоћ. Укупно сто километара трасе електромереже ће бити очишћено, од тога ће осамдесет километара очистити ЕПС и ЕДС преко својих система одржавања, а двадесет километара Војска Србије – каже Иван Мојсиловић и истиче да су реакције код домаћег становништва изванредне јер Војска веома професионално обавља посао и наводи да се овом акцијом први пут стварају услови да грађани Ивањице зиму дочекају са стабилним електричним напајањем.

ВОЈНИ ЛЕКАР НА СЕЛУ

Друга бригада Копнене војске акцију „Војни лекар на селу“ спроводи од 2009. године на целој територији коју покрива. Војни лекари стижу и до најнеприступачнијих крајева Западне Србије, готово да нема села на Голији, Рогозни и Пештерској висоравни у ком нису били да помогну онима којима је помоћ преко потребна.

Ова акција реализована је током претходног месеца у селима Источни и Западни Мојстир у околини Тутина и селу Баре у општини Сјеница. Војни лекар поручник др Огњен Тот и техничар заставник Ненад Бељаковић

су током два дана прегледали више од сто пацијената у ова три села и становништву пружили здравствене савете и неопходне лекове.

Лекар Огњен Тот истиче да је реч о веома лепој и хуманој акцији коју Војска Србије спроводи годинама.

– Пацијенти су били претежно старије особе, али је било и деце. Вршени су општи лекарски прегледи, отоскопски прегледи, контрола крвног притиска, ЕКГ снимање и контрола гликемије. Реч је о пацијентима који највише болују од кардиоваскуларних и реуматских дегенеративних болести. Извршене су консултације и кориговање њихових редовних терапија, као и саветовање које специјалисте треба да консултују – каже поручник др Тот и објашњава како из разговора са пацијентима сазнаје да им ова акција много значи јер им је најближи лекар често на удаљености и до педесет километара.

Током првог дана прегледано је око четрдесет пацијената у два тутина села. У Западном Мојстиру прегледи су извршени у амбулантама, док су у Источном Мојстиру пацијенти прегледани у сеоској школи, где смо упознали и јединог ђака, десетогодишњег Бојана Марашевића, ученика четвртог разреда, који је се посебно обрадовао дружењу са војском.

Другог дана у сјеничком селу Баре прегледано је нешто више од шездесет пацијената у амбуланти, док су слабо покретне пацијенте лекари обишли у њиховим домовима. Подршку овом пројекту пружили су и активисти Црвеног крста из Тутина и Сјенице, који су грађанима поделили пакете хуманитарне помоћи.

Рашчишћавање трасе електромереже има велики значај за животи и рад локалног становништва Општине Ивањица, као и за стабилност целокупног електроенергетског система земље. Реализација рашчишћавања трасе нисконапонске мреже одвија се у склопу обуке инжењеријских јединица.

Заменик председника општине Сјеница Зденко Кочовић рекао је да је ово још једна потврда добре цивилно-војне сарадње, која се огледа у многим пројектима које су Општина Сјеница и Војска Србије реализовали у претходном периоду и закључио да је акција „Војни лекар на селу” посебно значајна у планинским крајевима у којима доминирају старачка домаћинства.

НАРОД КОЈИ ВОЛИ ВОЈСКУ

Друга бригада Копнене војске стационирана у западној Србији покрива територију три управна округа – Рашког, Моравичког и Златиборског, односно територију 18 општина. Активности цивилно-војне сарадње у овим крајевима су бројне, међутим најизраженије су у лепим, али не тако питомим планинским пределима Јавора, Рогозине, Голије и Пештерске висоравни, односно у општинама Сјеница, Нова Варош и Ивањица.

Начелник групе за цивилно-војну сарадњу у Команди Друге бригаде КоВ-а потпуковник Славко Продановић каже да се на територији општине Сјенице последњих година цивилно-војна сарадња углавном реализовала у подручјима око природног полигона Пештер.

– Акцију „Војни лекар на селу” спроводимо од 2009. у месним заједницама где не постоје лекари, па смо тако 2020. помогли мештанима села Раждрагиња и Буђево. Такође акцијом „Војни пиротехничар у школама” едуковали смо децу која гравитирају према природном полигону Пештер да у случају проналаска било каквих неексплодираних убојних средстава, таква средства не дирају, већ да их обележе и пријаве најближој полицијској станици, која ће о томе обавестити војску. Поред тога, 2020. године двома основним школама – у селима Карајукића Бунари и Раждрагиња – дониране су књиге. Током прошле и претпрошле године, када је корона вирус био најинтензивнији, АБХО јединице дезинфиковале су пет основних школа. Поред ових акција, с обзиром на то да војска има објекат на тери-

торији општине Сјеница, током зиме чистимо пут од снега, што је и на корист становника села Гоње – каже нам потпуковник Продановић и подсећа да је Војска 2017. учествовала у изградњи пута у селу Мишевићи у општини Нова Варош, као и у помоћи поменутој општини у водоснабдевању у периоду од 2015. до 2018. године.

– Припадници Војске Србије на позив Штаба за ванредне ситуације општине Ивањица током 2020. године били су ангажовани на пружању помоћи становништву у отклањању последица поплава. Том приликом инжињеријска радна група из Друге

бригаде Копнене војске оспособила је путну комуникацију од засеока Јекићи до засеока Лепосавићи, у дужини од 12 километара. Такође у ивањичкој општини, у оквиру пројекта „Хуманитарна асистенција”, наши инжињери заједно са колегама из Оружаних снага Руске Федерације реконструирали су пут на Голији, који је оштећен услед поплава, чиме је омогућен нормалан живот становника тог планинског краја – рекао нам је потпуковник Славко Продановић, који наглашава да народ овог краја изузетно воли војску, те да је сарадња традиционално добра и успешна. |

Ракетни систем ПВО ФК-3

ЕФИКАСАН У ОДБРАНИ НЕБА

Последњег дана месеца априла на батајничком аеродрому „Пуковник-пилот Миленко Павловић“ одржан је приказ способности Војске Србије под називом „Штит 2022“. Иако је у статичком и динамичком делу догађаја приказан велики број средстава наоружања и војне опреме, посебну пажњу присутне публике и посетилаца изазвао је недавно набављени ракетни систем ПВО ФК-3 кинеске производње.

Пише Владе РАДУЛОВИЋ

Протеклих деценија компаније кинеске одбрамбене индустрије направиле су изузетно значајне искорак на пољу савремених и сложених војних технологија, а недавне информације да су током јула и августа месеца прошле године извршена тестирања хиперсоничног оружја, додатна су потврда напретка и достигнућа инжењера и конструктора ове азијске земље.

Међу бројним пројектима, моделима и прототиповима из сегмента копнене војске, ратне морнарице, свемирског програма и ратног ваздухопловства и противваздухопловне одбране домаћој, али и светској јавности највише пажње овог пролећа чини се да је привукао ракетни систем ПВО ознаке ФК-3.

ДУБОКА МОДЕРНИЗАЦИЈА СИСТЕМА HQ-12

Реч је о пројекту који је развијен као извозна верзија кинеског система ПВО HQ-22, који су пројектовали стручњаци из компаније „Jiangnan Space Industry“ (познатије као База 061), која функционише као део кинеске корпорације „China Aerospace Science & Industry Corporation Limited (CASIC)“. Поменути систем који се налази у оперативној употреби Народноослободилачке војске Кине настао је као модернизација нешто старијег система ознаке HQ-12, а поменута извозна варијанта ФК-3 у основи има нешто слабије тактичко-техничке карактеристике, пре свега у погледу домета по даљини.

Овај систем намењен је пресретању, уништавању и заштити територије коју покрива од широког спектра претњи које долазе из ваздуха, као што су стратешки, ловачки и други типови авиона, крстареће ракете, тешки борбени хеликоптери, тактичке ракете ваздух-земља, беспилотне летелице и други ваздухопловни објекти и платформе.

Систем својим ракетама успешно може дејствовати по циљевима у различитим, сложеним временским условима, на даљинама од 5 до 100 km и на висинама од 50 m до 27 километара

По наведеним циљевима систем својим ракетама успешно може дејствовати у различитим, сложеним временским условима, на даљинама од 5 до 100 km и на висинама од 50 m до 27 километара.

Основна ватрена јединица система ПВО ФК-3 је сте ракетна батерија, која се према проценама састоји од 15 возила, укључујући све његове пратеће елементе – од самоходних лансирних платформи, преко осматрачког радара и радара за праћење циљева и навођење ракета са њиховим пратећим покретним станицама за напајање, колиматорске станице за калибрацију положаја командног возила и командног возила са мобилном станицом за напајање, до возила за транспорт и претовар ракета са краном и возила логистике.

У саставу једне батерије најчешће се налазе четири самоходне платформе за лансирање ракета, тј. четири самоходна лансирна возила (СЛВ) погонске формуле 8×8, са по четири лансирна контејнера у којима су смештене ракете земља–ваздух. Иако је на неколико протеклих сајмовима наоружања и војне опреме одржаних махом у Азији овај систем представљан и у варијанти вертикалног лансирања, на батајничком аеродрому приказана је верзија са косим лансирањем.

ВОЂЕЊЕ КРОЗ ПРОЈЕКТИЛ

Лансирање ракета могуће је у пуном кругу од 360° по азимуту и под сталним углом елевације од 60°, а према доступним подацима брзина ротације износи 20° у секунди по азимуту. Поменути самоходна лансирна возила поред тога што врше превоз, контролу, напајање и лансирање ракета, поседују могућност самопозиционирања, самооријентације и аутоматске нивелације.

Лансирање ракета могуће је у пуном кругу од 360° по азимуту и под сталним углом елевације од 60°, а према доступним подацима брзина ротације износи 20° у секунди по азимуту

Лансиране ракете наводе се до циља комбинованим системом радио-командног навођења, као и тзв. вођењем кроз пројектил. Наиме, ако је судити према највећем броју извора који се баве карактеристикама тог система ПВО, командни систем навођења примењује се на даљинама до 75 km на којима радар за навођење ракета прати и ракете и циљеве, па се на основу добијене разлике у координатама формирају и ракетама у лету шаљу управљачке команде. У наставку лета, на даљинама преко 75 km и у околностима када нема ометања од противника, ракета добијене сигнале радара за навођење (сигнали који су се рефлектовали од циља и који су примљени на пријемницима радарске главе за самонавођење) шаље назад ка радару за навођење ракета на земљи. Будући да он поседује рачунаре не само веће снаге већ и напреднијих могућности калкулације свих прикупљених параметара, могуће је ракети током самог лета слати најквалитетнији пакет управљачких команди.

Уколико, међутим, током дејства и лета ракете дође до јаког ометања радара за навођење од противника и тиме се онемогући слање података ракети, ометани радар ракети прослеђује команду за прелазак у режим полуактивног радарског самонавођења.

Када је реч о радарској слици, основу система ФК-3 чине осматрачки радар ознаке ЈСГ-100 и радар за праћење циљева и навођење ракета ознаке Х-200. Осматрачки радар ЈСГ-100 поседује домет од око 240 km и намењен је за осматрање ситуације у ваздушном простору, благовремено уочавање и откривање надолazeћих претњи. Иако још не постоје потпуно прецизни подаци, према доступним изворима овај радар има могућност истовременог обрађивања око 400 циљева и самосталног откривања око 100 циљева у ваздуху, зависно од њихове брзине и висине лета. Подршку радарском по-

ложају у раду даје покретна станица за напајање смештена на шасији 6×6.

МОГУЋНОСТИ РАДАРА Х-200

Радар Х-200 намењен је за захват и праћење циљева и за навођење ракета, а поседује антену са фазном антенском решетком домета од око 180 километара. Ширина дијаграма по азимуту је 90°, односно по 45° лево и десно од бисектрисе антене, елевација износи 70°, уз непрекидну ротацију антене 360° по азимуту. Овај радар омогућава прецизно праћење до шест циљева на које се истовремено може водити до 12 ракета, уз праћење од 30 до 40 циљева на нивоу трагова. Такође, поседује могућност праћења циљева (уз секторски рад) у кругу од 360° на висинама до 27 km, а слично, као и у случају СЛВ, ослања се на интегрисани систем за аутоматску нивелацију, самопозиционирање и самооријентацију. Постављен је на шасију кинеског возила погонске

Основна ватрена јединица система ПВО ФК-3 јесте ракетна батерија, која се према проценама састоји од 15 возила, укључујући све његове пратеће елементе – од самоходних лансирних платформи, преко осматрачког радара и радара за праћење циљева и навођење ракета са њиховим пратећим покретним станицама за напајање, колиматорске станице за калибрацију положаја командног возила и командног возила са мобилном станицом за напајање, до возила за транспорт и претовар ракета са краном и возила логистике

Радар X-200, намењен за захват и праћење циљева и за навођење ракета, поседује антену са фазном антенском решетком димензија од око 180 километара и омогућава прецизно праћење до шест циљева на које се истовремено може водити до 12 ракета, уз праћење од 30 до 40 циљева на нивоу трагова

формуле 8×8, а сам систем поседује и неколико различитих модела за борбу против ометања.

Иако је у основи планирано увезивање три самоходна лансера на један радар, искуства из Кине показала су да се на X-200 може увезати и до шест лансера са по четири ракете смештене у контејнерима. Напајање овог радара обавља се помоћу мобилне станице за напајање која је смештена на возилу погона 6×6.

Управљање наведеним радарима и радом целе батерије врши се даљинским путем из командног возила, одно-

сно мобилне станице за управљање ватром, што значи да се радарима и лансирним возилима може управљати како путем жичне (на даљинама до 300 метара), тако и путем бежичне везе (на даљинама до једног километра). Управљачка кабина са пултом на коме се налазе конзоле и дигитални панели (показивачи и уређаји за комуникацију и обраду информација) смештена је на шасију точкаша 6×6 укупне тежине око 18 тона, а попут радара, напаја се из покретне станице за напајање исте погонске формуле.

На крају, једна од веома важних компоненти целе батерије јесте колиматорска станица, намењена за калибрацију ватреног положаја приликом његовог посетања као и за проверу комуникације између ракета у лету и радара за праћење циљева и навођење ракета (слањем симулираног сигнала). Ова станица са високим јарболом на коме су смештене антене такође се налази интегрисана на шасију 6×6 и на ватреном положају може се наћи удаљена 200–300 метара од положаја радара. |

Фото: Даримир Банда

ЕФИКАСАН ПРОТИВ ДРОНОВА

Једна од карактеристика система ФК-3 јесте његово ефикасно супротстављање дронovima – летелицама мале брзине и веће висине лета, које су масовно коришћене у недавним сукобима у свету. Према сада доступним подацима, сматра се да ФК-3 нема ограничења у смислу праћења циљева који лете спорије 50–60 m/s и да их може откривати, пратити и захватати.

Наставља се раст војне потрошње у свету

РЕКОРДНА 2021. ГОДИНА

Према подацима Стокхолмског института за истраживање мира (СИПРИ) глобални војни издаци нарасли су до нивоа од 2.113 милијарди долара. Реч је о износу који никада раније није забележен. За ове сврхе издвојено је 2,2 одсто укупног друштвеног производа у свету.

Пише Чедомир ПОПОВИЋ

Деценије хладног рата протекле су у знаку озбиљних издвајања за војне сврхе. Када је он завршен, војна потрошња је из године у годину бивала све мања. Слично је важило и за опсег производње наоружања и број запослених у војном сектору.

Војна потрошња је таквим следом околности са 1,2 трилиона долара у 1985. дошла на ниво од 809 милијарди долара 1998. године. Сагласно подацима из СИПРИ-ја, Сједињене Државе су у том раздобљу смањиле војне издатке за једну трећину, док је Русија 1998. године трошила за војску само петину износа који је издвајао Совјетски Савез. Једино је у региону Азије у истом времену војна потрошња увећана за више од једне четвртине. Почев од размеће два века глобални издаци за војску изнова расту.

Протекла 2021. година била је седма у низу са позитивном стопом раста светске војне потрошње. У складу са проценама које је недавно публиковао Стокхолмски институт, војна потрошња у свету прошле године досегла је читавих 2.113 милијарди долара, што је досада незабележени износ.

„Чак и уз ограничавајуће утицаје пандемије, војна потрошња у свету достигла је рекордне нивое”, примећује др Дијего Лопез да Силва, истраживач у Програму за војну потрошњу и производњу наоружања СИПРИ.

ВЕЛИКА ПЕТОРКА

На врху листе држава које су највише новца намениле за војне потребе била је петорка коју су чиниле САД, Кина, Индија, Велика Британија и Русија. У глобалној војној потрошњи ове земље учествовале су збирно са 62 одсто.

По укупном нивоу војне потрошње, са 801 милијарди долара, Сједињене Државе су и даље на првом месту, са 38 одсто учешћа у глобалним војним издацима. У те сврхе издвојиле су 1,4 одсто мање новца него 2020. године, што је било равно 3,5 одсто обима укупног друштвеног производа САД.

Улагања Сједињених Држава у војна истраживања и развој (R&D) између 2012. и 2021. године порасла су за 24

одсто, док су у истом периоду трошкови за набавку наоружања умањени за 6,4 одсто.

„Пораст потрошње за истраживање и развој у последњој декади указује да се САД фокусирају на технологије наредне генерације”, каже Александра Маркштајнер, истраживач у Програму за војну потрошњу и производњу наоружања СИПРИ.

Народна Република Кина, према проценама СИПРИ-ја, 2021. године за војну потрошњу одвојила је 293 милијарде долара. Било је то за 4,7 одсто више него 2020. и на нивоу од 1,7 одсто вредности друштвеног производа. Кина тренутно учествује са 14 одсто у глобалној војној потрошњи. Кинеска издвајања за војне намене, сагласно налазима СИПРИ-ја, последњих 27 година непрестано расту. Тако је само између 2012. и 2021. године војна потрошња увећана за 72 одсто.

На трећем месту лествице држава које највише улажу у војску нашла се Индија. У минулој години за те сврхе резервисано је 76,6 милијарди долара, 0,9 одсто више него 2020, што је било на разини од 2,7 одсто вредности друштвеног производа. Војна потрошња Индије од 2012. увећана је за 33 одсто. Настојећи да унапреди домаћу војну индустрију, ова азијска земља је 64 одсто средстава војног буџета за 2021. определила за набавку наоружања произведеног код куће.

Укупна вредност војне потрошње Велике Британије прошле године досегла је 68,4 милијарди долара. Остварена је годишња стопа раста од 3 одсто, а за војне потребе издвојено је 2,2 одсто друштвеног производа. Војни издаци Велике Британије континуирано расту последње четири године. Британска влада је 2021. обнародовала политику чији су циљеви, између осталог, увећање буџета Министарства одбране за 33 милијарде долара током наредне четири године. Додатна улагања обухватила би истраживање и развој, свемирску команду, нуклеарно одвраћање и модернизацију ваздухопловства и морнарице.

Руска Федерација 2021. године имала је војну потрошњу вредну 65,9 милијарди долара. Укупни издаци били су за 2,9 одсто већи, са уделом у вредности друштвеног

производа од 4,1 одсто. Раст војних издатака Русије бележи се током три узастопне године.

Међу првих десет држава са највећим улагањима у војну потрошњу нашле су се и Француска (56,6 милијарди долара), Немачка (56 милијарди долара), Саудијска Арабија (55,6 милијарди долара), Јапан (54,1 милијарди долара) и Јужна Кореја (50,2 милијарде долара).

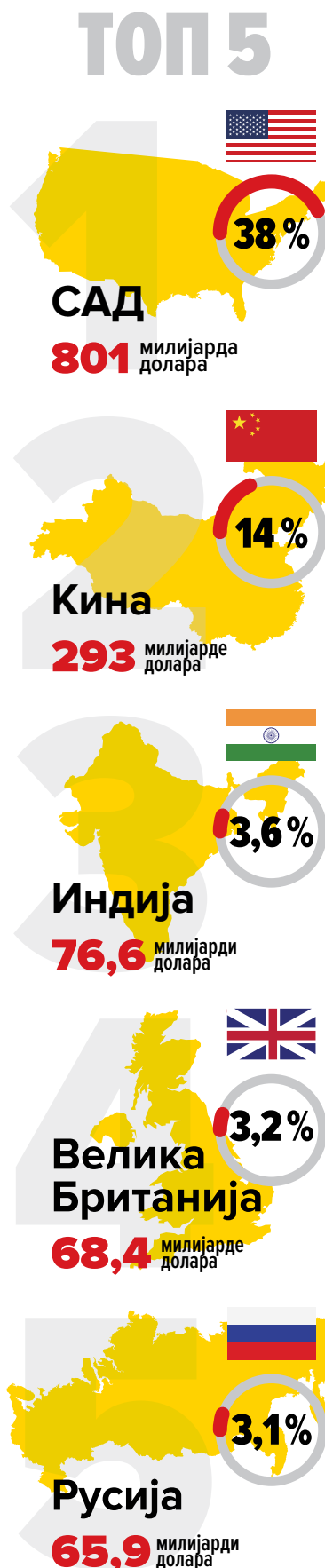
СЛИКА ПО РЕГИОНИМА

Географски гледано, најзначајније учешће у глобалној војној потрошњи имао је амерички регион са 42 одсто. Следе Азија и Океанија са 28 одсто, Европа са 20 одсто и Средњи исток са 8,8 одсто. Удео Африке био је на нивоу од 1,9 одсто. Када је реч о стопама раста војне потрошње у појединим регионима, слика је унеколико другачија. Војна потрошња је прошле године највише порасла у Азији и Океанији (3,5 одсто), Европи (3 одсто) и Африци (1,2 одсто). На другој страни негативне стопе раста остварене су на Средњем истоку (3,3 одсто мање) и америчком региону (1,2 одсто мање).

Регион Азије и Океаније, уз највећу стопу раста, заузимао је и високо, друго место по апсолутном обиму војне потрошње. Прошле године војни трошкови на овом подручју досегли су 586 милијарди долара и били мањи само од укупних војних издвајања у региону Америке, где су се зауставили на износу од 883 милијарде долара.

У подрегиону источне Азије, како то формулише СИПРИ, уз Кину највећи војни потрошачи били су Јапан и Јужна Кореја. Јапан је прошлогодишњим увећањем војних издатака у обиму од 7,3 одсто остварио највећу појединачну годишњу стопу раста војне потрошње од 1972. године. Истовремено је са уделом улагања у војску у износу од 1,1 одсто вредности друштвеног производа земље, први пут од 1960. године, премашао у овом погледу граничних 1 одсто. Војни трошкови Аустралије, у субрегиону Океаније, били су за 4 одсто већи него 2020. и 40 одсто већи од оних остварених 2012. године.

У Европи је прошле године за војне намене утрошено укупно 418 милијарди долара. У односу на 2020. годину остварен је раст у висини од 3 одсто, а у поређењу са 2012. од 19 одсто.

У субрегионима западне и централне Европе, узетим заједно, издвојено је укупно 342 милијарде долара, 3,1 одсто више него 2020. године. Војна потрошња у субрегиону источне Европе достигла је 2021. године 76,3 милијарди долара, уз годишње увећање од 2,3 одсто. Русија је са 86 одсто учествовала у свеукупним војним издвајањима овог подручја.

ВОЈНИ ИЗДАЦИ И НАЦИОНАЛНЕ ЕКОНОМИЈЕ

Удео новчаних средстава намењених војној потрошњи у вредности укупног друштвеног производа важи као један од највише коришћених показатеља оптерећења која издаци те врсте представљају за економију неке државе. Прошле године је овај индикатор (тзв. military burden) у размерама укупног светског друштвеног производа био на нивоу од 2,2 одсто, што је незнатно мање од 2,3 одсто забележених 2020. године. Снижавање стопе тумачи се почетком економског опоравка света од последица пандемије ковид 19.

Највеће учешће војних издатака у укупном друштвеном производу 2021. имале су државе Средњег истока, у просеку 4,3 одсто, а најмање земље америчке хемисфере, просечно 1,4 одсто.

Негде између, на приближно истом нивоу, биле су Европа са 1,8 одсто, Азија и Океанија са 1,7 и Африка 1,6 одсто.

На Средњем истоку се у овом тренутку налази 6 од 10 држава са највећим уделом војне потрошње у националном друштвеном производу. Оман са 7,3 учешћа на првом је месту у свету када је реч о том показатељу. Високо су позиционирани и Кувајт (6,7 одсто), Саудијска Арабија (6,6 одсто), Израел (5,2 одсто), Јордан (5 одсто) и Катар (4,8 одсто).

„Као одговор на рат у Украјини неколико европских чланица НАТО-а до краја марта 2022. најавиле су планове повећања војне потрошње како би достигле или премашиле прокламовани циљ НАТО од 2 одсто или више учешћа војне потрошње у вредности друштвеног производа. Реч је о Белгији, Данској, Немачкој, Литванији, Холандији, Норвешкој, Пољској и Румунији. Аквизиција нових система наоружања биће вероватно у фокусу ових планова потрошње”, наводи СИПРИ.

„Моћ и сила – Србија и војни фактор у међународној политици”

ПРАВДА БЕЗ СИЛЕ ЈЕ НЕМОЋНА СИЛА БЕЗ ПРАВДЕ ЈЕ НАСИЉЕ

Пише Вељко БЛАГОЈЕВИЋ

„Моћ и сила – Србија и војни фактор у међународној политици” као наслов књиге можда делује помпезно, јер наводи кључне појмове теорије међународних односа и стратешких студија, у маниру многих светских теоретичара или наших Радослава Стојановића и Милана В. Петковића. Међутим, већ поднаслов нуди у изглед одређени степен специфике и усредсређености на истраживање улоге војног фактора у формирању српске државности, националног идентитета и, у крајњем, националне историје у сложеним и често непредвидљивим међународним односима. Свакако цитат великог француског филозофа из XVII века Блеза Паскала којим ова књига почиње – „Правда без силе је немоћна. Сила без правде је насиље. Ми морамо спојити правду и силу” – умногоме осликава оно што се може очекивати међу њеним корицама.

Често се могу чути ставови да је Србија у незавидној позицији на међународном плану и да је ситуација готово безнадежна. Међутим, уколико се макар накрат-

ко и у основним цртама осврнемо у прошлост, можемо са лакоћом спознати да је српски народ био и у неупоредиво тежим ситуацијама и околностима, али је успевао да их преброди. Тада, као и данас, неопходна нам је стратегијска мисао и идеја водиља у вези са кључним националним опредељењима, као својеврстан светионик за нације у међународној политици. Ово су разлози због којих је понекад неопходно да се вратимо у прошлост и сагледамо искуства српског народа у тешким временима, како бисмо боље упознали околности које су нас довеле у такву позицију, недоумице које су постојале у ком смеру водити друштво, али и увидели последице таквих одлука на српске националне интересе, како бисмо настојали да извучемо поуке за деловање у савременим и будућим околностима које пред нас намећу велике изазове. Дубоко сам убеђен да тек након анализе сопственог националног искуства треба трагати за искуствима других народа, што је такође важно и често неопходно за поуздано и продуктив-

Институт за стратегијска истраживања Универзитета одбране и Медија центар „Одбрана“ објавили су монографију „Моћ и сила – Србија и војни фактор у међународној политици“ аутора пуковника доц. др Вељка Благојевића, предавача на Катедри стратегије Школе националне одбране „Војвода Радомир Путник“. Тим поводом објављујемо текст аутора књиге којим читаоце уводи у ову занимљиву тему.

но закључивање о кључним одлукама везаним за реализацију виталних националних интереса Срба.

ВОЈНА МОЋ КАО ФАКТОР МЕЃУНАРОДНИХ ОДНОСА

Људска цивилизација засењена је ратом и насиљем, који на несрећу представљају константу у развоју светског друштва. Чињеница је да војна моћ представља значајан и незаобилазан фактор међународних односа. Ово књига разматра еволуцију војне моћи у историјском контексту, настоји да сагледа њен значај у савременој међународној политици и дефинише основне смернице развоја и примене војне моћи у догледној будућности. Војна моћ и оружане снаге разматрају се као спољнополитичко средство које често има готово пресудан утицај на националне интере-

се и међународну политику. Она је и инструмент на располагању спољној политици државе, заједно са политичким, правним, дипломатским, економским, културним, научним, образовним/академским, психолошким и техничко-технолошким средствима. Настојања да се правно уреди и обавезе на мирно разрешење спорних питања између сукобљених страна или чак успоставе правни оквир рата у смислу међународног права, у највећој мери остали су неефикасни. Данас је јасно да ни Лига нација, ни Уједињене нације нису успеле да успоставе ефикасне правне норме и приморају међународне субјекте да одустану од рата као начина решавања спорова и прогласе га за деструктивну друштвену појаву који штети људској заједници у целини. Чини се као да никада није недостајало „до-

вољно разлога“ да се ратом постигну национални циљеви.

Актери међународне политике давно су схватили да за ратне сукобе треба припремити читаво друштво, што захтева ангажовање готово свих делатности, укључујући економију, дипломатију, безбедност, образовање, науку, културу и слично. Свеукупни развој стабилне друштвене заједнице или озбиљне државе регулисан је такозваним великим стратегијама, којима се дефинишу њени кључни дугорочни циљеви и пожељна стања, начини и приоритети њихове реализације и средства којима се планира њихово остварење. Ове стратегије представљају суштинске концепте из којих произилазе сви други стратешки документи и усредсређени су на различите области, укључујући економију, образовање, дипломатију, безбедност, спољну политику, одбрану итд. Међутим, пројектовање велике стратегије често захтева од њених креатора велику вештину превизије и процене будућих догађаја и процеса на националном и међународном плану. Успех велике стратегије често се мери дефинисањем националних циљева и ефикасношћу средстава и/или инструмената спољне политике потребних за достизање националних интереса. Да би се испунили циљеви националне политике, приметна је константна тенденција све

већег ангажовања оружаних снага и то не само за извођење ратних операција већ и у мирнодопском периоду. Та пракса поделе је до одређеног нивоа и превазиђена, барем у политичком смислу.

Респектабилне оружане снаге представљају значајан фактор опстанка сваке нације, док се поседовање војне моћи показало кључним предусловом за реализацију великих стратегија, нарочито држава које теже успостављању глобалне или регионалне хегемоније. То свакако не значи да је поседовање војне моћи безначајно за тзв. мале и средње државе, у које сагледавано у глобалним размерама спада већина балканских, па чак и добар део европских држава.

ТЕОРИЈА СТРАТЕГИЈЕ ЈЕ ТЕОРИЈА АКЦИЈЕ

Једна од функција сваке државе, да брине о безбедности грађана који живе на њеној територији, јасно указује на потребу за изградњом савремених оружаних снага. Потенцијали и способности оружаних снага малих и средњих земаља нижи су у односу на потенцијале великих светских сила, али је и њихова спољнополитичка амбиција по правилу мања. Ова књига није још једно у низу дела које ће се бавити „архивирањем, систематизацијом и класификацијом” стратегијских решења насталих у датим околностима, ради стварања базе података за будуће стратегијске изазове која су у мањој или већој мери применљива свугде и на сваком месту на земљиној кугли. Истраживање на систематски начин прати развој стратегијског мишљења и деловања српског националног етоса, уважавајући принцип да сваки стваралац треба да своје прегалаштво понуди за бољитак друштва и да је теорија стратегије у суштини теорија акције. У данашње време се наведено проблематика не налази у фокусу српске научне заједнице, иако је више него јасно да смо из деведесетих година прошлог века изашли са великим губицима и изузетно неповољним међународним имиџом кривца

за сукобе на простору бивше СФРЈ. Таква ситуација по правилу захтева опсежну стратегијску анализу и процену стања и могућности изласка из кризе, за шта је неопходно ангажовање свих друштвених потенцијала. То је у нашем случају чини се изостало. Нити је политичка ни научна елита показала значајнији интерес за систематско разматрање најзначајнијих питања развоја српског друштва у условима савремене светске политике. Постоје и часни изузеци који су се бавили овом тематиком, али нису успели да покрену замајац стратешког (систематског) промишљања и деловања

Респектабилне оружане снаге представљају значајан фактор опстанка сваке нације, док се поседовање војне моћи показало кључним предусловом за реализацију великих стратегија, нарочито држава које теже успостављању глобалне или регионалне хегемоније. То свакако не значи да је поседовање војне моћи безначајно за тзв. мале и средње државе, у које сагледавано у глобалним размерама спада већина балканских, па чак и добар део европских држава.

српског друштва у његовим кључним сегментима као што су спољна политика, оружане снаге, економија, култура, образовање и слично. Резултати овог истраживања су управо усмерени на обнављање стратегијског промишљања и деловања, као што је то била пракса у Србији пре уједињења у државну заједницу јужних Словена. Због тога се овај период развоја српског друштва детаљније разматра.

Више је него јасно да национални препород не долази сам од себе и на основу сплета околности у међународном окружењу, већ се на њему мора радити систематски и организовано, дакле стратегијски осмишљено и рационално. Позивање на искуства

српске државне организације и њених успеха пре више од века, без узимања у обзир савремених научних, техничко-технолошких и међународних околности, бескорисно је и крајње опасно, јер доводи до погрешака и заблуда које могу скупо коштати. Због тога се настојало да се примени адекватна методологија која би обезбеђивала услове за систематско отклањање могућих опасности и погрешака у схватању и закључивању. Зато је примењен историјски приступ, који обезбеђује праћење процеса дугог трајања, кроз систематску анализу појединих епоха развоја међународних односа и схватање појма моћи уопште, посебно војне моћи, и појавних облика његовог практиковања. Затим се, у конкретном контексту дате епохе развоја друштвених и међународних односа, ставља у контекст стратегијска реалност и адекватно деловање српског националног корпуса. На овај начин се у доброј мери избегава често виђена пракса некритичког сагледавања чињеница и процеса у савременим вредносним оквирима, које узрокују разноврсне проблеме у стратегијском промишљању и деловању. Тако се, примера ради, често о српском народу говори као о „ратничком народу”, реферирајући на сјајне успехе српског оружја у балканским ратовима и Првом светском рату, а изузетно мало пажње поклања се процесу који је претходио изградњи и јачању оружаних снага који је своје суштинске одлике попримио још у време династије Обреновић, а касније само усавршаван неговањем културе дијалога, расправа и критика.

Због тога посебно забрињава одсуство научних и стручних расправа о кључним питањима развоја српског друштва, јер је критика и сагледавање разноврсних аргумената благородна била и пре једног века, а данас је чини се још значајнија у глобализованој светској политици која је бременита изазовима и противречностима. Недостатак критичког ума уводи системе као што је држава у велике проблеме, што је показала историја развоја људског друштва, те је сва

ка аргументована критика оправда-на, потребна, па чак и неопходна. У том смислу треба схватити и критичке опаске дате у овом делу, јер су усмерене на развој и добробит државе, а не на унижење нити једног појединца или народа.

Посебна пажња дата је анализи улоге војне моћи у стварању српске државе, развоју њених војних потенцијала, као и искуства у њеном ангажовању заједно са другим елементима националне моћи. Разматран је однос српске политичке елите и народа према војсци у конкретним историјским околностима, путем анализе кључних геополитичких процеса у различитим епохама и државним уређењима. Резултати анализе требало би да укажу на суштински (стратегијски) значај војне моћи за развој српског друштва у савременом глобализованом светском друштву, које карактерише неизвесност и нестабилност.

РАЗНОВРСНОСТ У ПРОМИШЉАЊУ И ЈЕДИНСТВО У ДЕЛОВАЊУ

Може се рећи да је ова књига намењена свима који имају потребу и жељу да промишљају о кључним, стратегијским проблемима развоја српског друштва. Због тога нам је намера била да се само у нужној мери посветимо теоријском аспект стратегијских студија, а да суштину представимо што је могуће ближе њеном реалитету и практичној примени. Надамо се да је и стил писања прилагођен широкој читалачкој популацији. Разлог за то је наше дубоко уверење да једино дугорочним стратегијским промишљањем и деловањем Срби могу остварити своје кључне националне интересе. За то је потребна разноврсност у промишљању исто колико и јединство у деловању. Због тога је значајно напоменути да ставове и препоруке дате у овој књизи треба схватити као једно од рационалних сагледавања прошлости, садашњости и будућности, а никако као једино могуће и исправно.

Сматрам да ће ову књигу читати неколико скупина читалаца. Прву

групу ће свакако чинити лица која се баве међународним односима, посебно стратешким студијама, који имају професионалну обавезу да прате литературу која разматра наведену проблематику. Другу групу чине професионални војни лица, који би требало да своје професионално усавршавање заснивају на објективним и научно систематизованим сазнањима. Трећу групу потенцијалних читалаца требало би, према мом мишљењу, да чине политички активисти и политичари, који би морали да имају одређени ниво знања из области ратоводства уколико пледирају да учествују у

О српском народу се често говори као о „ратничком народу”, реферирајући на сјајне успехе српског оружја у балканским ратовима и Првом светском рату, а изузетно мало пажње се поклања процесу који је претходио изградњи и јачању оружаних снага који је своје суштинске одлике попримио још у време династије Обреновић, а касније само усавршавањем негованом културе дијалога, расправа и критика

вођењу државних послова, на чему је Клаузевиц инсистирао још у првим деценијама XIX века. Четврту групу читалаца чиниће интелектуалци који се баве другим друштвеним наукама и настоје да прошире сопствене компетенције на области међународних односа и стратешких студија.

Наредна група читалаца, крајње условно речено, припадала би шареноликој групи знатижељника који трагају за кључним разлозима због којих је српски народ у XX век ушао са међународним имицом „балканског Пијемонта”, извојевао велике војничке победе у светским ратовима и створио државу Јужних Словена у којој су живели сви Срби, а на

крају истог века доживео стратегијски дебакл, распала се држава која је створена из војничких победа Срба. Они су протерани са територија где су вековима живели, били под економским санкцијама Уједињених нација и на крају века их је напао највећи војни савез на свету и део њихове, можда и најзначајније, територије ставио под међународну управу. Надаље, да ствар буде још сложенија, Срби су из XX века изашли и са међународним имицом који је „оптерећен хипотеком” кривца за сва ратна разарања на простору бивше СФРЈ, као да су они желели крвави распад државе коју су створили својом крвљу и у којој су сви они живели у јединственом државном оквиру. Заиста, може се рећи да један исти народ који је у једном веку прешао овакав пут треба да се запита зашто се то њему догодило и да ли се заиста кривица може и треба тражити само у погрешним стратегијским одлукама српске елите или се она може и треба тражити и у другим чиниоцима међународне политике и знањима и способностима Срба да их спознају, да им се прилагоде и сопствене националне интересе дефинишу и остваре на сврсисходнији и рационалније начине. Управо је ова група читалаца и најзначајнија циљна група аутора, јер окупља све мислеће људе који имају потребу да сами стекну компетенције да засновано и рационално схвате реалност и бременитост савременог српског друштва у глобализованој међународној политици.

Уколико себе видите у некој од наведених група потенцијалних читалаца ове књиге, осетите се позваним да присуствујете њеној промоцији која ће се реализовати у Дому Војске Србије у Београду 8. јуна 2022. године. Најављено је да ће о књизи говорити уредница издања госпођа Мирјана Сандић из Медија центра „Одбрана”, пуковник проф. др Срђан Благојевић, начелник Војне академије, доц. др Далибор Денда, научни сарадник Института за стратегијска истраживања, као рецензетни дела и аутор. |

24. Меморијал „Потпуковник Горан Остојић”

ОФИЦИР КОЈИ ЈЕ КОМАНДОВАО ЗА МНОМ!

Крајем маја у Јагодини су се 24. пут састали саборци и поштоваоци једног од најбољих официра младе генерације Војске Југославије, начелника Штаба 63. падобранске бригаде, који је погинуо 28. јула 1998. године недалеко од карауле „Кошаре”, на граници Србије и Албаније. Осим Горану Остојићу, о коме већ певају „српске гусле”, на меморијалу је одата почаст и откривен споменик још једном српском хероју – Александру Аци Раковићу, који је 1999. године изгубио живот бранећи српски народ на Косову и Метохији.

Пише Владимир ВЈЕШТИЋ

У присуству великог броја грађана венац испред бисте потпуковника Горана Остојића у јагодинској основној школи која носи његово име положила је и делегација Војске Србије, а манифестацију су пратили падобрански скокови припадника 63. падобранске бригаде, ликовна колонија, дефиле бајкера и рок концерт. Осим родбине, пријатеља и „класића” из Војне гимназије, на меморијал су пристигле Горанове колеге и другови са свих меридијана, Канаде, Холандије, као и из региона.

Ратни начелник Штаба 63. падобранске бригаде пуковник у пензији Видоје Ковачевић захвалио је свима који се сећају хероја отаџбине.

– Горан Остојић је саборац с којим сам дуго година био припадник јединице која је, после свих борби које је водила за очување државе, одликована Орденом народног хероја. Био нам је перјаница, млад и образован, истински војник отаџбине, кога је војска волела и који је увек био први у борбеним дејствима. Увек су његове речи биле – за мнош! Срце је велико кад и 24 године после његове погибје је град Јагодина гаји сећање на њега и једна школа носи његово име, а посебно сам срећан што и данас много деце

и младих људи могу од Горанових сабораца да чују какав је човек био.

Чедомир Вучићевић, председник Организационог одбора манифестације, посебно је захвалио Скупштини града Јагодине на покровитељству које траје дужи од две деценије, као и великом броју гостију и посетилаца који су дошли да одају почаст српском хероју са Кошара.

„И БОГ СЕ САГНЕ ДА УБЕРЕ ЦВЕТ”

Горанов отац Велимир Остојић каже да је „неописиво срећан” што друштво, а „превасходно млади људи”, чувају успомену на Горана.

– Мој син је то заслужио. Са пет година је пошао у школу, вредно радио и током живота се доказивао. Увек је био посвећен јавном интересу, држави, а никада сопственом добру – каже Велимир и додаје да је дирнут тиме што су гуслари са Дурмитора о Горану већ испевали песму, коју су премијерно извели на свечаности у Јагодини.

Горанова мајка Јованка, учитељица у пензији, с поносом истиче да је њен син погинуо покушавајући да спасе другове специјалце који су упали у непријатељску заседу.

– Погодио га је рафал, али је само један метак нашао пут до његовог

12. МЕМОРИЈАЛ „ПОТПУКОВНИК ГОРАН ОСТОЈИЋ”

Горана се сваке године сећају и на Војној академији. Почетком фебруара на тој високошколској установи Универзитета одбране одржан је 12. Меморијал „Потпуковник Горан Остојић”, такмичење у саватеу и кик-боксу. Традиционално домаћини су били Војна академија и савате клуб „Горан Остојић”. У такмичарском делу учествовали су и кадети Војне академије, који су приказали изузетно знање и вештине, као и такмичарски дух. Меморијални турнир у саватеу и кик-боксу „Потпуковник Горан Остојић” није такмичарског карактера, па су победници сви учесници такмичења које се одржава у част овог погинулог припадника 63. падобранске бригаде.

срца. Носио је панцир. Метак је нашао једно једино место, кроз руку и грудни кош. Пресекао аорту као нож. Његов најбољи друг Гиле радио је оддукцију. Рекао ми је, мајко, ако вам је лакше, да знате, није се ни тренутак мучио – каже Јованка, која је „увек стрепела да Гоггија не ухвати живог и муче га”. Истиче и да је књигу под називом „И Бог се сагне да убере цвет” посветила сину, а да „поруку наслова није потребно објашњавати”.

Колико је волео отаџбину мајка Јованка илуструје реченицом коју јој је рекао док га је одвраћала од рата: „Извини, мајко, али домовина зове! Колико си петица дала генерацијама

ЗЕМЉА ХЕРОЈА

24. Меморијал „Потпуковник Горан Остојић” започео је у насељу Стрелиште откривањем споменика још једном хероју, Јагодинцу Александру Аци Раковићу, који је 9. маја 1999. године изгубио живот бранећи отаџбину у рејону Ђаковице, на Косову и Метохији. Основана је и фондација која носи његово име, чији је циљ ове године био да се сакупе средства за постављање и уређење споменика. Његови саборци најављују да ће се и убудуће окупљати у мају како би се сећали два хероја који су дали живот за отаџбину.

ОДЛИКОВАН ОРДЕНОМ ЗА ХРАБРОСТ

Горан Остојић је рођен 20. јануара 1962. године у Бачком Добром Пољу код Врбаса. Касније се са родитељима преселио у Јагодину. У младости су га привлачили разни хобији – радио-аматерство, аеро-моделарство, а са 14 година постао је најмлађи падобранац у Аеро-клубу „Наша крила” и најмлађи једриличар, а убрзо и пилот моторних авиона. Након завршене гимназије уписао је Војну академију, смер пешадија, коју је завршио са одличним успехом. Распоређен је у елитну 63. падобранску бригаду. Прошао је све официрске дужности, од командира вода и чете до начелника оперативне службе и начелника Штаба бригаде. Током рата у бившој Југославији учествовао је у многим ризичним операцијама. Погинуо је у борби са албанским терористима, а посмртно је унапређен у потпуковника и одликован Орденом за храброст.

на родољубље. Мораш да прихватиш и ово...”

ПРВО ЧОВЕК, ПА СВЕ ОСТАЛО

Осим основне школе у Јагодини која носи Остојићево име, и у којој се налази његова биста, рад истакнуте српске уметнице Оље Ивањицки, по њему је назван и један одред извиђача у Нишу. Све говори да Горан није заборављен. О томе сведоче и објаве на једној од фејсбук група 63. падобранске бригаде, чији је начелник Штаба био. Уз фотографије погинулих припадника је и његова, а коментари су емотивни.

– Прошло је толико година, а ти још живиш у мени. А упознали смо се на необичан начин, када је све фијукало око нас. Рекао си: Пут је чист, слободно напред – написао је један Драган, који је очигледно био са Гораном на бојном пољу те године.

– Е, чика Остоја... – каже се са сетом у једном коментару испод слике насловљене „Легенде живе вечно”.

И заиста се чини да је тако. Меморијал „Потпуковник Горан Остојић” сведочи да Остоја, како су га колеге звале, живи. |

Уручене награде најбољима на Конкурсу „Наш војник, наш херој”

УБУДУЋЕ ТРАДИЦИОНАЛНО ПОВОДОМ ДАНА ВОЈСКЕ

Церемонија свечаног уручења награда победницима овогодишњег конкурса на тему „Наши пилоти – чувари плавог неба” одржана је 10. маја у Великој ратној сали Старог генералштаба, где су победницима, уз присуство чланова Колегијума министра одбране и представника два министарства, награде уручили потпредседник Владе и министар одбране др Небојша Стефановић и први потпредседник Владе и министар просвете, науке и технолошког развоја Бранко Ружић

Пише Душан ГЛИШИЋ

Ове године учесници Конкурса „Наш војник, наш херој” имали су нешто сложенији задатак од прошлогодишњег, пошто је тема конкурса, који ће се убудуће традиционално организовати поводом Дана Војске Србије, била специфична у односу на претходну. Наиме, поводом 110 година Ратног ваздухопловства и противваздухопловне одбране комисија представника Министарства одбране и Министарства просвете, науке и технолошког развоја определила се за тему „Наши пилоти – чувари плавог неба”, па су ученици основних школа више пажње посветили пилотима и припадницима противваздухопловне одбране.

Истичући задовољство успехом конкурса и великим бројем пристиглих радова, министри одбране Небојша Стефановић и просвете, науке и технолошког развоја Бранко Ружић рекли су да је комисија, у настојању да изабере најуспешније радове, имала препуне руке посла, што показује да међу основцима и њиховим наставницима влада велико интересовање за војску и војника, браћица отаџбине.

– Поносни смо што је ово постало традиционално. Када смо се први пут договорили да наша два министарства организују једну овако лепу манифестацију, где ће деца показати како виде наше војнике, нисмо ни слутили да ћемо добити оволико добрих радова и да ће се толико деце одазвати – рекао је министар Стефановић, додајући да су овог пута децу усмерили ка нашим пилотима, заштитницима нашег неба. – Хтели смо и да вам награде уручимо у Великој сали Министарства одбране – да видите ово културно благо Србије. Желели смо да вам покажемо и колико је тежак војнички посао, али и колико је леп, као и колико је важно све оно што наши војници штите, колико је важно што чувају нашу Србију. Надам се да ће вам бити још лепше када будете отишли у наша одмаралишта, да видите како изгледа Тара, једна од наших најлепших планина. Захвалио бих се вашим родитељима, наставницима и учитељима, свим оним људима који су помогли да ви будете тако паметни и да познајете нашу војску – рекао је министар Стефановић обраћајући се награђеним малишанима.

Наглашавајући да је циљ заједничког конкурса два министарства да ученици што боље упознају професију

Нина Марковић

Новак Динић

Сара Вељковић

војника и пилота и шта то у ствари значи за нашу Србију, министар Ружић рекао и да се током васпитно-образовног процеса посебно место и значај придају развијању и неговању оних вредности које су део идентитета сваког од нас.

– Зато је важно да их чувамо, негујемо, баштинимо, обогаћујемо и да схватимо да поред својих домова, својих кућа и родитеља, имамо још један дом, а то је наша школа – рекао је министар Ружић, додајући да је учешће на конкурс „Наш војник, наш херој” још једна прилика да ученици искажу свој таленат, склоност ка лепом писању и знање из области технике и технологије.

И ове године на конкурс је пристигао велики број радова класификованих у категорије Српски језик и Ликовна култура, за ученике од првог до четвртог разреда и Српски језик, Ликовна култура и Техника и технологије, за старији узраст, односно ученике од петог до осмог разреда основне школе. У свакој категорији изабрана су три најбоља рада, у обе узрастне групе, чији су аутори, уз њихове наставнике разредне и предметне наставе, награђени књигом, за освојено треће место, односно седмодневним боравком у објектима Министарства одбране и Војске Србије намењеним за одмор и рекреацију „Моровић” и „Тара” за друго и прво место.

Одлуком комисије, у категорији Српски језик узраста од првог до четвртог разреда 1. место и награду за најбољи литерарни рад освојила је Срна Симић ученица 2. разреда ОШ „Аца Алексић” из Александровца, док су друго и треће место освојиле Лана Бјелица, ученица 4. разреда ОШ „Славко Родић” из Бачког Јарка и Миа Хондус, ученица 3. разреда ОШ „Вељко Дугошевић” из Руме.

У категорији Ликовна култура 1. место освојио је Новак Динић, ученик 2. разреда ОШ „Вук Караџић” из Сурдулице, док су друго и треће место освојили Уна Вуњак, ученица 4. разреда ОШ „Славко Родић” из Бачког Јарка и Вељко Ормановић, ученик 1. разреда ОШ „Прва основна школа” из Ваљева.

У групи старијих разреда, у категорији Српски језик 1. место припало је Ивани Косановић, ученици 6. разреда ОШ „Славко Родић” из Бачког Јарка, 2. место освојила је Ања Кљајић, ученица 5. разреда ОШ „Браћа Груловић” из Бешке, док је 3. место припало Андреју Јовићу, ученику 7. разреда ОШ „Бранко Радичевић” из Врања.

У категорији Ликовна култура 1. место освојила је Сара Вељковић, ученица 7. разреда ОШ „Вожд Карађорђе” из Лесковца, друга је била Хелена Станковић, ученица 5. разреда ОШ „Светислав Мирковић Ненад” из Прокупља, а трећи Матија Горановић, ученик 6. разреда ОШ „Вожд Карађорђе” из Лесковца.

У категорији Техника и технологије сви добитници награда су из ОШ „Вожд Карађорђе” из Лесковца. Прво место припало је Нини Марковић, ученици 5. разреда, док су друго и треће место освојили ученици 6. разреда Петар Здравковић и Селена Савић.

Фото: Горан Станковић

Генерал Шарл де Гол

ВОЂА СЛОБОДНЕ ФРАНЦУСКЕ

Пише Далибор ДЕНДА

Политичка идеологија Де Гола, позната као голизам, залагала се за постављање државног интереса изнад интереса политичких странака и сукоба левичара и десничара, самосталност у вођењу међународне политике у време хладног рата (*Politique de grandeur*) и значајну државну контролу над капиталистичком економијом (диригизам). Последица његове економске политике био је незапамћени привредни раст у Француској, познат као Тридесет сјајних година.

Ш

арл Андре Жозеф Мари де Гол био је француски генерал, војни теоретичар и државник. У току Другог светског рата био је председник владе Слободне Француске у егзилу, а од 1944. до 1946. и председник Привремене владе Француске. У политику се вратио након Алжирског пуча 1958. као председник владе, да би наредне, 1959. године био изабран за 18. по реду председника Француске Републике. Реизабран је након четворогодишњег мандата и на дужности председника Пете републике остао је до 1969. године.

Шарл де Гол рођен је 22. новембра 1890. године у Лилу, у традиционалистички настројеној, национално опредељеној и католичкој породици, као треће од петоро деце Анрија и Жан де Гол. Његов отац био је професор историје и књижевности у Језуитском колеџу, да би касније основао и своју приватну школу. Мајка је потицала из породице текстилних фабриканата из Лила. Захваљујући оцу Де Гол се веома рано упознао са француском историјом. Интересовање за војнички позив почело је веома рано. На то опредељење велики утицај имале су мајчине приче о очају који ју је обузео у детињству када је гледала своје горко уплакане родитеље након што су чули вест да је армија маршала Базена капитулирала пред Немцима код Седана 1870. године, као и честа присећања његовог оца, који је

био учесник француско-пруског рата, на горчину пораза.

Почетак војничке каријере и Први светски рат

Након година проведених на школовању у колеџу „Станислас” у Паризу и Белгији, млади Де Гол успео је да упише чувену француску Војну академију у Сен Сиру, одслуживши претходно двоструки кадровски рок у 33. пешадијском пуку у Арасу. Тај пук баштинио је бојну славу у Наполеоновим ратовима из битка код Аустерлица, Ваграма и Бородина. Његово опредељење од почетка била је пешадија. Прво је 1910. унапређен у чин каплара, а затим и поднаредника. На Сен Сир се уписао као 119. по рангу од 221. примљеног кандидата. Већ крајем прве године био је по успеху 45, да би академију завршио 1912. као 13. у рангу. Током школовања на академији добио је надимак Велика Шпаргла због, за оно време, неуобичајене висине (196 cm) и дугачког носа. Након завршног испита окарактерисан је као изузетно надарен питомац, који ће несумњиво израсти у одличног старешину. Касније се сећао да је пријем у војну службу за њега у том моменту била најважнија ствар у животу.

Као млад потпоручник служио је од октобра 1912. у истом оном 33. пешадијском пуку којим је командовао пуковник Филип Петен. Приврженост Петену значајно ће утицати на његов каријерни развој у наредних 15 година. Де Гол је касније писао да га је Петен научио вештини командовања. У чин поручника унапређен је након годину дана службе. Са

Генерал Шарл де Гол
(1890–1970)

Шарл де Гол као
кадет на Сен Сиру
(1910–1912)

**У својим радовима
Де Гол се
залагао за ширу
употребу тенкова
и брзе маневре
механизованих
јединица, насупротив
владајућој
доктрини
позиционог рата**

избијањем Првог светског рата са својим пуком борио се у саставу француске V армије генерала Шарла Ланрезака, на североисточном делу фронта. Рањен је већ у боју код Динана 15. августа 1914. године. По опоравку постављен је за командира чете, а затим и ађутанта пука. Истакао се у борбеним дејствима, па је још једном рањен, одликован Ратним крстом и унапређен у чин капетана. Трећи пут је рањен 2. марта 1916. у Верденској бици, као командир чете, у нападу код фора Дуамон, након чега су га Немци заробили. У заробљеништву је провео преостала 32 месеца рата. Био је затваран у више различитих официрских логора, из којих је покушао да побегне чак шест пута, скривајући се у корпи за веш, копајући подземни тунел и рупу у зиду, или прерушавајући се у болничарку како би преварио логорске стражаре. У логору у Инголштату дуго је делио собу са Михаилом Тухачевским, будућим маршалом Совјетског Савеза и главнокомандујућим Црвене армије, чије су теорије о употреби брзих механизованих јединица у маневарском рату биле сличне Де Головим. Добро упознавши немачку војну литературу и ситуацију у тој земљи, Де Гол је у заробљеништву написао и прву књигу *Раздор у дому непријатеља* (*Discorde chez l'ennemi*), која је објављена тек 1924. године.

Војничка каријера након Првог светског рата

Након примирја Де Гол је од 1919. до 1921. године боравио у Пољској, као инструктор у пешадији у саставу француске војне мисије. Предавао је теорију тактике у војној шко-

ли у Рембертову код Варшаве, а у јулу и августу 1920. активно учествовао у совјетско-пољском рату. Тада се борио против трупа којима је, иронијом судбине, са совјетске стране командовао његов сапатник из заробљеништва Михаил Тухачевски. Одбивши понуду да пређе у пољску службу Де Гол се првих месеци 1921. године вратио у Француску. За заслуге за новорођену републику одликован је највишим пољским орденом *Virtuti Militari*. По повратку у Француску постављен је за предавача војне историје на Сен Сиру. Након тога, од новембра 1922. до октобра 1924. похађао је Ратну школу (*École de Guerre*). Током школовања сукобио се са својим наставником и ментором пуковником Мојрандом, јер се уместо доктринарно-шаблонских залагао за тактичка решења у складу са развојем ситуације на војишту, што само сведочи о утицају немачке литературе и директивног командовања (нем. *Auftragstaktik*) које је проучавао у заробљеништву. То је утицало и на његов укупан успех, па је школу завршио као 52. у рангу од 129 полазника, са оценом *добар*, иако је при упису био рангиран на 33. место. Након завршетка Ратне школе постављен је на дужност у Мајнцу, где је надзирао снабдевање француских окупационих трупа храном и опремом. У марту 1925. објавио је чланак о употреби тактике према околностима, чиме је показао непоколебљивост својих ставова и пркос према Мојранду.

Његову каријеру спасио је маршал Петен, који је својом интервенцијом успео да му преиначи оцену у *врло добар*, што ипак није било довољно за постављење на дужност у Генералштабу, за шта се захтева-

▲
Апел
француском
народу од
18. јуна 1940.
године

➤
Капетан де Гол
на Западном
фронту 1916.
године

**Идеје Де Гола нису наишле на
разумевање француских виших
војних и политичких кругова.
Његова књига продата је у
свега 700 примерака.**

▲
Радио обраћање
на Би-Би-Сију
18. јуна 1940. године

ла одлична оцена. Након тога радио је у Петеновом кабинету као официр за односе са јавношћу и уместо њега и под његовим именом писао чланке. Крајем 1925. године објавио је есеј „Историјска уло-

га француских тврђава”. Тема је била веома популарна због планова о изградњи „Мажино линије”, али је Де Голова аргументација била прилично изнијансирана. Он је тврдио да циљ изградње утврђе-

ња треба да буде слабљење непријатеља, а не уштеда на одбрани. Убрзо потом дошло је до расправе и са Петеном око од јавности добро примљеног текста *Le Soldat (Војник)*, који је Де Гол анонимно за њега написао и желео је да му се за то признају заслуге. У октобру 1926. године вратио се на пређашњу дужност у Штаб француских окупационих трупа у Рајнској области. Иако се заклео да ће се на Ратну школу вратити једино као њен командант, ипак је на Петенов позив одржао тамо три предавања: „Командовање у рату”, „Карактер” и „Престиж”, која ће касније представљати основу за његову књигу *На ивици мача* (1932). Многи од међу публиком присутних официра били су они који су му предавали и пред којима је само неколико година раније полагао испите.

Пошто је провео редовних 12 година у чину капетана, у чин мајора унапређен је 1927, након чега две године проводи као командант елитног батаљона лаке пешадије француских окупационих снага у Триру. Иако је имао жељу да се врати на Ратну школу као предавач, на Петенов савет две године службодвао је у Либану и Сирији као начелник Оперативног одељења код генерала Луја Пола Гастона де Бигоа ду Гранрута. Овај генерал дао му је високу службену оцену и окарактерисао га способним за више командне дужности. Уз Петенову помоћ постављен је 1931. године на дужност у Секретаријату Врховног савета одбране у Паризу, где је наредне године унапређен у чин потпуковника и постављен за начелника Оперативног одељења. Ту се упознао са стратегијским планирањем и координацијом између владе и војске. Након проучавања

искустава САД, Италије и Белгије израдио је нацрт закона о уређењу земље у ратном стању. После представљања на Врховном савету одбране његов предлог закона прошао је у скупштини, али је оборен у сенату.

Војни теоретичар

Тридесетих година Де Гол се афирмисао и као аутор војно-теоретских радова, од којих су најпознатији *На ивици мача* (1932), *За професионалну армију* (1934) и *Француска и њена војска* (1938). У својим радовима залагао се за ширу употребу тенкова и брзе маневре механизованих јединица, на супрот владајућој доктрини позиционог рата. Указивао је на потребу свестраног развоја оклопних јединица као основног оруђа будућег сукоба. У књизи *За професионалну армију* залагао се за механизацију пешадије, са нагласком на елитне снаге које би чини-

Са војним
гувернером Чада
Феликсом Ебоеом
(1940)

Де Гол врши
смотру морнара на
броду „Леопард”
Морнарице
Слободне
Француске (1942)

У ослобођеном
Паризу
(25–26. август 1944)

У току завршних
операција у Европи
(1944–1945)

Де Гол
у Тунису, 1943.

ло 100.000 људи и 3.000 тенкова. Таква армија надокнадила би недостатак људства од којег је боловала француска армија и представљала ефикасно средство за спровођење међународног права, а нарочито Версајског мировног уговора који је забрањивао Немачкој да се поново наоружа.

Де Голове идеје нису наишле на разумевање француских виших војних и политичких кругова. Његова књига продата је у свега 700 примерака. Народна скупштина је потом 1935. године одбацила предлог закона о реформи

војске, који је према Де Головим плановима припремио будући премијер Пол Рејно, као „бескористан, непожељан и супротан логици и историјском искуству”. Од априла 1936. био је и предавач у Центру за напредне студије рата (*Centre des Hautes Études Militaires*) за усавршавање француских генерала. Де Голови претпостављени нису одобравали његова виђења о тенковима, па је прескочен за унапређење у чин пуковника 1936. године. На интервенцију његовог политичког протежеа Пола Рејноа код министра вој-

ног Едуарда Даладјеа, Де Гол је наредне године постављен за команданта 507. тенковског пука у Мецу и крајем децембра унапређен у чин пуковника.

Против капитулације

На почетку Другог светског рата Де Гол је постављен за команданта тенковских јединица у Алзасу. Учествовао је у нападу код села Бич 12. септембра 1939. у Сарској офанзиви. У јануару 1940. написао је чланак „Појава механизованих јединица”, у којем је акценат ставио на садејство копнене војске, а пре свега оклопних јединица, са ваздухопловством. За команданта новоформиране 4. оклопне дивизије постављен је на интервенцију Пола Рејноа 7. маја 1940. године. Након 10 дана напао је немачке тенковске јединице код Монкорнеа, а 28. маја код Комона присилио немачку пешадију на повлачење. То је био један од ретких француских тактичких успеха у читавој кампањи, па га је Пол Рејно назначио на положај привременог бригадног генерала. Већ 6. јуна премијер Рејно поставио га је за заменика министра одбране. Обављајући ту дужност Де Гол се супротстављао плановима војног руководства и пре свега министра војног генерала Петена о склапању примирја са Немцима. Већ 9. јуна одлетео је у Лондон, где се сусрео са британским премијером Винстоном Черчилом, са којим је разговарао о могућој евакуацији око 500.000 француских војника у Северну Африку координисаном акцијом британске и француске флоте и ваздухопловства. Рејно га је 14. јуна поново послао у Лондон на преговоре о евакуацији француске владе у Северну Африку британским бродовима, одакле би на-

ставила борбу свим расположивим средствима. Заједно са британским премијером Черчиллом предложио је политичку унију две земље са циљем да се ојача позиција оних чланова француске владе који су били за наставак борбе против Хитлера. Када се вратио у Француску Рејноова влада замењена је Петеновом, која је отпочела преговоре о примирју. Не желећи да учествује у томе, Де Гол је донео најважнију одлуку у животу, али и у модерној француској историји. Одбивши да прихватити капитулацију Француске, поново је одлетео из Бордоа за Лондон, за длаку избегаваши немачке авионе. Ту је формирао нову владу, познату као Влада Слободне Француске у егзилу, која ће наставити да се бори против Трећег рајха. По оцени Черчила „у том авиону де Гол је понео са собом и част Француске”.

Лидер Слободне Француске

Де Гол се већ 18. јуна преко Би-Би-Сија чувеним Апелом обратио француском народу, позивајући га да се одупре окупацији и настави борбу. Чувена је његова максима из тог времена да се „ватра француског отпора не сме угасити”. Како није при-

знао примирје од 21. јуна 1940, Петенова влада га је два дана касније пензионисала. Британска влада осудила је примирје као акт кршења англо-француског споразума и примила к знању оснивање Француског националног комитета, не видећи у Де Голу потенцијалног вођу француског отпора, али се његова позиција променила већ крајем 1940. године. Де Гол је покушао да на своју страну преведе француске трупе у колонијама, које су формално остале лојалне влади у Вишију. После неуспешног покушаја да заузме Дакар, Де Гол је у Бразавилу формирао Савет одбране империје, у који су ушли антифашистички наоружани војни гувернери дела француских колонија у Африци, какви су били генерали Катру и Ебуе и пуковник Леклерк. Његовој организацији француских снага савезници су пружали све већу потпору, па је у септембру 1941. Де Гол поставио свог човека на чело Француског националног комитета, организације која је објединила све снаге француског отпора, од конзервативних католика до комуниста. Почетком 1942. покрет „Француска се бори”, како се тада звао, додатно је ојачао преласком француских сна-

„Европа припада мени” – карикатура де Голуе спољне политике

Личност године магазина „Тајм” (1959)

Черчил је предложио свом ратном кабинету да смени Де Гола са места лидера Слободне Француске, али је био упозорен да би то имало катастрофалан ефекат на цео покрет отпора. Де Гол је потом, у складу са сопственом максимом да „Француска нема пријатеље, већ само интересе”, покушао да нађе упориште и на другој страни.

га у Сирији и Либану на страну савезника. У разговорима са представницима САД и Велике Британије Де Гол се трудио да се избори за што већу самосталност и слободу деловања. Гајио је неповерење према Британцима јер је мислио да намеравају да преузму француске колоније на Блиском истоку. Како је изазивао антипатије и код Американаца, Черчил је свом ратном кабинету предложио да смени Де Гола са места лидера Слободне Француске, али је био упозорен да би то имало катастрофалан ефекат на цео покрет отпора. Де Гол је потом, у складу са сопственом максимом да „Француска нема пријатеље, већ само интересе”, покушао да нађе упориште и на другој страни. Како су се у покрету „Француска се бори” нашли и комунисти, Де Гол је пробао да се приближи СССР-у, али је Стаљин показао мало занимања за њега. Из тих разлога он је формирао ескадрилу Нормандија-Немен у саставу ваздухопловних снага Слободне Француске, која је била једина западна савезничка формација која се борила на Источном фронту.

Након октобра 1941, после првих великих егзекуција француских талаца, Де Гол је

позвао све Французе на сабо-таже и тоталну непослушност, па се у току 1941–1942. године партизански покрет раз-гранао у окупираној Францу-ској. Радећи са Покретом от-пора и савезницима у фран-цуским колонијама у Африци, након успеха англо-америчке инвазије на Северну Африку, Де Гол је своје седиште у мају 1943. преместио у Алжир. Ту се снагом своје личности на-метнуо испред генерала Анри-ја Жирара, којег су подржавали Американци, па је до јесе-ни исте године Черчил морао да га призна као јединог вођу Слободне Француске. Де Гол је затим успоставио присну са-радњу са генералом Двајтом Ајзенхауером, који се налазио на челу операције „Оверлорд”. Он му је обећао да ће францу-ске трупе ослободити Париз и уредио да француска дивизија под командом генерала Фили-па Леклерка буде пребачена из Северне Африке у Британију, да би након дана „Д” тај план спровела у дело. У исто време француска 1. армија, под ко-мандом генерала Латре де Те-сињија, искрцала се заједно са савезничким снагама на југу и допринела ослобођењу ве-ликог дела француске држав-не територије. Де Гол је већ 14. јуна долетео у Француску и град Бајо прогласио за седи-ште владе Слободне Францу-ске. Захваљујући споразуму са Ајзенхауером Де Гол је обезбе-

дио да француске трупе после шестодневних борби, у којима је значајан допринос дао доми-нантно комунистички покрет отпора, прве уђу у ослобођени Париз. Заједно са савезничким официрима провозао се гра-дом, а затим је организовао па-раду на Јелисејским пољима, у којој је учествовала 2. францу-ска дивизија генерала Леклер-ка. Страх од комуниста помо-гао је Де Голу да успостави ау-торитет Слободне Француске на целој државној територи-ји и избегне савезничку вој-ну управу, коју су предлагали Американци.

Прве послератне године

Након ослобођења Де Гол се нашао на челу Привремене владе Француске Републике. Да би решио нагомилане при-вредне проблеме и исхрану и снабдевање становништва, он је већ 1944. године отпочео са економском политиком ди-ригизам, која је подразумева-ла комбинацију капитализма и државне интервенције у еко-номији, користећи петогоди-шње планове као њено главно средство. Национализована је комплетна електропривреда и производња угља, трговач-ка флота, највеће банке и фи-нансијске институције, велика предузећа ваздухопловне ин-дустрије и многе велике фир-ме, какав је био „Рено” у ауто-индустрији. У неким случаје-вима у управљање предузећи-

➤
Посета департману
Марна (1963)

**Де Гол је отворено
критиковао
америчку
интервенцију
у Вијетнаму
и доминацију
америчког долара
као светске
валуте. Његова
подршка слогану
„Живео слободни
Квебек” приликом
посете Канади
1967. године и
улагање вета два
пута на улазак
Велике Британије у
Европску економску
заједницу изазвали
су одређене
контроверзе у
Северној Америци
и Европи.**

ма укључили су се и раднички синдикати. Право гласа, први пут у француској историји, до-биле су и жене, а уведен је и нови систем социјалног осигурања који је покривао нај-већи проценат здравствених трошкова, као и државна кон-трола цена како би се сузбила инфлација. Последица ове еко-номске политике, која се наста-вила и након Де Голове остав-ке, био је немишљени привредни раст, као и раст стандарда и со-цијалних права становништва Француске, који ће бити упам-ћен као *Тридесет сјајних година*. Захваљујући тој политици француски БДП је 1964. годи-не први пут превазишао бри-тански, што се продужило све до деведесетих година 20. века.

Са позиције председни-ка привремене владе Де Гол је припремио терен за повра-так демократског поретка. Са власти је сишао својом во-љом 20. јануара 1946. године због сукоба између политич-ких странака и личног незадо-вољства уставом Четврте Ре-публике, који је по њему давао превелика овлашћења парла-менту. Наставио је да се бави политиком са позиција про-тивљења постојећем уставу, основавши покрет Збор фран-цуског народа, али без већег успеха. Почетком педесетих година повукао се из полити-ке и преселио у место Коломбе дез Еглиз, где се посветио пи-сању *Рајних мемора*.

Председник V републике

Након многих француских не-успеха у сукобу са покретима за деколонизацију у Индокини и Африци и кризе која је из-била у Алжиру који је сматран саставним делом Француске, Народна скупштина поново је изабрала Де Гола за председ-ника владе у мају 1958. годи-не. Доношењем новог устава

НАЈВАЖНИЈА ОДЛУКА У ЖИВОТУ

Заједно са британским премијером Черчилом Де Гол је предложио политичку унију две земље са циљем да се ојача позиција оних чланова француске владе који су били за наставак борбе против Хитлера. Када се вратио у Француску Рејноова влада замењена је Петеновом, која је отпочела преговоре о примирју. Не желећи да учествује у томе, Де Гол је донео најважнију одлуку у свом животу, али и у модерној француској историји. Одбивши да прихватити капитулацију Француске поново је одлетео из Бордоа за Лондон, за длаку избегавши немачке авионе. Ту је формирао нову владу, познату као Владу Слободне Француске у егзилу, која ће наставити да се бори против Трећег рајха. По оцени Черчила „у том авиону де Гол је понео са собом и част Француске”.

за који се Де Гол залагао формирana је Пета република, са јаким председничким овлашћењима на уштрб парламента. Спровео је мере усмерене на окончање рата у Алжиру, пристајући 1962. године на независност те земље након референдума. Реформисао је и француску колонијалну империју понудивши колонијама избор између тренутне независности и новог устава. Све колоније биле су за нови устав и замену Француске Уније са Француском Заједницом, осим Гвинеје, која је постала прва француска колонија у Африци која је добила независност, али по цену престанка доласка све помоћи коју је слала Француска.

Де Гол је био такође и покретач нове политике културних веза међу франкофонним државама и територијама. У хладноратовском контексту залагао се за што независнију политику своје земље у односу на сукобљене блокове (*Politique de grandeur*). У вези с тим повукао је француске представнике из Заједничке команде НАТО-а и изградио француску нуклеарну снагу, чиме је учинио Француску

петом нуклеарном силом на свету. Залагао се за то да Европа делује као контратежа Англо-Американцима и Совјетима. Своју визију Старог континента објавио је 23. новембра 1959. у говору одржаном у Стразбуру, где је рекао да је то „Европа од Атлантика до Урала”. Ова његова изјава често је тумачена као понуда детанта Совјетима, уз искључење Велике Британије из будуће Европе. У вези са том визијом Де Гол је успоставио срдачне односе са Немачком потписавши 22. јануара 1963. године Јелисејски споразум са западно-немачким канцеларом Конрадом Аденауером. И поред тога противио се стварању било какве „наднационалне” Европе, залажући се за Европу као континент суверених нација. Због неслагања са осталих пет чланица око финансирања Заједничке аграрне политике и коришћења квалификованог већинског гласања, Француска је повукла своје представнике из ЕЕЗ, чиме је започела *Криза њазне сјолице*, једна од највећих у историји до тадашњих европских интеграција. Криза је превазиђена јануара 1966. такозваним Лусем-

**Његов наследник
Жорж Помпиду
изјавио је:**

**„Генерал де Гол је
умро! Француска је
постала удовица!”.**

**Сахрањен је у
кругу породице
и најближих
сабораца, али је
и у смрти остао
ексцентрич. До
гробног места
превезен је на
тенку без куполе,
док су црквена
звона широм
Француске, почев
од Нотр Дама,
звонила у тренутку
када су га спуштали
у гроб. Био је то
упечатљив крај
једног од највећих
европских војника
државника свога
времена.**

буршким компромисом. Те године отишао је и у вишедневну званичну посету СССР-у, где је поред Москве посетио и Лењинград, Кијев, Волгоград и Новосибирск. Посета је допринела проширењу политичких, економских и културних веза између две државе. Де Гол је отворено критиковао америчку интервенцију у Вијетнаму и доминацију америчког долара као светске валуте. Његова подршка слогану „Живео слободни Квебек” приликом посете Канади 1967. године и улагање вета два пута на улазак Велике Британије у Европску економску заједницу изазвали су одређене контроверзе у Северној Америци и Европи. Мада је реизабран за председника 1965. године, суочио се широким протестима студената и радника у мају 1968, али је имао подршку војске и победио на изборима са повећаним бројем посланика на листи која га је подржавала. Поднео је оставку 1969. године, пошто је на референдуму пропао његов предлог о смањењу овлашћења Сената и већој децентрализацији државе на локалном нивоу.

Преминуо је 1970. године у својој кући у Коломбе дез Еглиз, остављајући иза себе недовршене председничке мемоаре. Његов наследник Жорж Помпиду изјавио је том приликом: „Генерал де Гол је умро! Француска је постала удовица!”. Сахрањен је у кругу породице и најближих сабораца, али је и у смрти остао ексцентрич. До гробног места превезен је на тенку без куполе, док су црквена звона широм Француске, почев од Нотр Дама, звонила у тренутку када су га спуштали у гроб. Био је то упечатљив крај једног од највећих европских војника државника свога времена. |

„Тара сафари” у организацији Војне установе „Тара”

ЛИНИЈОМ ДЛАНА ПЛАНИНЕ

УШУШКАНА У ЧЕТИНАРСКЕ ШУМЕ, ИСПРЕСЕЦАНА ПОТОЦИМА, ОКИЋЕНА ЛИВАДАМА, ДИВЉА И ПИТОМА, ТАРА ПОДСЕЋА НА ДЛАН, КОМЕ ЈЕ ЛИНИЈА ЖИВОТА ИЗУЗЕТНО ДУГА. ТУ, НА ТОМ ДЛАНУ, НА ТОЈ ИЗРАЖЕНОЈ ЛИНИЈИ ЖИВОТА, ОВЕ ГОДИНЕ ВОЈНА УСТАНОВА „ТАРА” СВОЈИМ ГОСТИМА, АЛИ НЕ САМО ЊИМА ВЕЋ И СВИМ ДРУГИМ ЉУБИТЕЉИМА ОВЕ ПЛАНИНЕ, НУДИ И НЕШТО НОВО – „ТАРА САФАРИ”.

Пишу: Драгана МАРКОВИЋ и Душан ГЛИШИЋ

Постоји лепота које се човек никада не засити. Она је иста, а другачија. Сваки пут познато блиска, а ипак мистична и неухватљива. Она опушта, одмара, мами и заводи. За таквом лепотом човек непрестано трага. А ако има среће, он јој се увек и упорно враћа. Валовита планина која се, попут природног акварела прелива из облине у облину ка хоризонту, људи који се поздрављају са *свако добро*, традиционална кухиња ослоњена на природу, само су неке од одлика Таре. Она је неочекивано различита, зими вам допушта да уживате у белини и површини, а лети да зароните у зелено. У зелене шуме, језера Перућац и Заовине или смарагдну Дрину, за коју кажу да је у давна времена носила име Зеленика.

„Ја овако замишљај рај”, изјавио је др Еткин Кларк, директор Европске фондације за заштиту природе и националних паркова приликом обиласка Националног парка Тара у августу 1996. године. Пре ће бити да је ту мисао узвикнуо, ускликнуо или прошаптао јер је фасцинација Таром доживљај изван граница уобичајеног.

ПОВРАТАК У ДАВНО ИЗГУБЉЕНИ РАЈ

Чак и ако бисмо се само ослањали на податке као што су висина, простирање, биљни и животињски свет., на крају бисмо опет били опчињени природним складом и непоновљивом лепотом. Смештајни капацитети Таре углавном су део Војне установе „Тара”, чији директор Љупко Ђировић, представљајући хотеле „Оморику”, „Бели бор” и „Јавор”, напомиње да је последњих година, а и ове сезоне много тога урађено на унапређењу услуга које нуде. Базен по коме је хотел „Оморика” већ познат, реновирана сауна, салон лепоте, спортски терени и просторије за друштвене игре, организовани излети и шетне туре, трим-стазе чине да вам боравак у овим хотелима буде једноставно уживање.

За Тару се не може рећи да је кров света, јер је то ипак једна друга, знатно виша планина. Међутим, ушушкана у четинарске шуме, испресецана потоцима, окићена ливадама, дивља и питома, она подсећа на длан, коме је линија

живота изузетно дуга. Ту, на том длану, на тој израженој линији живота, ове године Војна установа „Тара” својим гостима, али не само њима већ и свим другим љубитељима ове планинске лепотице, нуди и нешто ново. „Тара сафари” је пустоловина која се, у оквиру активног туризма, све више тражи и од које се све више и очекује. Сви они који, одмарајући и уживајући на планини, желе да испробају и нешто ново, да тестирају своје физичке и психичке границе и да активније проведу дане одмора, од ове године, поред већ надалеко познатих, лакших и тежих, тримстаза и „богаза” и мање или више напорних пешачких тура по Тари са искусним аниматорима, могу да уживају у јаком адреналинском искушењу и истраже скривене лепоте кањона и планине.

Од Невене Дробњак, начелнице Одељења за маркетинг и продају капацитета ВУ „Тара” и Лазара Лазаревића сазнали смо да је интересовање за нови, адреналински вид активног одмора на Тари све израженије и да, већ сада, само неколико недеља од осмишљавања и активирања понуде, размишљају о повећању броја и врста тура.

– У оквиру „Тара сафарија” заљубљеницима у активни одмор нудимо прилику да, аутобусом и војничким камионима ТАМ 110 и ТАМ 150, обиђу бројне видиковце и остале скривене пределе планине. Само прошлог месеца организовано је пет једнодневних тура. Туристи су у једној од њих имали прилику да обиђу три видиковца – Со-

коларица, Ослуша и Оштра стена, док су у оквиру друге понуде обишли потез Соколарица – Лађевац – Манастир Рача, с тим што је превоз био различит. Једна група превожена је хотелским аутобусом, а друга војним теретним возилом, односно камионом. Група која је ишла аутобусом кренула је пут Бајине Баште до Манастира Рача, а затим су, после обиласка манастира, прошетали два-три километра узводно речицом Рачом до лековитог изворишта Лађевац на десној обали реке. Након преласка преко мостића на леву обалу групе су замениле превозно средство, тако да су сви имали прилику да осете чари вожње у војном теретном возилу, којим је настављена вожња шумским путем на Соколину, обилазак видиковца Соколарица и повратак у хотел преко Рачанске Шљивовице и Хајдучке чесме – рекла нам је Невена Дробњак.

Трећа „сафари тура”, замишљена као комбинација вожње и планинске шетње, обухвата излет на релацији Булибановац – Добро поље – Љуто поље – Гавран – Збориште – Ивер – Мокра Гора, са обиласком врхова Гавран и Збориште и вожњом до Ивера, где се група мења с оном која је кренула из Мокре Горе и Дрвенграда. Предвиђена је и четврта дестинација на потезу Јањчак – Дикава – Сјенич – Предов крст – Биљешка стена, где се група која аутобусом иде преко Митровца на Перућац, а затим обалом језера, преко Растишта до Предовог крста, мења са туристима који, преко Јањча, Дикаве и Сјенича, обилазе Биљешку стену.

ПОДСЕЋАЊЕ НА ИСХОДИШТЕ

О предностима активног туризма, посебно у време када смо све статичнији и непокретнији, није потребно посебно говорити. Зато не изненађује што је интересовање за „Тара сафари” у организацији ВУ „Тара” све масовније, због чега Невена и Лазар упозоравају да ће, иако за тај вид одмора, на рецепцији хотела „Оморика” или на број телефона 011/635-3016, могу да се пријаве сви посетиоци Таре, предност имати гости војних хотела. За сада се туре организују једном или два пута недељно и трају три-четири сата, али се, с обзиром на бројне захтеве, размишља и о чешћим целодневним излетима с пикником у природи. Цене су веома приступачне и износе од 2.000 до 5.000 динара, а у једном камиону на излет може да пође до 30 путника, заљубљеника у сафари и истраживање скривених бисера Таре.

Прилично притешњени заглашујућим тактом машина које теже да нам обликују свест, а богами и систем вредности, све мање у контакту са природом, окружени армираним бетоном и сопственим неналажењем, све мање успевамо да верујемо у чуда. Чуда постају све више митска и све више категорија маште, а све мање састојак жи-

вота. Све то не значи да она и не постоје. Зато је сваки сусрет са понеким чудом есенција живота који смо запоставили, а који нам много недостаје. Зато крените линијом длана чудесне планине – „Тара сафари” је идеалан и поуздан начин за то оплемењујуће искуство.!

Фото: Игор Гојковић

ИНФО

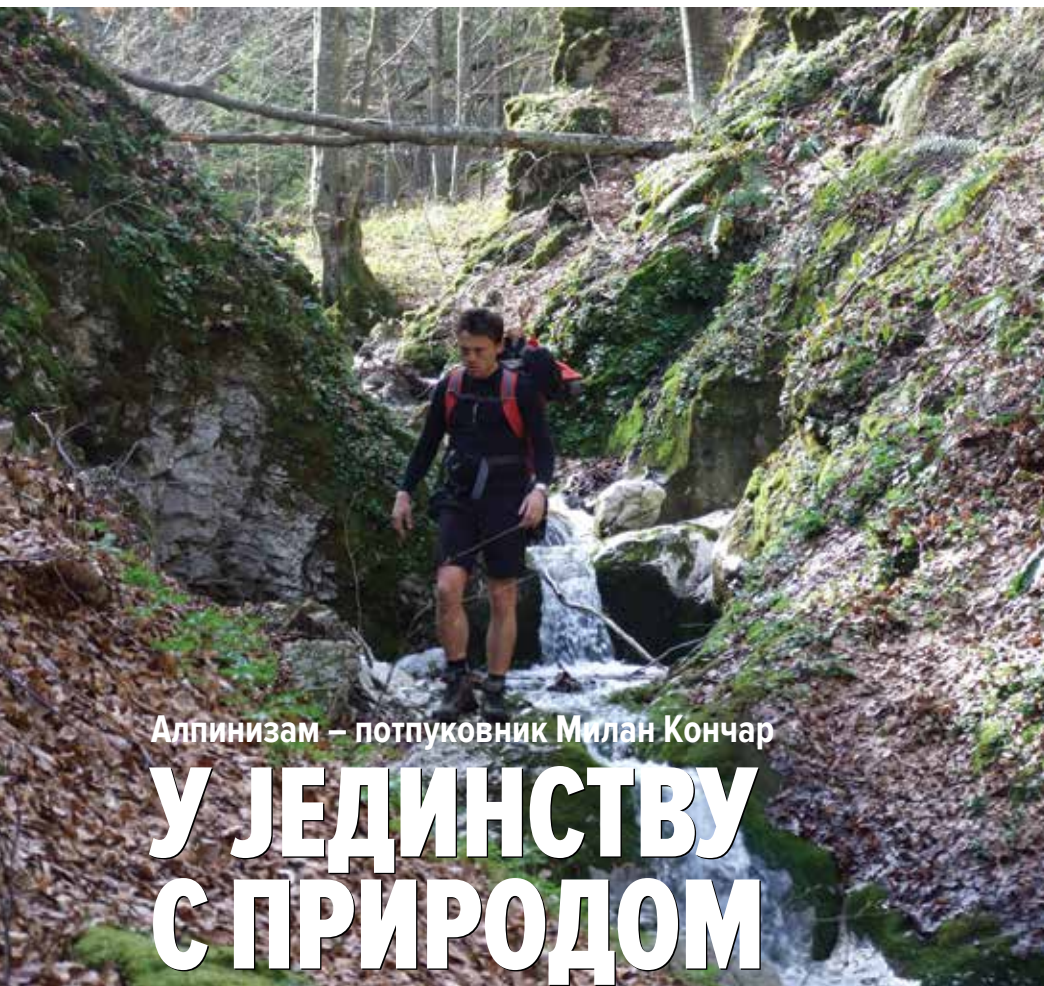
Букинг – резервације Београд, Ресавска 34а
тел +381 11 635 3016, +381 11 362 6535
prodaja.vta@mod.gov.rs

тел +381 31 315 0050, +381 31 315 0051
prodaja.vutara@mod.gov.rs
prodajavutara@gmail.com

Рецепција хотел „Оморика”
тел +381 31 593 901, тел +381 31 593 520
recepцијаomorika@gmail.com

Алпинизам – потпуковник Милан Кончар

У ЈЕДИНСТВУ С ПРИРОДОМ

Никада не јурим висине, водим се мишљу да је сваки боравак у природи велики успех, један животни успон – каже нам потпуковник Милан Кончар, начелник Одсека за пешадијско наоружање на Катедри наоружања и опреме Копнене војске Војне академије, који је своју авантуру у природи започео пешачким турама, а данас се припрема за успон на врх од 7.134 метра надморске висине.

Пише Никола СТАРЧЕВИЋ

Потпуковник Милан Кончар члан је Планинарско-смучарског друштва „Вршачка кула“ из Вршца, коме су планинарење и боравак у природи с временом постали саставни део живота. Његово повезивање са природом започело је 2005. године, одласком на прву пешачку туру.

– У жељи да се изместим из градске гужве одлучио сам се за свој први

излет, била је то Царска бара. Атмосфера и осећај пријатности који сам том приликом доживео подстакли су ме да наставим са активностима у природи, тако да је убрзо уследила Делиблатска пешчара, затим Фрушка гора, Вршачке планине и Ртањ. С временом су пешачке туре прерасле у праве планинарске акције попут оних на Старој и Сувој планини, Проклетијама... Корак по корак померао сам своје психичке и физичке границе, а то је заиста добар осећај.

Наш саговорник сведочи да су војна лица посебно цењена у планинарским организацијама.

– Досадашње искуство показало је да људи из војног система веома брзо напредују у хијерархији планинарских друштава јер се уче све оне особине које смо годинама кроз систем градили, као што су прецизност, одговорност, организованост, а ту су и радне навике. Људи стекну поверење у нас и увек смо добродошли код организација планинарских акција, како због својих особина, тако и због знања и вештина које смо стекли у војсци, а које су се показале веома корисним при реализацији вискогорских успона.

На питање које врхове је до сада освојио, потпуковник Кончар каже да више воли термин „испети се“ јер освајање звучи агресивно, а планинари, како каже, поштују оно чиме се баве – планину и природу.

– Мој први успон преко 4.000 метара надморске висине одиграо се 2012. на Монблан, након тога је уследио Елбрус 2015, такође успешно реализован. Тада сам рекао себи да ћу се ту зауставити и наставити са мање напорним активностима у природи. Тако је и било све до 2021, када ми је један од пријатеља планинара предложио успон на Лењинов врх, у масиву Памира висине 7.134 метра, у држави Киргизији. Испрва сам рекао да нисам у могућности да одговорим том изазову, али ме је супруга Јелена наговорила да се предомислим – објашњава Кончар.

ПРИПРЕМЕ ЗА ПИК ЛЕЊИН

Лењинов врх други је по висини врх Памира, планинског венац кога чине планине Тјен Шан, Каракорум, Кунлун и Хиндукуш, а који је део великог планинског масива Хималаја. Већи део планинског венца налази се у Таџикистану, док мањи делови припадају Киргистану, Авганистану, Кини и Пакистану. Деведесетих година прошлог века тај врх добио је нови назив – Ибн Сина, међутим, он до данас није заживео међу алпинистима.

Припреме за експедицију започеле су у децембру 2021. године. Потпуковник Кончар објашњава да припреме подразумевају успон на планине које су под снегом и боравак у таквим условима.

– Ми смо се већ у децембру 2021. испели на Комове у Црној Гори. Већ и сам долазак до Комова био је одличан тренинг јер смо пет сати газили снег до појаса, на удаљености од три километра. Овај успон, поред физичке припремљености, захтева и одређена техничка знања и искуства у употреби опреме, пре свега ужарије. Након Комова уследио је успон на Ртањ по изузетно тешким временским условима, на температури од минус 20 степени, уз орканске ударе ветра, где је видљивост била два метра, али поред свега тога и овај део припрема смо успешно реализовали. Током свих припрема гледамо како функционишемо у групи и трудимо се да на време увидимо све недостатке и отклонимо их пре поласка на експедицију.

Поред тимских неопходне су и индивидуалне психофизичке припреме и оне у случају нашег саговорника подразумевају свакодневно трчање, од пет до двадесет километара, у комбинацији са вежбама снаге. Када је реч о психичкој стабилности и истрајности, потпуковник Кончар истиче да му у томе, пре свега, помаже трчање двадесет и пет истоветних кругова на атлетској стази, дуготрајно пешачење кроз Делиблатску пешчару, као и пењање по пет пута изнова на Гудурички врх на Вршачким планинама.

– Такви тренинзи су били делотворни за савладавање претходних успона, а сада се припремам још боље и јаче. Често су ме питали када је најтеже на успонима... Најтеже је увек време до експедиције, зато што се подвргавамо изузетно тешким физичким и психичким напорима како би нам на успону било што лакше. Очекивао сам када се вратим са неког од напорних успона да ми људи кажу да изгледам исцрпљено, међутим, сви су ми говорили да изгледам свежије, као да сам се подмладио. Врх који ме сада чека је другачији, тежи од свих претходних,

ПРИМЕР ДРУГИМА

Потпуковник Кончар пример је многим колегама да крену у сличне акције, на шта је веома поносан. Међутим, посебно га радује што је син Вук кренуо његовим стопама.

– Вук има 11 година, такође је члан Планинарског смучарског друштва „Вршачка кула” и планинари са мном од своје четврте године. Од тада је са мном у природи, реч је о излетима и лакшим успонима, које се трудим да испуним додатним активностима како би дечаку његовог узраста били што занимљивији. Поред тога, трудим се и да као наставник на Војној академији кадетима будем пример за то на који начин може да се организује и функционише живот испуњен здравим активностима – каже потпуковник Милан Кончар и додаје – Као што се трудим да људима у свом окружењу будем пример здравог живота у садејству са природом, исто тако осећам обавезу и одговорност да моје колеге планинари мојим примером виде праву слику Војске Србије.

али су и наше припреме у складу са тим – каже нам потпуковник Милан Кончар и истиче да је посебно захваљан на подршци и разумевању током припрема за овај подухват колегама и начелнику Војне академије.

ПЛАН ЕКСПЕДИЦИЈЕ

Експедиција, за коју се може рећи да има и међународни карактер, броји шест чланова, три из Србије и три из Црне Горе. Они ће се упутити у Киргизију 11. јула, а планирано је да свој циљ реализују за 22 дана.

Потпуковник Кончар нам појашњава да план експедиције подразумева пут у Киргизију, град Ош, одакле се

одлази до базног кампа на надморској висини од 3.600 метара. На тој висини започиње аклиматизација, борави се један дан и након што се преспава следи успон на 4.400 метара, што представља основни базни камп, где се врши аклиматизација један до два дана, са успоном на мањи врх у близини. Након проспавање ноћи креће се са озбиљнијим успоном уз употребу опреме, пре свега ужади на 5.400 метара, а потом следи успон на 6.100 метара надморске висине. На висинама од 5.400 и 6.100 метара спава се у шаторима, боравак на таквим висинама захтева и одговарајућу опрему за опстанак у таквим отежаним условима, као што су вреће за спавање, термо веш, као и опрему неопходну за успон, коју чине „горотекс” панталоне, перјана јакна, наочаре са УВ фактором четири, заштитне креме и лабело са високим фактором заштите, рукавице и обућа, која је можда и најважнија. Након аклиматизације на висини од 6.100 метара надморске висине планирано је да се екипа врати на висину од 3.600 метара, да ту борави два дана, изврши све неопходне припреме и крене у реализацију свог циља – успон на Лењинов врх, на 7134 метра надморске висине. Потпуковник Кончар појашњава да је успон без употребе боца са кисеоником и из тог разлога неопходно је добра и правилна припрема организма.

– На првом месту нам је безбедност, никада не идемо по сваку цену да се испењемо на врх. Надамо се добрим временским условима. Температура на Памиру може бити и до минус 30 степени, праћена јаким ветром, међутим, оно што планинарима највише отежава успон јесте слаба видљивост. За овај терен карактеристично је постојање глечерских пукотина и ако видљивост није добра, не креће се на успон, већ се чекају повољнији временски услови.

Са потпуковником Миланом Кончарем растајемо се уз жељу да успешно реализује успон на Лењинов врх и његово обећање да ће се након експедиције јавити како би поделио утиске са експедиције са нашим читаоцима.

Фото: Андрија Гавриловић

ГЕНЕРАЛШТАБ ВОЈСКЕ СРБИЈЕ УПРАВА ЗА ЉУДСКЕ РЕСУРСЕ (Ј-1) расписује

ЈАВНИ КОНКУРС

за пријем лица у својству цивилних лица на служби у Војсци Србије у радни однос на неодређено време ради попуње формацијских места у

I. Управи за логистику (Ј-4) ГШ ВС

Формацијска места која се попуњавају:

- руководила парних котлова са АТК ВП, ВКВ, 5 извршилаца;
- електроинсталатер, КВ, 1 извршилац;
- електромеханичар за клима и раскладне уређаје, КВ, 2 извршиоца.

ОПШТИ УСЛОВИ:

- да су кандидати пунолетни држављани Републике Србије;
- да су здравствено способни за рад у Министарству одбране и Војсци Србије;
- да имају одговарајућу стручну спрему за радно место за које конкуришу;
- да им раније није престајао радни однос у државном органу због теже повреде дужности из радног односа;
- да се против њих не води кривични поступак због кривичног дела за које се гони по службеној дужности и да нису осуђивани на казну затвора од најмање шест (6) месеци;
- да су безбедносно проверени и да нема безбедносних сметњи за пријем на радна места на која конкуришу.

ПОСЕБНИ УСЛОВИ:

радно место под редним бројем 1: да кандидат има завршен 5. степен стручне спреме – ВКВ, образовни профил – термотехника и завршен курс за руковођа парних котлова са АТК или уверење о положеном стручном испиту за руковођа парних котлова са АТК;

радно место под редним бројем 2: средње образовање у трајању од три године, образовни профил електроинсталатер;

радно место под редним бројем 3: да кандидат има завршен 3. степен стручне спреме – КВ, образовни профил електроинсталатер за термичке и раскладне уређаје.

II. Изборни поступак:

У изборном поступку биће примењени критеријуми прописани Одлуком о утврђивању мера за спровођење стратегије каријерног вођења и саветовања у Републици Србији у Министарству одбране и Војсци Србије, а који обухватају:

- просек оцена са последњег нивоа школовања (40% од укупног броја бодова);
- психолошку процену кандидата (30% од укупног броја бодова);
- разговор са кандидатом (30% од укупног броја бодова);
- медицинско-здравствену процену;
- безбедносну проверу.

Кандидати чије су пријаве благовремене, допуштене, разумљиве и потпуне, уз које су приложени сви докази и који испуњавају све услове за запослење на формацијским местима за која конкуришу, биће упућени на процену психолошких капацитета у надлежне војноздравствене установе. Наведена процена врши се помоћу стандардизованих тестова. О датуму, времену и месту обављања процене психолошких капацитета и разговора са кандидатом биће обавештени писаним путем или путем електронске поште на имејл адресу наведену у пријави.

Кандидати који не задовоље на психолошкој процени или који се не одазову позиву да учествују у овој фази изборног поступка губе право на даље учешће у изборном поступку.

За кандидате који уђу у најужи избор, уз њихову писану сагласност биће извршена безбедносна провера у складу са Правилником о безбедносним проверама лица које обавља Војнобезбедносна агенција.

Изабрани кандидати пре пријема у радни однос доставиће лекарско уверење о општој здравственој способности за рад на формацијском месту на које су конкурисали.

III. Место рада:

Београд (за радна места под бројевима 1, 2, 3)

IV. Рок за подношење пријава на јавни конкурс:

Тридесет (30) дана и почиње да тече наредног дана од дана када је јавни конкурс оглашен у магацину „Одбрана“.

V. Лица задужено за давање обавештења о јавном конкурс:

За радна места под бројевима 1, 2, 3: Бранко Поповић, телефон 011/3053-491.

VI. Адреса на коју се подноси пријава за јавни конкурс:

– за радна места под бројевима 1, 2, 3: Војна пошта 2084 Београд, Ослобођења 30, 11090 (Раковица) Београд.

Лична достава пријава може се извршити у деловодству Војне поште 2084 Београд, Ослобођења 30, 11090 (Раковица) Београд.

VII. Докази који се прилажу уз пријаву на јавни конкурс:

Уз пријаву у којој се наводе основни лични подаци, адреса становања, контакт телефон, имејл адреса, редни број формацијског места на које се конкурише, кандидати поред кратке биографије прилажу и следећа документа:

1. оригинал или оверена фотокопија дипломе којом се потврђује стручна спрема, односно стечено прописано звање; уверење о држављанству (не старије од шест месеци); извод из матичне књиге рођених (ако није нови образац – не старије од шест месеци); уверење надлежног суда да се против кандидата не води кривични поступак због кривичног дела за које се гони по службеној дужности (не старије од шест месеци); уверење надлежног органа МУП-а да кандидат није кривично осуђиван казном затвора у трајању од најмање шест месеци (не старије од шест месеци); уверење надлежног органа (ако је кандидат био на служби у државном органу) да му радни однос у државном органу није престао због повреде дужности из радног односа;

2. за радна места за која је прописано КВ, ССС или ВКВ потребно је доставити и оригинал или оверене фотокопије сведочанства за завршен сваки разред средње школе.

Сви докази прилажу се или у оригиналу или у фотокопији која је оверена у општини, суду или код јавног бележника.

Напомена:

Неблаговремене, недопуштене, неразумљиве или непотпуне пријаве и пријаве уз које нису приложени сви потребни докази у оригиналу или овереној фотокопији (у општини, суду или код јавног бележника) одбацују се решењем.

Сагласно одредби члана 125. Закона о Војсци Србије, при избору за пријем додатно се вреднује чињеница да је кандидат супружник, односно члан породице погинулог професионалног припадника Војске Србије, погинулог или умрлог од последица повреда задобијених у вршењу службе у Војсци Србије, дете палог борца, супружник професионалног припадника Војске Србије премештен из једног у друго место службовања и супружник, односно члан породице професионалног војног лица.

Пробни рад обавезан је за све оне кандидате који први пут заснивају радни однос у државном органу. Пробни рад за радни однос заснован на неодређено време траје шест месеци. Запосленом који не задовољи на пробном раду, отказује се радни однос без права на новчану накнаду због отказа.

Јавни конкурс спроводи Конкурсна комисија којој именује министар одбране.

Одредбом члана 9. и члана 103. Закона о општем управном поступку („Службени гласник РС” бр. 18/2016) прописано је, између осталог, да у поступку који се покреће по захтеву странке орган може да врши увид, прибавља и обрађује личне податке о чињеницама о којима се води службена евиденција када је то не-

опходно за одлучивање, осим ако странка изричито изјави да ће податке прибавити сама.

Потребно је да кандидат попуни изјаву којом се опредељује за једну од две могућности: да орган прибави податке о којима се води службена евиденција или да ће то кандидат учинити сам. Наведену изјаву је могуће преузети на веб-сајту Министарства одбране (www.mod.gov.rs) и Војске Србије (www.vojiska.mod.gov.rs). Потписану изјаву је неопходно доставити уз напред наведене доказе како би орган могао даље да поступа.

Документа о чињеницама о којима се води службена евиденција су: уверење о држављанству; извод из матичне књиге рођених; уверење из МУП-а да лице није осуђивано на казну затвора у трајању од најмање шест месеци; уверење државног органа у којем је кандидат био на служби да му радни однос у државном органу није престао због повреде дужности из радног односа.

Кандидати који конкуришу на више формацијских места подnose појединачне пријаве за свако формацијско место на које конкуришу у којима наводе уз коју од пријава су приложили тражене доказе.

Лице које је већ запослено у Министарству одбране и Војсци Србије, а које се пријављује на јавни конкурс, уместо уверења о држављанству и извода из матичне књиге рођених подноси решење о распоређивању на радно место, односно на формацијско место у органу у којем ради или решење да је нераспоређен.

УНИВЕРЗИТЕТ ОДБРАНЕ У БЕОГРАДУ

Војна академија

расписује

ЈАВНИ КОНКУРС

за избор лица у звање наставника у образовно-научном пољу техничко-технолошких / друштвено-хуманистичких наука, и то:

1. поновни избор једног наставника за ужу научну област **бродоградња и бродомашинство** у звању **ванредног професора**;

2. избор једног наставника за ужу научну област **тактика са системима наоружања** у звању **доцент**.

ОПШТИ УСЛОВИ КОНКУРСА:

- да кандидат поседује научни степен доктора наука из области за коју се бира;
- да кандидат није правоснажно осуђиван за кривично дело против полне слободе, фалсификовања јавне исправе коју издаје високошколска установа или примања мита у обављању послова у високошколској установи;
- да је кандидат професионално војно лице / војни службеник.

ПОСЕБНИ УСЛОВИ КОНКУРСА:

- да испуњава услове за избор/поновни избор у звање доцента/ванредног професора из члана 17. и члана 18. Правилника о начину, поступку и ближим условима стицања звања наставника („Службени војни лист” број 40/2021);
- кандидати који се први пут бирају у звање доцент, морају имати позитивно оцењено приступно предавање из уже научне области за коју се бирају. Трајање приступног предавања не може бити краће од 30 минута, нити дуже од једног школског часа (45 минута). Тему приступног предавања бира кандидат.

ДОКУМЕНТАЦИЈА КОЈА СЕ ПОДНОСИ УЗ ПРИЈАВУ НА КОНКУРС

Уз пријаву на конкурс кандидати прилажу:

- документацију према Упутству за припрему конкурсне документације и изјаву извештаја за избор у звање наставника (Одлука Сената број 7/56 од 20. октобра 2016), које је објављено на интернет страници Универзитета одбране (Војне академије);
- попуњен одговарајући Образац Извештаја комисије о пријављеним кандидатима за избор у звање наставника (CD);
- уверење надлежног органа МУП-а о непостојању правоснажне пресуде за кривично дело против

полне слободе, фалсификовања јавне исправе коју издаје високошколска установа или примања мита у обављању послова у високошколској установи;

- сагласност претпостављене команде за ангажовање у наставном процесу у оквиру студијских програма Војне академије, осим за лица постављена на формацијско место наставника на Војној академији.

НАЧИН КОНКУРИСАЊА

Пријаве на конкурс за избор/поновни избор у звање наставника подносе се на адресу **Војне академије: Вељка Лукића Курјака 33, Београд, са назнаком „конкурс за избор/поновни избор у звање наставника“**.

У пријави обавезно навести адресу и телефон, ужу научну област и звање за које се пријава подноси.

Непотпуне и неблаговремено поднете пријаве неће бити разматране.

Конкурсна документација неће се враћати кандидату.

Конкурс је отворен 30 дана, рачунајући од првог наредног дана од дана објављивања.

ВАЖНА НАПОМЕНА

Кандидати који буду изабрани у звање наставника неће бити постављени на формацијска места наставника на Војној академији, већ ће права и обавезе наставника остваривати са формацијских места на којима су већ постављени, а у складу са чланом 88. Закона о високом образовању („Сл. гласник РС”, бр. 88/2017, 73/2018 – др. закон, 67/2019 и 6/2020 – др. закон, 11/2021 – аутентично тумачење, 67/2021 – др. закон).

УНИВЕРЗИТЕТ ОДБРАНЕ У БЕОГРАДУ

Војна академија
расписује

ЈАВНИ КОНКУРС

за поновни избор лица у звање наставника у образовно-научном пољу друштвено-хуманистичких наука, и то:

- поновни избор једног наставника за ужу научну област „Тактика са системима наоружања” – специјалност инжењерија у звању доцента.

ОПШТИ УСЛОВИ КОНКУРСА:

- да кандидат поседује научни степен доктора наука из области за коју се бира;
- да кандидат није правоснажно осуђиван за кривично дело против полне слободе, фалсификовања јавне исправе коју издаје високошколска установа или примања мита у обављању послова у високошколској установи;
- да је кандидат професионално војно лице / војни службеник.

ПОСЕБНИ УСЛОВИ КОНКУРСА:

- да испуњава услове за избор у звање доцента из члана 17. и члана 18. Правилника о начину, поступку и ближим условима стицања звања наставника („Службени војни лист” број 40/2021).

ДОКУМЕНТАЦИЈА КОЈА СЕ ПОДНОСИ

УЗ ПРИЈАВУ НА КОНКУРС

Уз пријаву на конкурс кандидати прилажу:

- документацију према Упутству за припрему конкурсне документације и израду извештаја за избор у звање наставника (Одлука Сената број 7/56 од 20. октобра 2016. године), које је објављено на интернет страници Универзитета одбране (Војне академије);
- попуњен одговарајући Образац Извештаја комисије о пријављеним кандидатима за избор у звање наставника (CD);
- уверење надлежног органа МУП-а о непостојању правоснажне пресуде за кривично дело против полне слободе, фалсификовања јавне исправе коју издаје високошколска установа или примања мита у обављању послова у високошколској установи;
- сагласност претпостављене команде за ангажовање у наставном процесу у оквиру студијских про-

грама Војне академије, осим за лица постављена на формацијско место наставника на Војној академији.

НАЧИН КОНКУРИСАЊА

Пријаве на конкурс за избор у звање наставника подносе се на адресу **Војне академије: Вељка Лукића Курјака 33, Београд, са назнаком „конкурс за избор у звање наставника“**.

У пријави обавезно навести адресу и телефон, ужу научну област и звање за које се пријава подноси.

Непотпуне и неблаговремено поднете пријаве неће бити разматране.

Конкурсна документација неће се враћати кандидату.

Конкурс је отворен 30 дана, рачунајући од првог наредног дана од дана објављивања.

ВАЖНА НАПОМЕНА

Кандидат који буде изабран у звање наставника неће бити постављен на формацијско место наставника на Војној академији, већ ће права и обавезе наставника остваривати са формацијског места на које је већ постављен, а у складу са чланом 88. Закона о високом образовању („Сл. гласник РС”, бр. 88/2017, 73/2018 – др. закон, 67/2019 и 6/2020 – др. закон, 11/2021 – аутентично тумачење, 67/2021 – др. закон).

УНИВЕРЗИТЕТ ОДБРАНЕ У БЕОГРАДУ

МЕДИЦИНСКИ ФАКУЛТЕТ
ВОЈНОМЕДИЦИНСКЕ АКАДЕМИЈЕ
расписује

ЈАВНИ КОНКУРС

за избор у звање сарадника

- Расписује се конкурс за избор у звање сарадника:

- једног сарадника за ужу научну област интерна медицина подобласт ендокринологија у звању асистента;
- једног сарадника за ужу научну област интерна медицина подобласт реуматологија у звању асистента;
- једног сарадника за ужу научну област хирургија подобласт пластична хирургија и опекотине у звању асистента;
- два сарадника за ужу научну област гинекологија и акушерство у звању сарадник у настави;
- два сарадника за ужу научну област офталмологија у звању сарадник у настави.

ОПШТИ УСЛОВИ КОНКУРСА

Да је кандидат професионално војно лице / војни службеник.

ПОСЕБНИ УСЛОВИ КОНКУРСА

За избор у звање асистента:

- да је кандидат завршио одговарајућу здравствену специјализацију;
- да је кандидат уписао докторске академске студије или му је као магистру наука одобрена тема за израду докторске дисертације;
- да је кандидат студије завршио са просечном оценом најмање осам (8);
- да кандидат има најмање један рад in extenso, као први аутор у часопису са рецензијом.

ДОКУМЕНТАЦИЈА КОЈА СЕ ПОДНОСИ УЗ

ПРИЈАВУ НА КОНКУРС

Уз пријаву на конкурс кандидати треба да приложе:

- биографске податке и доказе о испуњености услова конкурса;
- библиографију објављених научних и стручних радова са копијама примерака научних радова и других публикација.

НАЧИН КОНКУРИСАЊА

Пријаве на конкурс за избор у звање сарадника подносе се на адресу **Медицинског факултета Војно-медицинске академије Универзитета одбране: Црнобравска 17, Београд, са назнаком „конкурс за избор у звање сарадника“**. У пријави обавезно навести адресу и телефон, ужу научну област и звање за које се пријава подноси.

Непотпуне и неблаговремено поднете пријаве неће бити разматране.

Конкурсна документација неће се враћати кандидату.

Конкурс је отворен 30 дана, рачунајући од првог наредног дана од дана објављивања.

УНИВЕРЗИТЕТ ОДБРАНЕ У БЕОГРАДУ

МЕДИЦИНСКИ ФАКУЛТЕТ
ВОЈНОМЕДИЦИНСКЕ АКАДЕМИЈЕ
расписује

ЈАВНИ КОНКУРС

за избор у звање наставника у образовно-научном пољу медицинских наука:

- Расписује се конкурс за избор у звање наставника:

- једног наставника за ужу научну област нуклеарна медицина у звању редовног професора;
- једног наставника за ужу научну област медицинске хемије у звању редовног професора;
- једног наставника за ужу научну област психијатрија у звању ванредног професора;
- једног наставника за ужу научну област радиологија у звању ванредног професора;
- једног наставника за ужу научну област хирургија подобласт општа хирургија у звању доцента;
- једног наставника за ужу научну област хирургија подобласт пластична хирургија и опекотине у звању доцента.

ОПШТИ УСЛОВИ КОНКУРСА:

- да кандидат поседује научни степен доктора наука из области за коју се бира;
- да кандидат није правоснажно осуђиван за кривично дело против полне слободе, фалсификовања јавне исправе коју издаје високошколска установа или примања мита у обављању послова у високошколској установи;
- да је кандидат професионално војно лице / војни службеник.

ОБАВЕЗНИ И ИЗБОРНИ УСЛОВИ КОНКУРСА:

- да испуњава услове за избор у звање наставника из члана 17. и члана 18. Правилника о начину, поступку и ближим условима стицања звања наставника на Универзитету одбране („Службени војни лист”, бр. 40/21);
- приступно предавање за избор у звање доцента реализоваће се у складу са Правилником о приступном предавању наставника („Службени војни лист”, бр. 42/21); приступно предавање биће одржано 12. јула 2022. године и не може трајати краће од 30 ни дужи од 45 минута; тему бира кандидат, с тим да она мора да буде из уже научне области за коју конкурише за избор у звање доцента.

ДОКУМЕНТАЦИЈА КОЈА СЕ ПОДНОСИ

УЗ ПРИЈАВУ НА КОНКУРС

Уз пријаву на конкурс кандидати прилажу:

- документацију према Упутству за припрему конкурсне документације и израду извештаја за избор у звање наставника (одлуке Сената број 7/56 од 20. октобра 2016. и број 9/66 од 21. априла 2017), које је објављено на интернет страници Универзитета одбране (Медицинског факултета ВМА);
- попуњен одговарајући Образац Извештаја комисије о пријављеним кандидатима за избор у звање наставника;
- уверење надлежног органа МУП-а о непостојању правоснажне пресуде за кривично дело против полне слободе, фалсификовања јавне исправе коју издаје високошколска установа или примања мита у обављању послова у високошколској установи;
- уверење да је кандидат у сталном радном односу.

НАЧИН КОНКУРИСАЊА

Пријаве на конкурс за избор у звање наставника подносе се на адресу **Медицинског факултета Војно-медицинске академије Универзитета одбране: Црно-**

травска 17, Београд, са ознаком „конкурс за избор у звање наставника”.

У пријави обавезно навести адресу и телефон, ужу научну област и звање за које се пријава подноси.

Непотпуне и неблаговремено поднете пријаве неће бити разматране.

Конкурсна документација неће се враћати кандидату.

Конкурс је отворен 30 дана, рачунајући од првог наредног дана од дана објављивања.

**МИНИСТАРСТВО ОДБРАНЕ
РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ
СЕКТОР ЗА МАТЕРИЈАЛНЕ РЕСУРСЕ
УПРАВА ЗА ОДБРАМБЕНЕ ТЕХНОЛОГИЈЕ
Војнотехнички институт
расписује**

ЈАВНИ КОНКУРС

за пријем лица у својству цивилних лица на служби у Војсци Србије у радни однос на неодређено време ради потпуне формацијских места у

I. Назив установе Министарства одбране у којој се врши потпуна радних места:

Војнотехнички институт Београд, Управа за одбрамбене технологије, Сектор за материјалне ресурсе Министарства одбране Републике Србије

Радна места која се попуњавају:

1. референт за књиговодство – оператер, ВШС – 1 извршилац;
2. руководиоца групе, ВСС – 1 извршилац;
3. референт за здравствену и психосоцијалну заштиту, ВСС – 1 извршилац;
4. графички дизајнер, ВСС – 1 извршилац;
5. истраживач, ВСС – 2 извршиоца;
6. радник на прототипским пословима, 3. степен – 1 извршилац;
7. истраживач, ВСС – 1 извршилац;
8. референт-технолог, ВСС – 2 извршиоца;
9. истраживач, ВСС – 1 извршилац;
10. пројектант, ВСС – 1 извршилац;
11. референт-технолог, ВСС – 1 извршилац;
12. виши технички сарадник, 4. степен – 1 извршилац;
13. пројектант, ВСС – 1 извршилац;
14. виши технички сарадник, 4. степен – 1 извршилац;
15. истраживач, ВСС – 1 извршилац;
16. истраживач, ВСС – 1 извршилац;
17. пројектант, ВСС – 1 извршилац;
18. пројектант, ВСС – 1 извршилац;
19. виши технички сарадник, 4. степен – 1 извршилац;
20. истраживач, ВСС – 2 извршиоца;
21. референт-технолог, ВСС – 1 извршилац;
22. пројектант, ВСС – 1 извршилац;
23. пројектант, ВСС – 1 извршилац;
24. виши технички сарадник, 4. степен – 2 извршиоца;
25. радник на прототипским пословима, 5. степен – 1 извршилац;
26. истраживач, ВСС – 1 извршилац;
27. водећи технички сарадник, ВШС – 1 извршилац;
28. истраживач, ВСС – 1 извршилац;
29. истраживач, ВСС – 1 извршилац;
30. водећи технички сарадник, ВШС – 1 извршилац;
31. истраживач, ВСС – 2 извршиоца;
32. истраживач, ВСС – 1 извршилац;
33. пројектант, ВСС – 1 извршилац;
34. истраживач, ВСС – 1 извршилац;
35. пројектант, ВСС – 1 извршилац;
36. пројектант, ВСС – 2 извршиоца;
37. истраживач, ВСС – 1 извршилац;
38. радник на прототипским пословима, 5. степен – 1 извршилац;
39. виши технички сарадник, 4. степен – 1 извршилац;
40. виши технички сарадник, 4. степен – 1 извршилац;
41. виши технички сарадник, 4. степен – 1 извршилац;
42. виши технички сарадник, 4. степен – 2 извршиоца;
43. радник на прототипским пословима, 5. степен – 1 извршилац;
44. истраживач, ВСС – 1 извршилац;

45. помоћни радник, 3. степен – 2 извршиоца;
46. механичар за возила точкаше – возач, 3. степен – 2 извршиоца;
47. механичар за изворе струје и агрегате, 3. степен – 1 извршилац;
48. возач аутобуса, 3. степен – 1 извршилац;
49. возач, 4. степен – 1 извршилац;
50. референт за електроинсталације и опрему, ВСС – 1 извршилац;
51. електроинсталатер, 5. степен – 1 извршилац;
52. грађевински бравар (заваривач), 3. степен – 1 извршилац;
53. зидар-фасадер, 3. степен – 1 извршилац;
54. руковац парних котлова са АТК, 3. степен – 2 извршиоца;
55. монтер централног грејања – заваривач, 5. степен – 1 извршилац;
56. противпожарац, 4. степен – 1 извршилац;
57. возач-противпожарац, 4. степен – 1 извршилац;
58. противпожарац-возач, 4. степен – 2 извршиоца;
59. противпожарац, 4. степен – 7 извршиоца;
60. помоћни радник, НСС – 5 извршиоца;
61. референт за персоналне послове, ВСС – 1 извршилац;
62. чувар, 4. степен – 11 извршиоца;
63. виши технички сарадник, 4. степен – 1 извршилац;
64. пројектант, ВСС – 1 извршилац;
65. водећи технички сарадник, ВШС – 1 извршилац.

Општи услови:

- да су кандидати пунолетни држављани Републике Србије;
- да су здравствено способни за рад у Министарству одбране и Војсци Србије;
- да имају одговарајућу стручну спрему за радно место за које конкуришу;
- да им раније није престајао радни однос у државном органу због теже повреде дужности из радног односа;
- да нису осуђивани на казну затвора од најмање шест месеци;
- да су безбедносно проверени и да нема безбедносних сметњи за пријем на радна места на која конкуришу.

Посебни услови:

за радно место под редним бројем 1:

- високо образовање: на студијама првог степена (основне академске, основне струковне студије) по пропису који уређује високо образовање, почев од 10. септембра 2005. године, у обиму од најмање 180 ЕСПБ бодова; више образовање: по пропису који је уређивао студије на вишим школама до 10. септембра 2005, да кандидат има звање економиста;

за радно место под редним бројем 2:

- високо образовање: на студијама првог степена (основне академске, основне струковне и специјалистичке струковне студије) по пропису који уређује високо образовање, почев од 10. септембра 2005. године, у обиму од најмање 240 ЕСПБ бодова; на основним студијама у трајању од најмање четири године, по пропису који је уређивао високо образовање до 10. септембра 2005, да кандидат има звање дипломирани економиста;

за радно место под редним бројем 3:

- високо образовање: на интегрисаним студијама из поља медицинских наука по пропису који уређује високо образовање, почев од 10. септембра 2005. године; на основним студијама из области медицинских наука, по пропису који је уређивао високо образовање до 10. септембра 2005. године;

за радно место под редним бројем 4:

- високо образовање: на студијама првог степена (основне академске, основне струковне и специјалистичке струковне студије) по пропису који уређује високо образовање, почев од 10. септембра 2005. године, у обиму од најмање 240 ЕСПБ бодова; на основним студијама у трајању од најмање четири године, по пропису који је уређивао високо образовање до 10. септембра 2005, модули: графички дизајн, или дизајн интерактивних медија,

или визуелне комуникације, или визуелне уметности, или графичко инжењерство, или графичко инжењерство и дизајн, или примењена графика, или фотографија, или мултимедијални дизајн, или индустријски дизајн, или архитектура;

за радно место под редним бројем 5:

- високо образовање: на студијама другог степена (мастер академске студије) по пропису који уређује високо образовање, почев од 10. септембра 2005. године; на основним студијама у трајању од најмање четири године, по пропису који је уређивао високо образовање до 10. септембра 2005, модули: системи наоружања (војно машинство), или војноиндустријско инжењерство, или војно-машинско инжењерство, просечна оцена у току студија 8,00 и више;

за радно место под редним бројем 6:

- завршена средња школа у трогодишњем трајању, образовни профил (занимање) електромеханичар или ауто-електричар;

за радно место под редним бројем 7:

- високо образовање: на студијама другог степена (мастер академске студије) по пропису који уређује високо образовање, почев од 10. септембра 2005. године; на основним студијама у трајању од најмање четири године, по пропису који је уређивао високо образовање до 10. септембра 2005, модули: системи наоружања (војно машинство), или војноиндустријско инжењерство, или војно-машинско инжењерство, просечна оцена у току студија 8,00 и више;

за радно место под редним бројем 8:

- високо образовање: на студијама првог степена (основне академске, основне струковне и специјалистичке струковне студије) по пропису који уређује високо образовање, почев од 10. септембра 2005. године, у обиму од најмање 240 ЕСПБ бодова; на основним студијама у трајању од најмање четири године, по пропису који је уређивао високо образовање до 10. септембра 2005, модули: системи наоружања (војно машинство), или производно машинство, или машинске конструкције, или војноиндустријско инжењерство;

за радно место под редним бројем 9:

- високо образовање: на студијама другог степена (мастер академске студије) по пропису који уређује високо образовање, почев од 10. септембра 2005. године; на основним студијама у трајању од најмање три године, по пропису који је уређивао високо образовање до 10. септембра 2005, модули: системи наоружања (војно машинство), или војноиндустријско инжењерство, или војно-машинско инжењерство, просечна оцена у току студија 8,00 и више;

за радно место под редним бројем 10:

- високо образовање: на студијама првог степена (основне академске, основне струковне и специјалистичке струковне студије) по пропису који уређује високо образовање, почев од 10. септембра 2005. године, у обиму од најмање 240 ЕСПБ бодова; на основним студијама у трајању од најмање четири године, по пропису који је уређивао високо образовање до 10. септембра 2005, модули: системи наоружања (војно машинство), или производно машинство, или машинске конструкције, или војноиндустријско инжењерство;

за радно место под редним бројем 11:

- високо образовање: на студијама првог степена (основне академске, основне струковне и специјалистичке струковне студије) по пропису који уређује високо образовање, почев од 10. септембра 2005. године, у обиму од најмање 240 ЕСПБ бодова; на основним студијама у трајању од најмање четири године, по пропису који је уређивао високо образовање до 10. септембра 2005, модули: системи наоружања (војно машинство), или производно машинство, или машинске конструкције, или војноиндустријско инжењерство;

за радно место под редним бројем 12:

- завршена средња школа у четворогодишњем трајању, подручје рада: машинство и обрада метала;

- мање четири године, по пропису који је уређивао високо образовање до 10. септембра 2005, модул: ваздухопловство; просечна оцена у току студија 8,00 и више;
- за радно место под редним бројем 33:**
- високо образовање: на студијама првог степена (основне академске, основне струковне и специјалистичке струковне студије) по пропису који уређује високо образовање, почев од 10. септембра 2005. године, у обиму од најмање 240 ЕСПБ бодова; на основним студијама у трајању од најмање четири године, по пропису који је уређивао високо образовање до 10. септембра 2005, модул: ваздухопловство;
  - за радно место под редним бројем 34:**
  - високо образовање: на студијама другог степена (мастер академске студије) по пропису који уређује високо образовање, почев од 10. септембра 2005. године; на основним студијама у трајању од најмање четири године, по пропису који је уређивао високо образовање до 10. септембра 2005, модул: ваздухопловство; просечна оцена у току студија 8,00 и више;
  - за радно место под редним бројем 35:**
  - високо образовање: на студијама првог степена (основне академске, основне струковне и специјалистичке струковне студије) по пропису који уређује високо образовање, почев од 10. септембра 2005. године, у обиму од најмање 240 ЕСПБ бодова; на основним студијама у трајању од најмање четири године, по пропису који је уређивао високо образовање до 10. септембра 2005, модули: информационе технологије, енергетика, енергетски системи, електроенергетика, електроенергетски системи, електронске компоненте и микросистеми, рачунарска техника и информатика, софтверско инжењерство, аутоматика, рачунарство и аутоматика;
  - за радно место под редним бројем 36:**
  - високо образовање: на студијама првог степена (основне академске, основне струковне и специјалистичке струковне студије) по пропису који уређује високо образовање, почев од 10. септембра 2005. године, у обиму од најмање 240 ЕСПБ бодова; на основним студијама у трајању од најмање четири године, по пропису који је уређивао високо образовање до 10. септембра 2005, модули: системи наоружања (војно машинство) и ваздухопловство;
  - за радно место под редним бројем 37:**
  - високо образовање: на студијама другог степена (мастер академске студије) по пропису који уређује високо образовање, почев од 10. септембра 2005. године; на основним студијама у трајању од најмање четири године, по пропису који је уређивао високо образовање до 10. септембра 2005, модули: ваздухопловство, или аутоматско управљање, или системи наоружања (војно машинство), или производно машинство, или дизајн у машинству; просечна оцена у току студија 8,00 и више;
  - за радно место под редним бројем 38:**
  - завршен 5. степен стручне спреме, подручје рада: машинство и обрада метала, образовни профил (занимање): механичар термоенергетских постојења – специјалиста, или бравар – специјалиста;
  - за радно место под редним бројем 39:**
  - завршена средња школа у четворогодишњем трајању, подручје рада: машинство и обрада метала;
  - за радно место под редним бројем 40:**
  - завршена средња школа у четворогодишњем трајању, подручје рада: електротехника;
  - за радно место под редним бројем 41:**
  - завршена средња школа у четворогодишњем трајању, подручје рада: машинство и обрада метала;
  - за радно место под редним бројем 42:**
  - завршена средња школа у четворогодишњем трајању, подручје рада: машинство и обрада метала;
  - за радно место под редним бројем 43:**
  - завршен 5. степен стручне спреме, подручје рада: машинство и обрада метала, образовни профили

- (занимања): металолодач – специјалиста, или металостругар – специјалиста, или металобрусач – специјалиста, или механичар алатних машина – специјалиста;
- за радно место под редним бројем 44:**
- високо образовање: на студијама другог степена (мастер академске студије) по пропису који уређује високо образовање, почев од 10. септембра 2005. године; на основним студијама у трајању од најмање четири године, по пропису који је уређивао високо образовање до 10. септембра 2005, модули: електроника и дигитални системи, или електроенергетски системи, или сигнали и системи, или рачунарска техника и информатика; просечна оцена у току студија 8,00 и више;
  - за радно место под редним бројем 45:**
  - завршена средња школа у трогодишњем трајању;
  - за радно место под редним бројем 46:**
  - завршена средња школа у трогодишњем трајању; подручје рада: машинство и обрада метала; занимање: ауто-механичар, возачка дозвола Б категорије;
  - за радно место под редним бројем 47:**
  - завршена средња школа у трогодишњем трајању, подручје рада: електротехника, занимање: електротехничар аутоматике;
  - за радно место под редним бројем 48:**
  - завршена средња школа у трогодишњем трајању, подручје рада: саобраћај, поседовање возачке дозволе Д категорије;
  - за радно место под редним бројем 49:**
  - завршена средња школа у четворогодишњем трајању, подручје рада: саобраћај, поседовање возачке дозволе Ц категорије;
  - за радно место под редним бројем 50:**
  - високо образовање: на студијама првог степена (основне академске, основне струковне и специјалистичке струковне студије) по пропису који уређује високо образовање, почев од 10. септембра 2005. године, у обиму од најмање 240 ЕСПБ бодова; на основним студијама у трајању од најмање четири године, по пропису који је уређивао високо образовање до 10. септембра 2005, модул: енергетика;
  - за радно место под редним бројем 51:**
  - завршен 5. степен стручне спреме, подручје рада: електротехника, образовни профил (занимање): електроенергетичар за електричне инсталације – специјалиста;
  - за радно место под редним бројем 52:**
  - завршена средња школа у трогодишњем трајању, подручје рада: машинство и обрада метала, образовни профил (занимање): бравар;
  - за радно место под редним бројем 53:**
  - завршена средња школа у трогодишњем трајању, образовни профил (занимање): зидар-фасадер;
  - за радно место под редним бројем 54:**
  - завршена средња школа у трогодишњем трајању, подручје рада: машинство и обрада метала, положен стручни испит за руковаоца парних котлова;
  - за радно место под редним бројем 55:**
  - завршен 5. степен стручне спреме, подручје рада: машинство и обрада метала, образовни профил (занимање): монтер централног грејања;
  - за радно место под редним бројем 56:**
  - завршена средња школа у четворогодишњем трајању, положен стручни испит из области заштите од пожара;
  - за радно место под редним бројем 57:**
  - завршена средња школу у четворогодишњем трајању, положен стручни испит из области заштите од пожара, возачка дозвола Ц категорије;
  - за радно место под редним бројем 58:**
  - завршена средња школу у четворогодишњем трајању, положен стручни испит из области заштите од пожара, возачка дозвола Ц категорије;
  - за радно место под редним бројем 59:**
  - завршена средња школа у четворогодишњем трајању, положен стручни испит из области заштите од пожара;

за радно место под редним бројем 60:

- завршена осмогодишња школа;
  - за радно место под редним бројем 61:**
  - високо образовање: на студијама првог степена (основне академске, основне струковне и специјалистичке струковне студије) по пропису који уређује високо образовање, почев од 10. септембра 2005. године, у обиму од најмање 240 ЕСПБ бодова; на основним студијама у трајању од најмање четири године, по пропису који је уређивао високо образовање до 10. септембра 2005, да кандидат има звање дипломирани правник;
  - за радно место под редним бројем 62:**
  - завршена средња школа у четворогодишњем трајању, одслужен војни рок са оружјем;
  - за радно место под редним бројем 63:**
  - завршена средња школа у четворогодишњем трајању, подручје рада: електротехника;
  - за радно место под редним бројем 64:**
  - високо образовање: на студијама првог степена (основне академске, основне струковне и специјалистичке струковне студије) по пропису који уређује високо образовање, почев од 10. септембра 2005. године, у обиму од најмање 240 ЕСПБ бодова; на основним студијама у трајању од најмање четири године, по пропису који је уређивао високо образовање до 10. септембра 2005, модули: информатика, или информациони системи и технологије, или рачунарске науке или софтверско и информационо инжењерство, или рачунарство и информатика, или софтверско инжењерство и информационе технологије;
  - за радно место под редним бројем 65:**
  - високо образовање: на студијама првог степена (основне академске, основне струковне студије) по пропису који уређује високо образовање, почев од 10. септембра 2005. године, у обиму од најмање 180 ЕСПБ бодова, модул: информационе технологије;
- Заједничко за сва радна места**
- Изборни поступак: у изборном поступку биће примењена Одлука о критеријумима за пријем цивилних лица на службу у Војсци Србије јавним конкурсом и без јавног конкурса („Службени војни лист” бр. 13/19, 20/20 и 2/22).
- За радна места под редним бројевима: 1, 2, 4, 5, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 23, 24, 25, 26, 27, 28, 29, 30, 31, 32, 33, 34, 35, 36, 37, 38, 39, 40, 41, 42, 43, 44, 50, 63, 64 и 65 биће спроведене следеће активности у изборном поступку: просек оцена са нивоа школовања предвиђеног за формацијско место које се попуњава (30% од укупног броја бодова), провера знања и способности (30% од укупног броја бодова), психолошка процена кандидата (30% од укупног броја бодова), разговор са кандидатом (10% од укупног броја бодова), медицинско-здравствена процена и безбедносна провера.
- За радна места под редним бројевима 3, 6, 45, 46, 47, 48, 49, 51, 52, 53, 54, 55, 56, 57, 58, 59, 60, 61 и 62 биће спроведене следеће активности у изборном поступку: просек оцена са нивоа школовања предвиђеног за формацијско место које се попуњава (40% од укупног броја бодова), психолошка процена кандидата (30% од укупног броја бодова), разговор са кандидатом (30% од укупног броја бодова), медицинско-здравствена процена и безбедносна провера.
- Место, дан и време када ће се спровести изборни поступак: кандидати чије су пријаве благовремене, допуштене, разумљиве, потпуне и уз које су приложени сви докази и који испуњавају све услове за запослење на формацијским местима за која конкуришу, биће упућени на психолошку процену. Она се спроводи у центрима за психолошку селекцију Управе за кадрове Сектора за људске ресурсе Министарства одбране и војноздравствених установа Управе за војно здравство Министарства одбране, у складу са Стручним упутством за психолошку селекцију у Министарству одбране и Војсци Србије.
- О датуму, времену и месту обављања психолошке процене кандидати ће бити благовремено обавештени

писаном путем или путем имејла на адресе наведене у пријави.

Кандидати који не задовоље на психолошкој процени или који се не одазову позиву да учествују у овој фази изборног поступка, губе право на учешће у даљем току изборног поступка.

За кандидате који задовоље процену психолошких капацитета биће организована провера знања и способности.

Провера знања и способности за радна места под редним бројевима 1 и 2 спроводи се из области економије тако што кандидат на тесту знања одговара на питања бирањем једног тачног одговора или више тачних одговора, а вреднује се тако што се одређује проценат тачних одговора. Кандидати са више од 50% тачних одговора могу да учествују у даљем току селекције.

Провера знања и способности за радно место под редним бројем 4 спроводи се из области графичког дизајна тако што кандидат на тесту знања одговара на питања бирањем једног тачног одговора или више тачних одговора, а вреднује се тако што се одређује проценат тачних одговора. Кандидати са више од 50% тачних одговора могу да учествују у даљем току селекције.

Провера знања и способности за радна места под редним бројевима 5, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 16, 17, 19, 20, 21, 22, 25, 27, 31, 32, 33, 34, 36, 37, 38, 39, 41, 42 и 43 спроводи се из области машинства тако што кандидат на тесту знања одговара на питања бирањем једног тачног одговора или више тачних одговора, а вреднује се тако што се одређује проценат тачних одговора. Кандидати са више од 50% тачних одговора могу да учествују у даљем току селекције.

Провера знања и способности за радна места под редним бројевима 14, 15, 18, 23, 28, 29, 30, 35, 40, 44, 50 и 63 спроводи се из области електротехнике тако што кандидат на тесту знања одговара на питања бирањем једног тачног одговора или више тачних одговора, а вреднује се тако што се одређује проценат тачних одговора. Кандидати са више од 50% тачних одговора могу да учествују у даљем току селекције.

Провера знања и способности за радна места под редним бројевима 24 и 26 спроводи се из области хемије тако што кандидат на тесту знања одговара на питања бирањем једног тачног одговора или више тачних одговора, а вреднује се тако што се одређује проценат тачних одговора. Кандидати са више од 50% тачних одговора могу да учествују у даљем току селекције.

Провера знања и способности за радна места под редним бројевима 64 и 65 спроводи се из области информатике тако што кандидат на тесту знања одговара на питања бирањем једног тачног одговора или више тачних одговора, а вреднује се тако што се одређује проценат тачних одговора. Кандидати са више од 50% тачних одговора могу да учествују у даљем току селекције.

Кандидати који не задовоље на провери знања или који се не одазову позиву да учествују у овој фази изборног поступка губе право на даље учешће у изборном поступку.

За кандидате који задовоље проверу знања и способности биће организован разговор.

О датуму, времену и месту обављања провере знања и способности и разговора кандидати ће бити благовремено обавештени писаним путем или путем имејла на адресе наведене у пријави.

За кандидате који уђу у најужи избор, уз њихову писану сагласност биће извршена безбедносна провера у складу са прописима којима је уређено вршење безбедносне провере у Министарству одбране.

Изабрани кандидати пре пријема у радни однос доставиће лекарско уверење о општој здравственој способности за рад на формацијском месту на које су конкурисали.

Место рада: Београд.

II. Рок за подношење пријаве на јавни конкурс 30 (тридесет) дана и почиње да тече наредног дана од дана када је јавни конкурс оглашен у магазину „Одбрана“.

III. Лица задужена за давање обавештења о јавном конкурс: Наташа Радовановић, дипл. правник, тел. 011/2051-317 и Нада Кочовић, дипл. економиста, тел. 011/2051-242.

IV. Адреса на коју се подноси пријава на јавни конкурс: поштом на адресу Војнотехнички институт, Ратка Ресановића 1, 11000 Београд, са назнаком „за јавни конкурс“. Лична достава пријава може се извршити у деловодству Војнотехничког института, Ратка Ресановића 1, Београд.

VI. Докази који се прилажу уз пријаву на јавни конкурс

Уз пријаву у којој се наводе основни лични подаци, адреса становања, контакт телефон, имејл адреса, редни број радног места на које се конкурише, кандидати поред кратке биографије прилажу и следеће: оригинал или оверена фотокопија дипломе којом се потврђује стручна спрема, односно стечено прописано звање; уверење о држављанству (не старије од шест месеци); извод из матичне књиге рођених (ако није нови образац – не старије од шест месеци); уверење надлежног суда да се против кандидата не води кривични поступак због кривичног дела за које се гони по службеној дужности (не старије од шест месеци); уверење надлежног органа МУП-а да кандидат није кривично осуђиван казном затвора у трајању од најмање шест месеци (не старије од шест месеци) и уверење државног органа у којем је кандидат био на служби да му радни однос у државном органу није престао због повреде дужности из радног односа.

Кандидати са завршеним мастер студијама дужни су да доставе и дипломе или уверења о завршеним основним академским студијама.

Сви докази прилажу се у оригиналу или у фотокопији која је оверена код јавног бележника.

Изузетно, у градовима и општинама у којима нису именовани јавни бележници приложени докази могу бити оверени у основним судовима, судским јединицама, пријемним канцеларијама основних судова, односно општинским управама као поверени посао.

Напомена:

Неблаговремене, недопуштене, неразумљиве или непотпуне пријаве и пријаве уз које нису приложени сви потребни докази у оригиналу или у фотокопији овереној код јавног бележника биће одбачене решењем.

Сагласно одредби члана 125. Закона о Војсци Србије при избору за пријем у службу у својству цивилног лица на служби у Војсци Србије додатно се вреднује чињеница да је кандидат супружник, односно члан породице погинулог професионалног припадника Војске Србије, погинулог или умрлог од последица повреда задобијених у вршењу службе у Војсци Србије, дете палог борца, супружник професионалног припадника Војске Србије премештеног из једног у друго место службовања и супружник, односно члан породице професионалног војног лица.

Пробни рад је обавезан за све оне кандидате који први пут заснивају радни однос у државном органу. Пробни рад за радни однос заснован на неодређено време траје шест месеци. Запосленом који не задовољи на пробном раду отказује се радни однос без права на новчану накнаду без отказа.

Јавни конкурс спроводи Конкурсна комисија коју именује министар одбране.

Одредбом члана 9. и члана 103. Закона о општем управном поступку („Службени гласник РС”, бр. 18/16 и 95/18 – аутентично тумачење) прописано је, између осталог, да у поступку који се покреће по захтеву странке орган може да врши увид, прибавља и обрађује личне податке о чињеницама о којима се води службена евиденција када је то неопходно за одлучивање, осим ако странка изричито изјави да ће податке прибавити сама.

Потребно је да кандидат попуни изјаву којом се одређује за једну од две могућности: да орган прибави податке о којим се води службена евиденција или да ће то кандидат учинити сам. Наведену изјаву могуће је преузети на веб-страници Министарства одбране

Републике Србије www.mod.gov.rs. Потписану изјаву неопходно је доставити уз напред наведене доказе како би орган могао даље да поступа.

Документа о чињеницама о којима се води службена евиденција су: уверење о држављанству; извод из матичне књиге рођених; уверење надлежног суда да се против кандидата не води кривични поступак због кривичног дела за које се гони по службеној дужности; уверење из МУП-а да лице није осуђивано на казну затвора у трајању од најмање шест месеци и уверење државног органа у којем је кандидат био на служби да му радни однос у државном органу није престао због повреде дужности из радног односа.

Кандидати који конкуришу на више формацијских места подносе појединачне пријаве за свако формацијско место на које конкуришу, у којима наводе уз коју од пријава су приложили тражене доказе.

Лице које је већ запослено у Министарству одбране и Војсци Србије, а које се пријављује на јавни конкурс, уместо уверења о држављанству и извода из матичне књиге рођених, подноси решење о распоређивању на радно место, односно формацијско место у организационој јединици у којој ради, или решење да је нераспоређено.

ГЕНЕРАЛШТАБ ВОЈСКЕ СРБИЈЕ УПРАВА ЗА ЉУДСКЕ РЕСУРСЕ (Ј-1)

расписује

ЈАВНИ КОНКУРС

за пријем лица из грађанства у својству цивилних лица на служби у Војсци Србије у радни однос на неодређено време ради потпуно радних места у Копненој војсци Војске Србије

Радна места која се попуњавају: У ВП 1414 Нови Сад:

- самостални референт за књиговодство – благајник, 1 извршилац;
- инсталтер водовода и канализације, KB, 1 извршилац;
- механичар за возила точкаше, KB, 1 извршилац;
- руководилац радова – референт, CCC, 1 извршилац;
- грађевински столар, KB, 1 извршилац;
- механичар за интендантске машине – возач, KBK, 1 извршилац;
- механичар за клима и расхладне уређаје, KBK, 1 извршилац;
- електронинсталтер, KBK, 1 извршилац;
- кувар, KB, 1 извршилац;
- руковац парних котлова са АТК, KB, 1 извршилац.

У ВП 3720 Краљево:

- монтер централног грејања – заваривач, KB, 1 извршилац;
- командир Одељења за инфраструктуру, OCC, 1 извршилац;
- инсталтер водовода и канализације, KB, 1 извршилац;
- столар, KB, 1 извршилац.

У ВП 4666 Ниш:

- механичар за возила точкаше – возач, KBK 1 извршилац;
- механичар за артиљеријско наоружање, KB, 1 извршилац;
- електромеханичар за возила точкаше – електро-механичар за изворе струје и електричне агрегате, KBK, 1 извршилац;
- механичар за возила точкаше – возач, KB, 1 извршилац;
- електромеханичар за возила точкаше, KB, 1 извршилац;
- столар, KB, 1 извршилац;
- бравар – заваривач, KB, 1 извршилац;
- молер – фарбар, KBK, 1 извршилац;
- монтер централног грејања – заваривач, KB, 1 извршилац;
- погонски електричар, KBK, 1 извршилац;

- 1.11. возач, ВКВ, 1 извршилац;
  - 1.12. механичар за инжењеријске машине и прикључне уређаје, ВКВ, 1 извршилац.
- У ВП 3987 Ниш:**
- 1.1. механичар за оптичке инструменте и нишанске справе, 1 извршилац.
- У ВП 2827 Нови Сад:**
- 1.1. електромеханичар за возила точкаше, ВКВ, 1 извршилац;
  - 1.2. стоматолошки техничар, ССС, 1 извршилац;
  - 1.3. лабораторијски техничар, ССС, 1 извршилац;
  - 1.4. бродски једрар – ујар – тапетар, ВКВ, 1 извршилац;
  - 1.5. бродски столар, ВКВ, 1 извршилац;
  - 1.6. контролор ремонта, ВКВ, 1 извршилац;
  - 1.7. бродски бравар-лимар – возач, ВКВ, 1 извршилац;
  - 1.8. механичар за радио-уређаје и УНФ системе, ВКВ, 1 извршилац;
  - 1.9. електромеханичар за возила точкаше – возач, ВКВ, 1 извршилац;
  - 1.10. бродоградитељ-заваривач, ВКВ, 1 извршилац;
  - 1.11. бродоградитељ, ВКВ, 1 извршилац.
- У ВП 2325 Чачак:**
- 1.1. технолог, ВСС, 3 извршиоца;
  - 1.2. механичар за пешадијско наоружање, ВКВ, 2 извршиоца;
  - 1.3. механичар за артиљеријско наоружање, ВКВ, 2 извршиоца;
  - 1.4. механичар за артиљеријско наоружање, ВКВ, 2 извршиоца;
  - 1.5. механичар за возила гусеничаре, ССС, 2 извршиоца;
  - 1.6. пословођа, ВШС, 1 извршилац;
  - 1.7. механичар за возила точкаше, ВКВ, 2 извршиоца;
  - 1.8. ауто-лимар, ВКВ, 3 извршиоца;
  - 1.9. фарбар, ВКВ, 2 извршиоца;
  - 1.10. бравар, ВКВ, 2 извршиоца;
  - 1.11. механичар за возила точкаше, ВКВ, 3 извршиоца;
  - 1.12. технолог, ВСС, 2 извршиоца;
  - 1.13. технолог, ВСС, 1 извршилац;
  - 1.14. аналитичар, ВСС, 1 извршилац;
  - 1.15. самостални програмер, ВСС, 1 извршилац;
  - 1.16. руковац погонских средстава, ВКВ, 1 извршилац;
  - 1.17. калионицар, ВКВ, 1 извршилац;
  - 1.18. бравар, ВКВ, 1 извршилац;
  - 1.19. лимар, ВКВ, 1 извршилац;
  - 1.20. заваривач, ВКВ, 1 извршилац;
  - 1.21. галванизер, ВКВ, 1 извршилац;
  - 1.22. грађевински лимар, ВКВ, 1 извршилац;
  - 1.23. возач, ВКВ, 1 извршилац;
  - 1.24. руковац парних котлова са АТК, ВКВ, 1 извршилац;
  - 1.25. монтер централног грејања, ВКВ, 1 извршилац;
  - 1.26. електромеханичар, ВКВ, 2 извршиоца;
  - 1.27. технолог, ВСС, 3 извршиоца;
  - 1.28. технолог, ВСС, 1 извршилац;
  - 1.29. технолог, ВШС, 1 извршилац;
  - 1.30. механичар за радио-уређаје и системе, ССС, 2 извршиоца;
  - 1.31. механичар за радио-уређаје и УНФ и системе, ССС, 1 извршилац;
  - 1.32. електромеханичар за аутоматiku и електронику, ССС, 2 извршиоца;
  - 1.33. електромеханичар за аутоматiku и електронику, ССС, 1 извршилац;
  - 1.34. електромеханичар за аутоматiku и електронику, ССС, 1 извршилац;
  - 1.35. дефектатор, ВШС, 1 извршилац;
  - 1.36. електромеханичар за аутоматiku и електронику, ССС, 1 извршилац;
  - 1.37. механичар за хидраулику и пнеуматику, ССС 1 извршилац;
  - 1.38. пословођа, ВСС, 1 извршилац;
  - 1.39. електромеханичар за аутоматiku и електронику, ССС, 2 извршиоца;
  - 1.40. механичар за оптичке инструменте и нишанске справе ВКВ, 1 извршилац;
  - 1.41. пословођа, ВСС, 1 извршилац;
  - 1.42. механичар за оптоелектронска средства, ВКВ, 1 извршилац;
  - 1.43. механичар за оптичке инструменте и нишанске справе, ВКВ, 1 извршилац;

- 1.44. бравар, ВКВ, 1 извршилац;
- 1.45. фарбар, ВКВ, 1 извршилац;
- 1.46. психолог, ВСС, 1 извршилац;
- 1.47. контролор квалитета, ВСС, 1 извршилац;
- 1.48. контролор, ССС, 1 извршилац.

Општи услови:

- да су кандидати пунолетни држављани Републике Србије;
- да су здравствено и психофизички способни за рад у Министарству одбране и Војсци Србије;
- да имају одговарајућу стручну спрему за радно место за које конкуришу;
- да им раније није престајао радни однос у државном органу због теже повреде дужности из радног односа;
- да се против њих не води кривични поступак због кривичног дела за које се гони по службеној дужности и да нису осуђивани на казну затвора од најмање шест месеци;
- да су безбедносно проверени и да нема безбедносних сметњи за пријем на радна места на која конкуришу.

Посебни услови:

У ВП 1414 Нови Сад:

радно место под редним бројем 1:

- средње образовање у трајању од четири године, образовни профил економски техничар или финансијски техничар;
- радно место под редним бројем 2:**
- завршена средња техничка школа за ВКВ радника, занимање инсталатер водовода и канализације;
- радно место под редним бројем 3:**
- завршена средња школа машинске струке, положен специјалистички испит ауто-механичара – специјалиста ВКВ;
- поседовање возачке дозволе Ц категорије;

радно место под редним бројем 4:

- завршена средња техничка школа за ВКВ радника, занимање механичар за оптичке инструменте и нишанске справе, специјалиста ВКВ;

радно место под редним бројем 5:

- завршена средња грађевинска школа за ВКВ радника, занимање грађевински столар;

радно место под редним бројем 6:

- завршена средња техничка школа за ВКВ радника, образовни профил механичар за машине и опрему и положен испит за специјалисту – ВКВ;

радно место под редним бројем 7:

- завршена средња техничка школа за ВКВ радника, образовни профил механичар за машине и опрему и положен испит за специјалисту – ВКВ;

радно место под редним бројем 8:

- завршена средња школа машинске струке, положен специјалистички испит ауто-механичара – специјалиста ВКВ;

– поседовање возачке дозволе Ц категорије;

– завршена средња школа електротехничке струке;

– завршена средња угоститељска школа, кувар;

радно место под редним бројем 10:

- завршена средња школа машинске струке, III степен, ВКВ;

- сертификат или уверење о способностима за послове руковаца парних котлова са АТК.

У ВП 3720 Краљево:

радно место под редним бројем 1:

- завршена средња машинска, грађевинска или термотехничка школа, смер термоенергетски образовни профил механичар термоенергетских постројења;

радно место под редним бројем 2:

- завршене основне струковне студије у трајању три године из области грађевинског инжењерства област конструкције;

радно место под редним бројем 3:

- завршена средња машинска школа у трајању од три године, образовни профил инсталатер;

радно место под редним бројем 4:

- завршена средња школа у трајању од три године, образовни профил столар.

У ВП 4666 Ниш:

радно место под редним бројем 1:

- завршена средња школа машинске струке, образовни профил ауто-механичар, положен специјалистички испит машинске струке – специјалиста ВКВ;

радно место под редним бројем 2:

- завршена средња школа машинске струке, образовни профил механичар-оружар;

радно место под редним бројем 3:

- завршена средња школа, образовни профил електромеханичар;

- положен специјалистички испит – специјалиста ВКВ;

радно место под редним бројем 4:

- завршена средња школа машинске струке, образовни профил ауто-механичар;

радно место под редним бројем 5:

- завршена средња школа, образовни профил електромеханичар;

радно место под редним бројем 6:

- завршена средња школа у трајању од три године, образовни профил столар;

радно место под редним бројем 7:

- завршена средња школа у трајању од три године, образовни профил бравар;

радно место под редним бројем 8:

- завршена средња грађевинска или техничка школа, образовни профил молер, положен специјалистички испит из одговарајуће области – специјалиста ВКВ;

радно место под редним бројем 9:

- завршена средња грађевинска машинска или техничка школа;

радно место под редним бројем 10:

- завршена средња електротехничка школа у трајању од три године, образовни профил електричар;

радно место под редним бројем 11:

- завршена средња школа у трајању од три године, образовни профил возач моторних возила;

– возачка дозвола Ц категорије;

радно место под редним бројем 12:

- завршена средња школа машинске струке, образовни профил ауто-механичар, положен специјалистички испит машинске струке – специјалиста ВКВ;

У ВП 3987 Ниш:

радно место под редним бројем 1:

- завршена средња школа у трајању од три године, образовни профил механичар оптике;

У ВП 2827 Нови Сад:

радно место под редним бројем 1:

- завршена средња школа, средња електротехничка школа, занимање електромеханичар за возила – специјалиста ВКВ;

радно место под редним бројем 2:

- завршена средња медицинска школа, смер стоматолошки техничар и звање стоматолошког техничара;

радно место под редним бројем 3:

- завршена средња медицинска школа, звање лабораторијског техничара;

радно место под редним бројем 4:

- завршена средња школа, положен специјалистички испит са звањем тапетар – декоратер специјалиста;

радно место под редним бројем 5:

- завршена средња школа, положен специјалистички испит школе за шумарство и обраду дрвета – ВКВ са звањем столар специјалиста;

радно место под редним бројем 6:

- завршена средња бродограђевинска школа;

- положен специјалистички испит машинске струке ВКВ;

радно место под редним бројем 7:

- завршена средња техничка школа, положен специјалистички испит бродограђевинске струке или ауто-лимар специјалиста ВКВ;

- поседовање возачке дозволе Ц категорије;

- радно место под редним бројем 8:**
- завршена средња електротехничка школа за БКВ радника, смер електроенергетичар за машине и опрему;
- радно место под редним бројем 9:**
- завршена средња електротехничка школа (З. ССС – КВ) са звањем електроинсталатер или електро-механичар за машине и опрему;
- радно место под редним бројем 10:**
- завршена средња машинска школа (З. ССС – КВ) са звањем бравар-лимар и заваривач;
- радно место под редним бројем 11:**
- завршена средња машинска школа (З. ССС – БКВ) са звањем бравар-лимар или заваривач, положен специјалистички испит бродограђевинске струке или ауто-лимар специјалиста БКВ;
- У ВП 2325 Чачак:**
- радно место под редним бројем 1:**
- завршен машински факултет или основне академске студије машинског смера у четворогодишњем трајању или специјалистичке струковне студије машинског смера, специјалност (мотори, возила или производно машинство);
- радно место под редним бројем 2:**
- завршена средња школа у трогодишњем трајању, образовни профил механичар-оружар, механичар за стрељачко или пешадијско наоружање или прецизни механичар;
- радно место под редним бројем 3:**
- завршена средња школа у трогодишњем трајању, образовни профил механичар за артиљеријско наоружање, оружар, машинбравар, механичар за одржавање машина или механичар за алатне машине;
- радно место под редним бројем 4:**
- завршена средња школа у трогодишњем трајању, образовни профил занимања механичар за артиљеријско наоружање, оружар, машинбравар, механичар за одржавање машина или механичар за алатне машине;
- радно место под редним бројем 5:**
- завршена средња школа у четворогодишњем трајању, образовни профил занимања механичар за возила гусеничаре, механичар за возила точкаше, ауто-механичар, машински техничар за моторна возила или механичар за моторна возила;
- радно место под редним бројем 6:**
- завршена виша школа електротехничког смера, основне академске студије у трајању од три године електротехничког смера или основне струковне студије електротехничког смера специјалности електротехника или енергетика;
- радно место под редним бројем 7:**
- завршена средња школа у трогодишњем трајању, образовни профил механичар за возила точкаше, ауто-механичар или механичар за моторна возила;
- радно место под редним бројем 8:**
- завршена средња школа у трогодишњем трајању, образовни профил ауто-лимар;
- радно место под редним бројем 9:**
- завршена средња школа у трогодишњем трајању, машински смер;
- радно место под редним бројем 10:**
- завршена средња школа у трогодишњем трајању, образовни профил бравар;
- радно место под редним бројем 11:**
- завршена средња школа у трогодишњем трајању, образовни профил занимања механичар за возила точкаше, ауто-механичар или механичар за моторна возила;
- радно место под редним бројем 12:**
- завршен машински факултет или основне академске студије машинског смера у четворогодишњем трајању;
- радно место под редним бројем 13:**
- завршен машински факултет или основне академске студије машинског смера у четворогодишњем трајању;
- радно место под редним бројем 14:**
- завршен машински факултет или основне академске студије машинског смера у четворогодишњем трајању;
- радно место под редним бројем 15:**
- завршен факултет или основне академске студије у четворогодишњем трајању, смер електротехника, електроника, рачунарство или информатика;
- радно место под редним бројем 16:**
- завршена средња школа и положен специјалистички испит за пети степен хемијске струке;
- радно место под редним бројем 17:**
- завршена средња школа у трогодишњем трајању, образовни профил калоничар или ковач-пресер;
- радно место под редним бројем 18:**
- завршена средња школа и положен специјалистички испит за пети степен стручне спреме, образовни профил бравар-специјалиста;
- радно место под редним бројем 19:**
- завршена средња школа у трогодишњем трајању, образовни профил ауто-лимар;
- радно место под редним бројем 20:**
- завршена средња школа у трогодишњем трајању, образовни профил заваривач, електрозаваривач или варилар;
- радно место под редним бројем 21:**
- завршена средња школа у трогодишњем трајању хемијске струке;
- радно место под редним бројем 22:**
- завршена средња школа у трогодишњем трајању, занимања грађевински лимар и способност за рад на висини;
- радно место под редним бројем 23:**
- завршена средња школа у трогодишњем трајању, возач Ц и ЦЕ категорије;
- радно место под редним бројем 24:**
- завршена средња школа у трогодишњем трајању, занимања механичар термоенергетских постројења или средња школа у трогодишњем трајању, машинског смера и положен испит за руковаоца парних котлова са АТК;
- радно место под редним бројем 25:**
- завршена средња школа и положен специјалистички испит, занимања машинбравар и способност за рад на висини;
- радно место под редним бројем 26:**
- завршена средња школа и положен специјалистички испит, електро смер, и положен испит за управљање гасних котлова (АТК);
- радно место под редним бројем 27:**
- завршен факултет или основне академске студије у трајању од четири године из електротехничког или рачунарског инжењерства, област електроника или телекомуникације;
- радно место под редним бројем 28:**
- завршен факултет или основне академске студије у трајању од четири године из рачунарских наука;
- радно место под редним бројем 29:**
- завршена виша школа или основне академске студије у трајању од три године или основне струковне студије из електротехничког или рачунарског инжењерства, област електроника или телекомуникације;
- радно место под редним бројем 30:**
- завршена средња електротехничка школа у четворогодишњем трајању (електротехничар телекомуникација, електронике или аутоматике);
- радно место под редним бројем 31:**
- завршена електротехничка школа у четворогодишњем трајању (електротехничар телекомуникација, електронике или аутоматике);
- радно место под редним бројем 32:**
- завршена електротехничка школа у четворогодишњем трајању (електротехничар телекомуникација, електронике или аутоматике);
- радно место под редним бројем 33:**
- завршена средња школа у трајању од четири године, образовни профил електротехничар електронике или електротехничар аутоматике;
- радно место под редним бројем 34:**
- завршена средња школа у трајању од четири године, образовни профил електротехничар електронике или електротехничар аутоматике;
- радно место под редним бројем 35:**
- завршена виша школа или основне академске студије у трајању од три године или основне струковне студије из електротехничког или рачунарског инжењерства, област електроника или телекомуникације;
- радно место под редним бројем 36:**
- завршена средња школа у трајању од четири године образовни профил електротехничар електронике или електротехничар аутоматике;
- радно место под редним бројем 37:**
- завршена средња школа у трајању од четири године, образовни профил механичар хидраулике и пнеуматике;
- радно место под редним бројем 38:**
- завршен факултет или основне академске студије специјалности електроника (аутоматика управљања системима, енергетска електроника, енергетика);
- радно место под редним бројем 39:**
- завршена средња школа у трајању од четири године, образовни профил електротехничар електротехнике, електротехничар аутоматике или електротехничар енергетике;
- радно место под редним бројем 40:**
- завршена средња школа у трогодишњем трајању, образовни профил прецизни механичар, механичар оптике или оптичар;
- радно место под редним бројем 41:**
- завршен факултет или основне академске студије у трајању од четири године из електротехничког или рачунарског инжењерства, област електроника или телекомуникације;
- радно место под редним бројем 42:**
- завршена средња школа у трогодишњем трајању и положен специјалистички испит за пети степен, образовни профил механичар оптике – специјалиста или оптичар – специјалиста;
- радно место под редним бројем 43:**
- завршена средња школа у трогодишњем трајању и положен специјалистички испит за пети степен, образовни профил прецизни механичар – специјалиста, механичар оптике – специјалиста или оптичар – специјалиста;
- радно место под редним бројем 44:**
- завршена средња школа у трогодишњем трајању, образовни профил бравар;
- радно место под редним бројем 45:**
- завршена средња школа у трогодишњем трајању, машинске или хемијске струке;
- радно место под редним бројем 46:**
- завршен факултет или основне академске студије у трајању од четири године из психолошких наука;
- радно место под редним бројем 47:**
- завршен факултет или основне академске студије у трајању од четири године из технолошког инжењерства, област хемијско инжењерство;
- радно место под редним бројем 48:**
- завршена средња електротехничка школа у четворогодишњем трајању, смер електроника.
- За радна места под бројевима 1, 6, 27, 28, 29, 30, 31, 32, 33, 34, 35, 36, 37, 38, 39, 40, 41, 42 и 43 предвиђена је провера знања и способности кандидата.**
- Изборни поступак:**
- У изборном поступку биће примењена Одлука о критеријумима за пријем цивилних лица на службу у Војсци Србије јавним конкурсом и без јавног конкурса.
- За сва радна места биће спроведене следеће активности у селекцији: просек оцена са нивоа школовања предвиђеног за формацијско место које се попуњава (40% од укупног броја бодова), психолошка процена кандидата (30% од укупног броја бодова), разговор са кандидатом (30% од укупног броја бодова), медицинско-здравствена процена и безбедносна провера.
- Место, дан и време када ће се спровести изборни поступак:** Кандидати чије су пријаве благовремене, допуштене, разумљиве, потпуне и уз које су приложени сви докази и који испуњавају све услове за запослење на радним местима за која конкуришу, биће упућени на психолошку процену капацитета у надлежне војноздравствене установе. Наведена процена врши се путем стандардизованих тестова.

О датуму, времену и месту обављања процене психолошких капацитета кандидати ће бити благовремено обавештени телефонским путем на бројеве телефона које су навели у својим пријавама или путем имејла на адресе наведене у пријави.

Кандидати који не задовоље на психолошкој процени или који се не одазову позиву да учествују у овој фази изборног поступка, губе право на даље учешће у изборном поступку.

За кандидате који задовоље процену психолошких капацитета биће организован разговор.

Кандидати који се не одазову позиву да учествују у овој фази изборног поступка губе право на даље учешће у изборном поступку.

О датуму, времену и месту обављања разговора кандидати ће бити благовремено обавештени писаним путем или путем имејла на адресе наведене у пријави.

За кандидате који уђу у најужи избор, уз њихову писану сагласност биће извршена безбедносна провера у складу са Правилником о безбедносним проверама лица које обавља Војнобезбедносна агенција.

Изабрани кандидати пре пријема у радни однос доставиће лекарско уверење о општој здравственој способности за рад на формацијском месту на које су конкурисали.

Место рада:

ВП 1414 Нови Сад:

- радно место 6, 7, 8 и 9: Нови Сад;
- радно место 3 и 4: Сремска Митровица;
- радно место 5: Бачка Топола;
- радно место 1 и 2: Панчево;
- радно место 10: Лозница.

У ВП 3720 Краљево:

- радно место 1: Рашка;
- радно место 2: Пожега;
- радно место 3: Нови Пазар;
- радно место 4: Краљево.

У ВП 4666 Ниш:

- радно место 1, 2 и 3: Зајечар;
- радно место од 4 до 11: Ниш;
- радно место 12: Прокупље.

У ВП 3987 Ниш:

- радно место 1: Ниш.

У ВП 2827 Нови Сад:

- радно место 1, 2, 3: Шабац;
- радно место од 4 до 11: Нови Сад.

У ВП 2325 Чачак:

Сва радна места: Чачак.

III. Рок за подношење пријаве на јавни конкурс је 30 (тридесет) дана и почиње да тече наредног дана од дана када је јавни конкурс оглашен у магазину „Одбрана“.

IV. Лице задужено за давање обавештења о јавном конкурс:

- ВП 1414 Нови Сад: Бранислав Бојанић, тел. 021/4835-016;
- ВП 3720 Краљево: Небојша Ристовић, тел. 036/308-037;
- ВП 4666 Ниш: Жељко Гајевић, тел. 018/508-554;
- ВП 3987 Ниш: Витомир Вучић, тел. 018/508-271;
- ВП 2827 Нови Сад: Ален Дабетић, тел. 021/4835-441;
- ВП 2325 Чачак: Љиљана Савковић, тел. 032/372-666, локал 14-250.

V. Адреса на коју се подноси пријава за јавни конкурс:

Поштом на адресу војне поште у којој се налази радно место за које кандидат подноси пријаву, са знаком „за јавни конкурс“:

- ВП 1414 Нови Сад, Дунавска 33, 21000 Нови Сад;
- ВП 3720 Краљево, IV Црногорска бб, Рибница 36000 Краљево;
- ВП 4666 Ниш, Чегарска бб, 18000 Ниш;
- ВП 3987 Ниш, Јадранска бб, 18000 Ниш;
- ВП 2827 Нови Сад, 1300 каплара 11, 21000 Нови Сад;
- ВП 2325 Чачак, Др Драгише Мишовића 167, 32000 Чачак.

VI. Докази који се прилажу уз пријаву на јавни конкурс

Уз пријаву у којој се наводе основни лични подаци, адреса становања, контакт телефон, имејл адреса, редни број радног места на које се конкурише, кандидати поред кратке биографије прилажу и следеће.

За сва радна места:

- оригинал или оверена фотокопија дипломе којом се потврђује стручна спрема, односно стечено прописано звање или занимање; уверење о држављанству (не старије од шест месеци); извод из матичне књиге рођених (ако није нови образац – не старије од шест месеци); уверење надлежног суда да се против кандидата не води кривични поступак због кривичног дела за које се гони по службеној дужности (не старије од шест месеци); уверење надлежног органа МУП-а да кандидат није кривично осуђиван казном затвора у трајању од најмање шест (6) месеци (не старије од шест месеци); уверење државног органа у којем је кандидат био на служби да му радни однос у државном органу није престао због повреде дужности из радног односа. За радна места за која је прописано KB, CCC, KBV: ВП 1414 Нови Сад;
- оригинал или оверене фотокопије диплома којим се потврђује стручна спрема и оригинал или оверена фотокопија сведочанстава за завршен сваки разред средње школе;
- оригинал или оверена фотокопија доказа о стручној способности, диплома о положеном специјалистичком испиту за радна места која то захтевају;
- оверена фотокопија возачке дозволе за радна места која то захтевају.

У ВП 3720 Краљево:

- за радно место под редним бројем 1.2. потребно је доставити оригинал или оверену фотокопију дипломе основних струковних студија којом се потврђује стручна спрема;
- за сва остала радна места потребно је доставити оригинал или оверене фотокопије дипломе средње школе којом се потврђује стручна спрема и оригинал или оверена фотокопија сведочанстава за завршен сваки разред средње школе.

У ВП 4666 Ниш:

- за формацијско место од редног броја 1–12 оригинал или оверена фотокопија дипломе којом се потврђује стручна спрема и оригинал или оверена фотокопија сведочанстава за завршен сваки разред средње школе;
- за формацијско место под редним бројевима 1, 3, 8, 10, 11 и 12 оригинал или оверена фотокопија доказа о стручној способности, диплома о положеном специјалистичком испиту;
- за формацијско место под редним бројевима 1, 4 и 11 оригинал или оверена фотокопија возачке дозволе за Ц категорију.

У ВП 3987 Ниш:

- за формацијско место на редном броју 1 оригинал или оверена фотокопија дипломе којом се потврђује стручна спрема и оригинал или оверена фотокопија сведочанстава за завршен сваки разред средње школе.

У ВП 2827 Нови Сад:

- за формацијска места на редним бројевима 2, 3, 9 и 10 оверена фотокопија дипломе којом се потврђује стручна спрема и оригинал или оверена фотокопија сведочанстава за завршен сваки разред средње школе;
- за формацијско место под редним бројевима 1, 4, 5, 6, 7, 8 и 11 оверена фотокопија доказа о стручној способности, диплома о положеном специјалистичком испиту;
- за формацијско место под редним бројевима 7 и 9 оригинал или оверена фотокопија возачке дозволе за Ц категорију.

Сви докази прилажу се у оригиналу или у фотокопији коју је оверио јавни бележник. Изузетно, у градовима и општинама у којима нису именовани јавни бележници докази могу бити оверени у основним судовима, судским јединицама, пријемним канцеларијама основних судова, односно општинским управама као поверени посао.

Напомена:

Неблаговремене, недопуштене, неразумљиве или непотпуне пријаве и пријаве уз које нису приложени сви потребни докази у оригиналу или фотокопији овереној у општини, суду или код јавног бележника биће одбачене решењем.

Сагласно одредби члана 125. Закона о Војсци Србије при избору за пријем у службу у својству цивилног лица на служби у Војсци Србије додатно се вреднује чињеница да је кандидат супружник, односно члан породице погинулог професионалног припадника Војске Србије, погинулог или умрлог од последица повреда задобијених у вршењу службе у Војсци Србије, дете палог бораца, супружник професионалног припадника Војске Србије премештеног из једног у друго место службовања и супружник, односно члан породице професионалног војног лица.

Пробни рад обавезан је за све оне кандидате који први пут заснивају радни однос у државном органу. Пробни рад за радни однос заснован на неодређено време траје шест месеци. Запосленом који не задовољи на пробном раду отказује се радни однос без права на новчану накнаду због отказа.

Јавни конкурс спроводи Конкурсна комисија коју именује министар одбране.

Одредбом члана 9. и члана 103. Закона о општем управном поступку („Службени гласник РС”, бр. 18/2016 и 95/18 – аутентично тумачење) прописано је, између осталог, да у поступку који се покреће по захтеву странке орган може да врши увид, прибавља и обрађује личне податке о чињеницама о којима се води службена евиденција када је то неопходно за одлучивање, осим ако странка изричито изјави да ће податке прибавити сама.

Потребно је да кандидат попуни изјаву којом се опредељује за једну од две могућности: да орган прибави податке о којима се води службена евиденција или да ће то кандидат учинити сам. Наведену изјаву могуће је преузети на веб-страници Министарства одбране Републике Србије www.mod.gov.rs. Потписану изјаву неопходно је доставити уз молбу уз напред наведене доказе како би орган могао даље да поступа.

Документа о чињеницама о којима се води службена евиденција су: уверење о држављанству; извод из матичне књиге рођених; уверење из суда и МУП-а да се против лица не води кривични поступак, односно да лице није осуђивано на казну затвора у трајању од најмање шест месеци; уверење државног органа у којем је кандидат био на служби да му радни однос у државном органу није престао због повреде дужности из радног односа.

Кандидати који конкуришу на више формацијских места подносе појединачне пријаве за свако радно место на које конкуришу, у којима наводе уз коју од пријава су приложили тражене доказе.

Лице које је већ запослено у Министарству одбране и Војсци Србије, а које се пријављује на јавни конкурс, уместо уверења о држављанству и извода из матичне књиге рођених, подноси решење о распоређивању на радно место, односно формацијско место у организационој јединици у којој ради или решење да је нераспоређено.

РАТНО ВАЗДУХОПЛОВСТВО И ПРОТИВВАЗДУХОПЛОВНА ОДБРАНА

расписује

ЈАВНИ КОНКУРС

за пријем у професионалну војну службу на неодређено време у својству подофицира на неодређено време

У 204. ваздухопловну бригаду Место службовања Батајница:

1. техничар за ваздухопловно наоружање, 1 извршилац;
2. техничар за електроопрему – возач, 2 извршиоца;
3. техничар за авион и мотор, 1 извршилац;
4. техничар за хеликоптер и мотор, 1 извршилац;

5. руковац погонских материјалних средстава – возач, 1 извршилац;
6. погонски манипулант, 1 извршилац;
7. техничар за авион и мотор – возач, 6 извршилаца;
8. техничар за радио-радарску опрему – возач, 1 извршилац;
9. техничар за ваздухопловно наоружање – возач, 2 извршиоца;
10. техничар за хеликоптер и мотор – возач, 3 извршиоца;
11. техничар – возач, 1 извршилац;
12. командир одељења, 2 извршиоца;
13. командир одељења – возач, 1 извршилац;
14. техничар за ваздухопловне уређаје, 1 извршилац;
15. радио-телепринтерист, 1 извршилац;
16. радио-релејац, 1 извршилац;
17. техничар, 1 извршилац.

У 98. ваздухопловну бригаду

Место службовања Лађевци:

18. радио-телепринтерист, 1 извршилац;
19. техничар, 1 извршилац.

Место службовања Ниш:

20. радио-телепринтерист – возач, 1 извршилац.
- У 250. ракетну бригаду за противваздухопловна дејства**

Место службовања Београд:

21. радио-телепринтерист – возач, 1 извршилац;
22. телефонист – линијаш, 1 извршилац;
23. техничар – возач, 1 извршилац.

Место службовања Батајница:

24. радио-телепринтерист – шифрер, 1 извршилац.

Место службовања Зуце:

25. радио-релејац – возач, 1 извршилац;
26. радио-телепринтерист – шифрер, 1 извршилац;
27. оператор – возач, 1 извршилац;
28. командир одељења – возач, 1 извршилац.

Место службовања Јаково:

29. оператор система – возач, 2 извршиоца;
30. електротехничар – возач, 1 извршилац;
31. оператор – возач, 1 извршилац;
32. техничар – возач, 4 извршиоца;
33. оператор, 1 извршилац;
34. радарски техничар – возач, 2 извршиоца;
35. радио-релејац – возач, 1 извршилац.

Место службовања Нови Сад:

36. техничар за радио-уређаје, 1 извршилац;
37. техничар – возач, 1 извршилац.

Место службовања Панчево:

38. оператор, 1 извршилац;
39. оператор – возач, 4 извршиоца;
40. телепринтерист – шифрер, 1 извршилац;
41. оператор система – возач, 2 извршиоца;
42. електротехничар – возач, 1 извршилац;
43. техничар – возач, 3 извршиоца.

Место службовања Младеновац:

44. оператор система – возач, 2 извршиоца;
45. електротехничар – возач, 1 извршилац;
46. техничар – возач, 1 извршилац.

Место службовања Крагујевац:

47. оператор система – возач, 1 извршилац;
48. електротехничар – возач, 1 извршилац;
49. оператор – возач, 2 извршиоца;
50. техничар – возач, 6 извршилаца;
51. радио-релејац – возач, 1 извршилац;
52. техничар за радио-уређаје, 2 извршиоца.

У 126. бригаду ваздушног осматрања, јављања и навођења

Место службовања Београд:

53. послужилац радио-уређаја за комуникацију са ваздухопловима, 1 извршилац;

54. шифрер, 1 извршилац;
55. техничар за рачунаре, 1 извршилац;
56. техничар за радио-уређаје земља–земља, 1 извршилац.

Место службовања Стари Бановци:

57. радарски техничар, 1 извршилац;
58. послужилац радио-уређаја за комуникацију са ваздухопловима, 1 извршилац;
59. телефонист – линијаш, 1 извршилац.

Место службовања Качарево:

60. послужилац радио-уређаја за комуникацију са ваздухопловима, 1 извршилац.

Место службовања Сомбор:

61. радио-релејац, 1 извршилац.

Место службовања Ниш:

62. телефонист – линијаш, 1 извршилац.

У 210. батаљон везе

Место службовања Београд:

63. телефонист – линијаш, 1 извршилац;
64. радио-релејац уједно возач, 3 извршиоца;
65. радио-телепринтерист уједно возач, 1 извршилац;
66. радио-релејац, 1 извршилац;
67. техничар за РРУ и УНФ, 1 извршилац;
68. техничар за радио-уређаје уједно возач, 1 извршилац.

Место службовања Нови Сад:

69. радио-релејац, 1 извршилац.

УСЛОВИ КОНКУРСА

а) Општи услови:

- да је држављанин Републике Србије;
- да је кандидат пунолетан;
- да је здравствено и психофизички способан за службу у Војсци Србије, што утврђује надлежна војнолекарска комисија;
- да има прописано образовање за место за које конкурише;
- да му раније није престајао радни однос у државном органу због теже повреде дужности из радног односа;
- да није осуђиван на казну затвора од најмање шест месеци;
- да није старији од 27 година;
- да је безбедносно проверен и да нема безбедносних сметњи за пријем у професионалну војну службу, у складу са прописима којима је уређено вршење безбедносне провере у Министарству одбране;
- да је завршио одговарајућу војну обуку са оружјем.

б) Посебни услови:

- за сва радна места неопходна је завршена средња школа у трајању од четири године;
- за радна места под редним бројевима: 2, 5, 7, 8, 9, 10, 11, 13, 20, 21, 23, 25, 27, 28, 29, 30, 31, 32, 34, 35, 37, 39, 41, 42, 43, 44, 45, 46, 47, 48, 49, 50, 51, 64, 65 и 68 потребна је возачка дозвола Б категорије.

НАЧИН КОНКУРИСАЊА

Кандидат приликом пријављивања на конкурс подноси следећа документа:

- пријаву (образац 1, налази се на сајту Министарства одбране www.mod.gov.rs у рубрици „конкурси“);
  - извод из матичне књиге рођених;
  - уверење о држављанству Републике Србије (не старије од шест месеци);
  - диплому о стеченом образовању и сведочанства о завршеном првом, другом, трећем и четвртом разреду средње школе;
  - уверење надлежног суда да се против кандидата не води кривични поступак због кривичног дела за које се гони по службеној дужности (не старије од шест месеци);
  - уверење надлежног органа МУП-а да кандидат није осуђиван на казну затвора од најмање шест месеци (не старије од шест месеци);
  - уверење државног органа у којем је кандидат био на служби да му радни однос у државном органу није престао због повреде дужности из радног односа;
  - изјава о начину прикупљања података (обрасци 2 и 3, налазе се на сајту Министарства одбране www.mod.gov.rs у рубрици „конкурси“);
  - образац за покретање безбедносне провере (образац 4, налази се на сајту Министарства одбране www.mod.gov.rs у рубрици „конкурси“).
- Одредбом члана 9. и члана 103. Закона о општем управном поступку (Службени гласник РС бр. 18/2016) прописано је, између осталог, да у поступку који се покреће по захтеву странке орган може да врши увид,

прибавља и обрађује личне податке о чињеницама о којима се води службена евиденција када је то неопходно за одлучивање, осим ако странка изричито изјави да ће податке прибавити сама.

Потребно је да кандидат попуни изјаву којом се опредељује за једну од две могућности: да орган прибави податке о којима се води службена евиденција или да ће то кандидат учинити сам (образац 2 и/или 3, налазе се на сајту Министарства одбране www.mod.gov.rs у рубрици „конкурси“).

Документа о чињеницама о којима се води службена евиденција су: уверење о држављанству; извод из матичне књиге рођених и возачка дозвола.

У пријави мора да буде недвосмислено наглашено за које радно место кандидат конкурише.

Кандидати који конкуришу на више формацијских места подносе појединачне пријаве за свако радно место на које конкуришу, у којима наводе уз коју од пријава су приложили тражене доказе.

Конкурсна документација неће се враћати кандидатима.

Пријаве на конкурс са наведеним документима достављати путем поште на адресу: **Команда Ратног ваздухопловства и противваздухопловне одбране ул. Главна 1, 11080 Земун, са назнаком „за пријем лица у професионалну војну службу по јавном конкурс“**.

Рок за подношење пријава на конкурс је 30 дана од дана објављивања у магазину „Одбрана“.

Сви докази прилажу се у оригиналу или у фотокопији која је оверена код јавног бележника.

Пријаве кандидата који не испуне услове конкурса, или чије су пријаве неблаговремене, неразумљиве, недопуштене или непотпуне биће одбачене решењем.

ИЗБОРНИ ПОСТУПАК

Кандидати које испуне услове конкурса биће позвани да учествују у изборном поступку.

Достава позива вршиће се на поштанске адресе које су наведене у поднетим пријавама.

Трошкове превоза настале због доласка и учествовања на активностима у селекцији сnose кандидати.

Све активности у изборном поступку су елиминационог карактера, тако да уколико кандидат не задовољи критеријуме за једну активност или се не одазове на позив за учествовање у изборном поступку, не учествује у даљем току селекције.

Кандидати су у обавези да са собом носе лични идентификациони документ (лична карта или пасош) на свим активностима у поступку селекције.

Пре пријема у професионалну војну службу кандидати који испуњавају услове конкурса биће упућени на психолошко тестирање у надлежну војноздравствену установу. Кандидати који задовоље критеријуме психолошке процене биће позвани на проверу физичке способности и разговор.

Приликом доласка на проверу физичких способности кандидати са собом обавезно носе потребну спортску опрему.

Кандидати који задовоље критеријуме за проверу физичких способности биће упућени на лекарски преглед ради оцене способности за пријем у професионалну војну службу. За све кандидате који испуњавају услове конкурса биће извршена безбедносна провера.

Сви кандидати који успешно реализују изборни поступак и буду изабрани за упућивање на Курс за подофицире РВ и ПВО биће благовремено обавештени о месту и времену јављања.

Курс за подофицире РВ и ПВО траје шест месеци. За време оспособљавања кандидати се налазе у центрима за обуку Војске Србије у својству лица за оспособљавање за подофицира, где им је обезбеђен бесплатан смештај и исхрана, уџбеници, школски прибор, униформа и друга неопходна средства. Током оспособљавања полазници имају обезбеђену здравствену заштиту и новчана примања. Са кандидатима који буду упућени на Курс за подофицире РВ и ПВО

биће склопљен Уговор о оспособљавању ради реализације Курса за подофицире РВ и ПВО.

Полазници Курса за подофицире РВ и ПВО који успешно заврше оспособљавање постају кандидати за пријем у професионалну војну службу у својству подофицира на неодређено време.

Уколико процес селекције не задовољи довољан број кандидата, неће бити реализације Курса за подофицире РВ и ПВО.

НАЧИН ИЗБОРА И РАНГИРАЊА КАНДИДАТА

Избор кандидата за пријем у професионалну војну службу у својству подофицира на неодређено време вршиће се од кандидата који задовоље опште и посебне услове конкурса, а рангирање ће се вршити по Критеријуму за избор кандидата.

Кандидати се рангирају према укупном броју бодова оствареном у изборном поступку за формацијска места за које су поднели пријаве.

ОСТАЛО

Информације у вези са конкурсом могу се добити у Команди Ратног ваздухопловства и противваздухопловне одбране на телефоне: 011/3074–011, 011/3074–073 и 011/3074–008 или на сајту Војске Србије www.vs.rs.

ГЕНЕРАЛШТАБ ВОЈСКЕ СРБИЈЕ УПРАВА ЗА ЉУДСКЕ РЕСУРСЕ (Ј-1)

р а с п и с у ј е

ЈАВНИ КОНКУРС

за пријем лица из грађанства у професионалну војну службу у својству подофицира на неодређено време ради потуне радног места у

I. Назив установе Војске Србије у којој се врши потпуно радног места:

У Расинској бригади Команде за обуку, место службовања Крушевац;

Радно место које се попуњава:

- фармацеутски техничар, ССС, 1 извршилац.
- Општи услови:**
- да су кандидати држављани Републике Србије;
  - да су здравствено способни за рад у Министарству одбране и Војсци Србије;
  - да имају одговарајућу стручну спрему за радно место за које конкуришу;
  - да им раније није престајао радни однос у државном органу због теже повреде дужности из радног односа;
  - да није старији од 40 година ако се прима у својству подофицира;
  - да се против њих не води кривични поступак због кривичног дела за које се гони по службеној дужности и да нису осуђивани на казну затвора од најмање шест месеци;
  - да су безбедносно проверени и да нема безбедносних сметњи за пријем на радна места на која конкуришу;
  - да је завршио одговарајућу војну обуку са оружјем.

Посебни услови:

радно место под редним бројем 1:

- да кандидат има завршену средњу медицинску школу, образовни профил фармацеутски техничар и положен стручни испит.

II. Заједничко

Изборни поступак: У изборном поступку биће примењени Критеријуми прописани тачком 4. Одлуке о утврђивању мера за спровођење стратегије каријерног вођења и саветовања у Републици Србији у Министарству одбране и Војсци Србије („Службени војни лист”, бр. 6/14, 23/15, 30/17, 26/18, 19/19, 30/19, 17/20 и 20/20).

За радно место биће спроведене следеће активности у селекцији: провера физичких способности, просек оцена са нивоа школовања предвиђеног за формацијско место које се попуњава (40% од укупног броја бодова), психолошка процена кандидата (40% од укупног броја бодова), разговор са кандидатом (20% од укупног броја бодова), медицинско-здравствена процена и безбедносна провера.

Место, дан и време када ће се спровести изборни поступак: Кандидати чије су пријаве благовремене, допуштене, разумљиве, потпуне и уз које су приложени сви докази и који испуњавају све услове за запослење на радним местима за која конкуришу, биће упућени на психолошку процену капацитета у надлежне војноздравствене установе. Наведена процена врши се путем стандардизованих тестова.

О датуму, времену и месту обављања провере физичких способности кандидати ће бити благовремено обавештени телефонским путем на бројеве телефона које су навели у својим пријавама или путем имејла на адресе наведене у пријави.

Кандидати који не задовоље на провери физичких способности или који се не одазову позиву да учествују у овој фази изборног поступка губе право на даље учешће у изборном поступку.

О датуму, времену и месту обављања процене психолошких капацитета кандидати ће бити благовремено обавештени телефонским путем на бројеве телефона које су навели у својим пријавама или путем имејла на адресе наведене у пријави.

Кандидати који не задовоље на психолошкој процени или који се не одазову позиву да учествују у овој фази изборног поступка, губе право на даље учешће у изборном поступку.

За кандидате који задовоље процену психолошких капацитета биће организован разговор.

Кандидати који се не одазову позиву да учествују у овој фази изборног поступка губе право на даље учешће у изборном поступку.

О датуму, времену и месту обављања разговора кандидати ће бити благовремено обавештени писаним путем или путем имејла на адресе наведене у пријави.

За кандидате који уђу у најужи избор, уз њихову писану сагласност биће извршена безбедносна провера у складу са Правилником о безбедносним проверама лица које обавља Војнобезбедносна агенција.

Изабрани кандидати пре пријема у радни однос доставиће лекарско уверење о општој здравственој способности за рад на формацијском месту на које су конкурирали.

Место рада: Крушевац.

III. Рок за подношење пријаве на јавни конкурс је 30 (тридесет) дана и почиње да тече наредног дана од дана када је јавни конкурс оглашен у магазину „Одбрана”.

IV. Лице задужено за давање обавештења о јавном конкурс: Игор Микић, мајор, телефон 037/416-023, радним даном од 8.00 до 15.00 часова.

V. Адреса на коју се подноси пријава за јавни конкурс: Поштом на адресу ВП 3161 Крушевац, ул. Балканска бб, 37000 Крушевац, са ознаком „за јавни конкурс” Лична достава пријава може се извршити у деловодству ВП 3161 Крушевац, Крушевац.

VI. Докази који се прилажу уз пријаву на јавни конкурс:

Уз пријаву у којој се наводе основни лични подаци, адреса становања, контакт телефон, имејл и радно место на које се конкурише.

Кандидати поред кратке биографије прилажу и следеће: оригинал или оверена фотокопија дипломе којом се потврђује захтевана стручна спрема, односно стечено прописано звање; оригинал или оверена фотокопија сведочанства за завршен сваки разред

средње школе, оригинал или оверена фотокопија о положеном стручном испиту, уверење о држављанству (не старије од шест месеци); извод из матичне књиге рођених (ако није нови образац – не старије од шест месеци); уверење надлежног суда да се против кандидата не води кривични поступак због кривичног дела за које се гони по службеној дужности (не старије од шест месеци); уверење надлежног органа МУП-а да кандидат није кривично осуђиван казном затвора у трајању од најмање шест (6) месеци (не старије од шест месеци); уверење државног органа у којем је кандидат био на служби да му радни однос у државном органу није престао због повреде дужности из радног односа (само за лица која су била запослена у државној служби); доказ о завршеној одговарајућој војној обуци са оружјем.

Сви докази прилажу се у оригиналу или у фотокопији која је оверена код јавног бележника.

Изузетно у градовима и општинама у којима нису именовани јавни бележници, докази могу бити оверени у основним судовима, судским јединицама, пријемним канцеларијама основних судова, односно општинским управама као поверени посао.

Напомена:

Неблаговремене, недопуштене, неразумљиве или непотпуне пријаве и пријаве уз које нису приложени сви потребни докази у оригиналу или фотокопији овереној у општини, суду или код јавног бележника биће одбачене решењем.

Јавни конкурс спроводи Конкурсна комисија коју именује командант Команде за обуку.

Одредбом члана 9. и члана 103. Закона о општем управном поступку („Службени гласник РС”, бр. 18/2016) прописано је, између осталог, да у поступку који се покреће по захтеву странке орган може да врши увид, прибавља и обрађује личне податке о чињеницама о којима се води службена евиденција када је то неопходно за одлучивање, осим ако странка изричито изјави да ће податке прибавити сама.

Потребно је да кандидат потпуни изјаву којом се одређује за једну од две могућности: да орган прибави податке о којима се води службена евиденција или да ће то кандидат учинити сам. Наведену изјаву могуће је преузети на веб-страници Министарства одбране Републике Србије www.mod.gov.rs. Потписану изјаву неопходно је доставити уз напред наведене доказе како би орган могао даље да поступа.

ОБАВЕШТЕЊЕ

На основу одлуке министра одбране о прихватању понуде о измени услова пословне сарадње закључен је анекс уговора о пословној сарадњи између предузећа „FitPass” Emergo Sport d.o.o. и Министарства одбране. Уговорене стране постигле су договор да се измене поједине одредбе уговора који је закључен 29. децембра 2017. године, јер је у предузећу „FitPass” Emergo Sport d.o.o. дошло до промене власничке структуре и начина њиховог пословања. С тим у вези, повећане су цене за куповину FitPass чланарина за све њихове кориснике, па је сада стандардна цена пакета 4.400,00 динара, а за запослене у МО и ВС 3.000 динара. Куповина FitPass чланарина вршиће се онлајн, а као додатна погодност омогућено је неограничено коришћење апликације за вежбање FitPass Studio. Овим анексом уговора такође је предвиђено да не постоји могућност плаћања услуга путем административне забране, уз напомену даваоца услуга да до поновног успостављања плаћања њихових услуга и на тај начин (путем административне забране) може доћи након усклађивања са новонасталим променама пословања.

О садржају анекса уговора са предузећем „FitPass” Emergo Sport d.o.o. можете прочитати више на сајту Министарства одбране: www.mod.gov.rs.

**РЕПУБЛИКА СРБИЈА
МИНИСТАРСТВО ОДБРАНЕ
УПРАВА ЗА ИНФРАСТРУКТУРУ
Београд, Немањина 15**

На основу закључака Владе Републике Србије 05 број: 361-4370/2013 од 4. јуна 2013. године, 05 број: 361-3068/2014 од 22. априла 2014. године, 05 број: 361-10395/2014 од 13. септембра 2014. године, 05 број: 361-11455/2014 од 2. октобра 2014. године, 05 број: 361-12747/2014 и 05 број: 361-12750/2014 од 22. октобра 2014. године, 05 број: 361-13562/2014 од 30. октобра 2014. године, 05 број: 361-14674/2014 и 361-14675/2014 од 25. новембра 2014. године, 05 број: 361-6143/2015 и 05 број: 361-6148/2015 од 8. јуна 2015. године, 05 број: 464-3208/2016 од 25. марта 2016. године, 05 број: 464-1826/2014 од 3. марта 2014. године, који је измењен Закључком 05 број: 464-9088/2016 од 5. октобра 2016. године, Закључак 05 број: 361-7763/2018-1 од 28. августа 2018. и Решења Управе за инфраструктуру Министарства одбране, бр. 9975-2 од 30. 5. 2022. године, а у вези са чланом 6. став 2. и са чланом 12. став 4. Уредбе о условима прибављања и отуђења непокретности непосредном погодбом и давања у закуп ствари у јавној својини, односно прибављања и уступања искоришћавања других имовинских права, као и поступцима јавног надметања и прикупљања писмених понуда („Службени гласник РС”, бр. 16/18), Комисија Министарства одбране – Управе за инфраструктуру

**расписује
ОГЛАС**

ради давања у закуп пословног простора путем
прикупљања писмених понуда

I. ПРЕДМЕТ ДАВАЊА У ЗАКУП

1. ПРЕГЛЕД ПОСЛОВНИХ ПРОСТОРА

Преглед пословних простора (71 локал), као и распоред и тачно време обиласка локација дати су детаљно на сајту Министарства одбране: www.mod.gov.rs (конкурси и огласи)

II. УСЛОВИ ДАВАЊА У ЗАКУП

Пословни простор даје се у закуп у постојећем – „виђеном стању”, без права закупца на накнадне рекламације.

Пословни простор биће дат у закуп по спроведеном поступку прикупљања писмених понуда најповољнијем понуђачу, који ће бити изабран на основу висине понуђене закупнине, уколико испуњава и друге услове из огласа.

Пословни простор даје се у закуп на неодређено време.

Пословни простор који се састоји од локала и магацина даје се у закуп као целина.

III. УСЛОВИ ПРИЈАВЉИВАЊА

Право учешћа на огласу имају сва физичка и правна лица, која уплате депозит у висини од 10.000,00 динара за сваки пословни простор за који конкуришу, а која испуњавају услове из огласа.

Понуде се достављају искључиво поштом за сваки пословни простор појединачно, закључно са 20. 6. 2022. године, који је последњи дозвољени датум поштанске овере.

Уредна и потпуна писмена понуда мора да садржи:

- а) све податке о подносиоцу понуде, и то:
    - за физичка лица – име и презиме, адреса пребивалишта, копија личне карте или очитана лична карта, јединствени матични број грађана и контакт телефон;
    - за предузетнике – име и презиме, адреса пребивалишта, копија личне карте или очитана лична карта, јединствени матични број грађана, контакт телефон, назив радње, оригинални извод из регистра привредних субјеката или потврда да је предузетник уписан у одговарајући регистар, да све не буде старије од 30 (тридесет) дана, копија потврда по пореском идентификационом броју; копија потврде о извршеном евидентирању за ПДВ, уколико је у систему ПДВ, копија уговора о отварању и вођењу рачуна код пословне банке код које има рачун;
    - за правна лица – назив и седиште, оригинални извод о регистрацији привредног субјекта, не старији од 30 (тридесет) дана, копија уговора о отварању и вођењу рачуна код пословне банке код које има рачун, копија потврде – решења о додељеном пореском идентификационом броју, копија потврде о извршеном евидентирању за ПДВ, име и презиме лица овлашћеног за заступање (директор), са овереним картоном депонованих потписа, контакт телефон;
  - б) врсту делатности коју би понуђач обављао у пословном простору;
  - в) висину укупног износа закупнине коју понуђач нуди за закуп пословног простора на месечном нивоу, фиксно изражену у динарима;
  - г) доказ о уплати депозита у висини од 10.000,00 динара;
  - д) назив пословне банке и број рачуна за враћање депозита.
Непотпуне, незатворене и неблаговремене понуде неће бити разматране.
- Понуда у којој је висина закупнине дата описно, неће се разматрати.
- Полагање депозита врши се уплатом на рачун: 840-833804-55, сврха уплате – депозит за спровођење поступка располагања војном и другом државном имовином, позив на број: 1590620229975, прималац: Републичка дирекција за имовину Републике Србије, ул. Краља Милана 16, Београд.
- Понуде се, уз доказ о уплати депозита, достављају на адресу: **Министарство одбране – Управа за ин-**

фраструктуру, 11000 Београд, ул. Немањина 15, препорученом пошиљком, у затвореној коверти на којој је јасно назначено „понуђач за закуп пословног простора” у Прегледу број _____ (навести број Прегледа у коме се пословни простор налази: 1. или 2.), под редним бројем _____ (навести редни број пословног простора), са напоменом: „НЕ ОТВАРАЈ”.

IV. ИЗБОР НАЈПОВОЉНИЈЕГ ПОНУЂАЧА

Поступак отварања писмених понуда спровешће се комисијски, дана 28. 6. 2022. године, у 10 часова, у просторијама Министарства одбране – Управе за инфраструктуру, ул. Милентија Поповића 23–25, Нови Београд.

Критеријум за избор најповољнијег понуђача је висина понуђене закупнине, као и да испуњава остале услове из огласа.

Комисија утврђује редослед важећих понуда.

Уколико на оглас пристигне једна понуда, она ће се узети у разматрање.

У случају да два или више понуђача понуде исти износ закупнине, Комисија ће позвати понуђаче који су понудили исти износ закупнине да у року од три дана од дана пријема позива доставе нову писмену затворену понуду, са увећаним износом закупнине у односу на претходно дату понуду, а које понуде ће Комисија отворити и утврдити најповољнијег понуђача.

Уколико понуђачи из претходног става у року од три дана не доставе нову понуду, односно ако су понуђачи доставили нову понуду са истоветном закупнином, Комисија ће путем жреба извршити избор најповољнијег понуђача.

Учеснике огласа Министарство одбране – Управа за инфраструктуру обавестиће писмено о избору најповољније понуде у року од осам дана од дана доношења одлуке надлежног органа о избору најповољнијег понуђача.

Уколико понуђач чија је понуда проглашена најповољнијом у року од осам дана од дана пријема позива за закључење уговора не потпише уговор, сматраће се да је одустао од закупа, а на закључење уговора биће позван следећи најповољнији понуђач.

Најповољнији понуђач регулисаће међусобна права и обавезе са Републичком дирекцијом за имовину Републике Србије и Министарством одбране уговором у закупу на неодређено време.

Депозит се у случају да понуђач не буде изабран као најповољнији враћа у року од 20 радних дана од дана доношења одлуке о избору најповољнијег понуђача, а у случају да најповољнији понуђач одустане од закључења уговора, уплаћени депозит неће бити враћен.

Све потребне информације поводом овог огласа могу се добити у Министарству одбране – Управи за инфраструктуру, за време трајања огласа, у времену од 10,00 до 14,00 часова од војних службеника Верице Ђошић и Маје Ранитовић на телефон: 011/6147-347, локал 210 и 211.

НАРУЏБЕНИЦА

Претплаћујем се на магазин „Одбрана” за 2022. годину (заокружите)

1. Полугодишња претплата (01. 01. – 30. 06. 2022. године, 6 бројева) – по цени од 550,00 динара

2. Годишња претплата (01. 01. – 31. 12. 2022. године, 12 бројева) – по цени од 1.100,00 динара

Уколико се претплаћујете на већи број примерака, уплатити одговарајућу суму

(помножити број примерака са претплатном ценом)

Плаћање унапред на рачун 840–312849–56 МЦ „Одбрана”, Браће Југовића 19, Београд

Правним лицима доставићемо предрачун на основу ове наруџбенице.

Купац _____

Улица и број _____

Телефон _____

Место и број поште _____

ПИБ и Матични број _____

(за правна лица)

М.П.

Потпис наручиоца

